

ସରଳ ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରବେଶ

ପ୍ରଥମ ଭାଗ

ଓଡ଼ିଶା ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷାବୋର୍ଡ ଦ୍ୱାରା ୬।୨୨।୧୨।୭୭ର
ନୋଟିସରେ ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀ ପାଇଁ ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ରୂପେ ନିର୍ବାଚିତ

ସରଳ
ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରବେଶ

ପ୍ରଥମ ଭାଗ

(ଷଷ୍ଠ ଶ୍ରେଣୀ ନିମନ୍ତେ)

ଲେଖକ

ଅଧ୍ୟାପକ ଡକ୍ଟର ବସନ୍ତକୁମାର ବେହୁରା,

ଏମ୍. ଏସ୍-ସି., ପି. ଏଚ୍. ଡ଼ି. (ଏଡ଼ିନ୍‌ବରା)

ଏଫ୍. ଆର୍. ଇ-ଏସ୍. (ଲଣ୍ଡନ), ଏମ୍. ଆଇ. ବାୟୁଲ (ଲଣ୍ଡନ)

ଏଫ୍. ଏ. ଜେଡ୍., ଏଫ୍. ଇ. ଏସ୍. ଆଇ.

ରେଭେନ୍‌ସା କଲେଜ, କଟକ

କଟକ ପବ୍ଲିଶିଂ ହାଉସ୍

କଟକ

ପ୍ରକାଶକ

ଶ୍ରୀ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ମହାନ୍ତି

କଟକ ପବ୍ଲିଶିଂ ହାଉସ୍

ବାଲୁବଜାର, କଟକ—୨

ପୁନର୍ମୁଦ୍ରଣ

୧୯୬୭

ମୂଲ୍ୟ—ନବେ ପଇସା

ମୁଦ୍ରାକର

ଶ୍ରୀ କେଶବ ଚରଣ ରଥ

ପ୍ରକାଶ ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ,

କଟକ-୧

ସୂଚୀପତ୍ର

ସରଳ ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରବେଶ

ପ୍ରଥମ ଭାଗ

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଜୀବଜନ୍ତୁ ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ

ପ୍ରାଣୀ—ରାଜ୍ୟ

ଘରେ, ବାହାରେ ଆମେ ନାନାଜାତି ଜୀବଜନ୍ତୁ ଦେଖୁ । ମାଟି ଉପରେ, ମାଟି ଭିତରେ, ପାଣିରେ, ଗଛଲତାରେ ସବୁଠାରେ ସାନ ବଡ଼ ଜୀବ ବାସ କରନ୍ତି । କେବଳ ବାୟୁରେ କୌଣସି ପ୍ରାଣୀ ବାସ କରିବାର ଦେଖୁନାହିଁ । ମାତ୍ର ଆକାଶରେ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ଅସ୍ଥାୟୀ ଘର । ତା' ଛଡ଼ା ବାୟୁରେ ନାନାଜାତି ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ଅଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରାଣୀ ଉଡ଼ି ବୁଲୁଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ହେଲେ ଅଣୁବୀକ୍ଷଣ ଯନ୍ତ୍ର ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ । ଜଳରେ, ସ୍ଥଳରେ, ଗଛଲତାରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ପ୍ରାଣୀ ବାସ କରନ୍ତି, ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ଖାଲି ଆଖିରେ ଦେଖି ହୁଏ ନାହିଁ । ବୈଜ୍ଞାନିକମାନେ ହିସାବ କରିଅଛନ୍ତି ଯେ ପୃଥିବୀରେ ସାଢ଼େ ଏଗାର ଲକ୍ଷରୁ ଅଧିକ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ଜୀବଜନ୍ତୁ ଅଛନ୍ତି । ଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସାଧାରଣତଃ ଦୁଇଟି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇଥାଏ, ଯଥାଃ—ମେରୁଦଣ୍ଡୀ ଓ

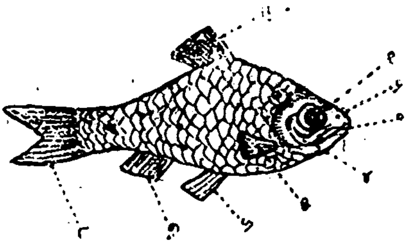
ଅମେରୁଦଣ୍ଡୀ । ଯେଉଁମାନଙ୍କର ମେରୁହାଡ଼ ଅଛି ସେମାନଙ୍କୁ ମେରୁଦଣ୍ଡୀ ପ୍ରାଣୀ ବୋଲାଯାଏ । ମାଛ, ବେଙ୍ଗ, ଝିଟିପିଟି, କଇଁଛ, ସାପ, ପକ୍ଷୀ, ଘୋଡ଼ା, ଗୋରୁ, ବାଦୁଡ଼ି, ମଣିଷ ଆଦି ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ମେରୁଦଣ୍ଡ ଅଛି । ତେଣୁ ଏମାନେ ମେରୁଦଣ୍ଡୀ । ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର ମେରୁହାଡ଼ ନାହିଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଅମେରୁଦଣ୍ଡୀ ପ୍ରାଣୀ କୁହାଯାଏ । ଜିଆ, ଅସରପା, ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି, କଙ୍କଡ଼ା, ବୁଢ଼ୀଆଣୀ, ଗେଣ୍ଡା, ଶଙ୍ଖ ଆଦି ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ମେରୁଦଣ୍ଡ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସେମାନେ ଅମେରୁଦଣ୍ଡୀ ।

ପୃଥିବୀର ବଡ଼ବଡ଼ ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରାୟ କୋଡ଼ିଏ ହଜାର ଜାତିର ମାଛ ଅଛନ୍ତି । ସେଥିରୁ କେତେକ ରହନ୍ତି ଲୁଣିପାଣିରେ, ଯଥା— ସମୁଦ୍ର ଓ ହ୍ରଦରେ । ଆଉ କେତେକ ରହନ୍ତି ମଧୁର ପାଣିରେ, ଯଥା—ନଦୀ, ପୋଖରୀ, ନାଳରେ । ଇଲିଶି ପରି କେତେକ ମାଛ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ସମୁଦ୍ରରେ ଓ ନଦୀରେ ଉଭୟ ସ୍ଥାନରେ ବାସ କରନ୍ତି । ମାଛ ଆମର ଏକ ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟ । ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ରୋହି, ଭାକୁର, ଚଉଳ, ମାଗୁର, ଶେଉଳ, ଶିଙ୍ଗି, କଉ, ଗଡ଼ିଶା, ଇଲିଶି, ସୁଙ୍ଗ ଆଦି ନାନା ଜାତି ମାଛ ମିଳନ୍ତି ।

(କ) ମାଛ

ମାଛ ଗୋଟିଏ ମେରୁଦଣ୍ଡୀ ପ୍ରାଣୀ । ଏହା ଜଳରେ ବାସକରେ । ମାଛର ଶରୀର ପ୍ରଧାନତଃ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ, ଯଥା—ମୁଣ୍ଡ ଓ ଗଣ୍ଡି । ଯେ କୌଣସି ମାଛକୁ ପରୀକ୍ଷା କଲେ ଦେଖିବ ଯେ ତାହାର ଆକାର ଡେଙ୍ଗା, ମଝି ଅଂଶଟି ମୋଟା ଓ ଦୁଇଆଡ଼କୁ ସରୁ । ଦେହର ଏପରି ଗଢ଼ଣ ଯୋଗୁଁ ମାଛ ସହଜରେ ଓ ବେଗରେ ସହଜ ପାଣି କାଟି ଗତି କରିପାରେ ।

ମାଛର ମୁଣ୍ଡରେ ଦୁଇଟି ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ମାଛମାନଙ୍କର ଆଖି ଦେହ ତୁଳନାରେ ବଡ଼ । ମାଛ ଦେହରେ ଆଖି ଦୁଇଟି ମୁଣ୍ଡର ଦୁଇପାଖରେ ବା ଉପରଆଡ଼କୁ ପାଖ ପାଖ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆମପରି ମାଛର ଆଖିପତା ନାହିଁ ।

ମାଛ

୧—ଆଖି, ୨—ନାକରନ୍ଧ୍ର, ୩—ମାଛ ମାଛି, ୪—ଗାଲସୀ, ୫—ଗଳର ଡେଣା, ୬—ପେଟର ଡେଣା, ୭—ତଳପେଟର ଡେଣା, ୮—ଲାଞ୍ଜର ଡେଣା, ୯—ପିଠି ଉପର ଡେଣା ।

ମାଛର ଆଖି ଉପରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ୱଚ୍ଛ ପରଦା ଢାଙ୍କୁଣୀପରି ରହିଥାଏ । ଏହାକୁ "ଚକ୍ଷୁ-ଝିଲ୍ଲୀ" ବା କୃତ୍ରିମ ଆଖିପତା କହନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ପାଣି ମାଛର ଆଖି ଭିତରେ ପଶିପାରେ ନାହିଁ ଓ ସେ ସବୁବେଳେ ଦେଖିପାରେ ।

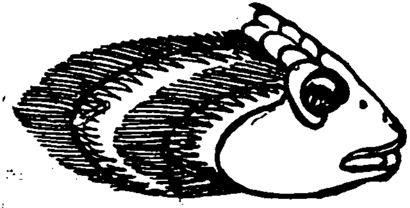
ମାଛ ମୁଣ୍ଡରେ ଆଖି ଆଗକୁ ଦୁଇଟି ଗର୍ତ୍ତ ଅଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ନାକରନ୍ଧ୍ର । ଆମ ନାକପୁଡ଼ାର ବାଟ ପରି ଭିତର ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ବୋଲି ଆମେ ନାକବାଟେ ପବନ ନେଇପାରୁ ଓ ଛାଡ଼ିପାରୁ

ମାତ୍ର ମାଛମାନେ ନାକରନ୍ଧ୍ର ବାଟେ ଭିତରକୁ ପବନ ନେଇ ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । କାରଣ, ସେମାନଙ୍କର ପାଟି ସହିତ ନାକରନ୍ଧ୍ରର ସଂଯୋଗ ନାହିଁ । ନାକ କେବଳ ଆଘ୍ରାଣ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ।

ଆମପରି ମାଛମାନଙ୍କର ବାହାର କାନ ନାହିଁ । କାନ ବାହାରେ ଥିଲେ ସେଥିରେ ପାଣି ପଶିଯା'ନ୍ତା । 'ମାଛର ଶୁଣିବା ଯନ୍ତ୍ର ତା ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ଥାଏ ।

ମାଛର ପାଟିରେ ଦାନ୍ତ ଥାଏ । ମାତ୍ର ମାଛ ଚୋବାଇ ଖାଏ ନାହିଁ, ଗିଳେ । ଖାଇବା ପଦାର୍ଥ ପାଟିରୁ ଖସି ନ ଯିବା ପାଇଁ ଦାନ୍ତ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ।

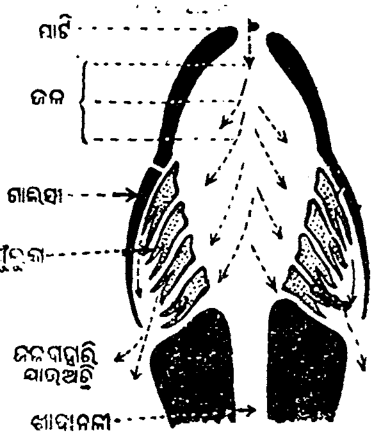
ଗାଲସି—ସବୁ ଜୀବନ୍ତ ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ନିଅନ୍ତି, ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ବାୟୁ ଆବଶ୍ୟକ । ବାୟୁରେ ଅମ୍ଳଜାନ ଥାଏ ।

ମାଛର ମୁଣ୍ଡ—ଫୁଲକା ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ଗାଲସିର ଢାଙ୍କୁଣୀ କାଟି ବାହାର କରି ଦିଆଯାଇଅଛି ।

ପ୍ରଶ୍ୱାସରେ ବାୟୁର ଅମ୍ଳଜାନ ଦେହଭିତରକୁ ଯାଏ ଓ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ବାଷ୍ପ ନିଶ୍ୱାସରେ ପଦାକୁ ବାହାରି ଆସେ । ମାଛ ତ ପାଣି ଭିତରେ ରହେ, ସେ ତେବେ କିପରି ବାୟୁ ଗ୍ରହଣ କରେ ? ବାୟୁର ଅମ୍ଳଜାନ

ଗ୍ରହଣ କରିବାପାଇଁ ଆମର ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ଅଛି; କିନ୍ତୁ ମାଛର ତାହା ନାହିଁ । ପାଣିରେ ମିଶି ରହିଥିବା ବାୟୁରୁ ସେ ଅମ୍ଳଜାନ ଗ୍ରହଣ କରେ । ଏ ପ୍ରକାର ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟା ପାଇଁ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ବଦଳରେ ମାଛର ମୁଣ୍ଡ ଦୁଇ ପାଖରେ ଫୁଲ୍‌କା ଅଛି । ଫୁଲ୍‌କା ଲାଲ୍ ଫୁଲ ପରି, ଛୁଆ ଛୁଆ ହୋଇଥାଏ ଓ ତା' ଉପରେ ଗାଲସୀ ଢାଙ୍କୁଣୀ ଥାଏ । ଫୁଲ୍‌କା ଦେହରେ ବହୁତ ରକ୍ତନଳୀ ଥିବାରୁ ତାହା ଲାଲ୍ । ଆମର ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍

ମାଛର ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟା

ମଧ୍ୟ ସେହି କାରଣରୁ ଲାଲ୍ । ମାଛବିକାଳୀମାନେ ଗରାଖକୁ ମାଛ ପଚ୍‌ ନ ନୁହେଁ, ତାହା ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ମାଛର ଗାଲସୀ ଢାଙ୍କୁଣୀ

ଉଠାଇ ଫୁଲୁକାକୁ ଦେଖାଇଥାନ୍ତି । ଫୁଲୁକା ଯଦି ଲାଲ୍ ଟକ୍‌ଟକ୍ ଦେଖା ଯାଉଥାଏ, ତେବେ ତାହା ସଦ୍ୟ ଓ ଯଦି କଳାସିଆ ଲାଲ୍ ହୋଇଥାଏ ତେବେ ବାସି । ମାଛ ଅଳ୍ପ ସମୟ ପୂର୍ବରୁ ମରିଯାଇଥିଲେ ତା'ଦେହର ରକ୍ତ ଜମାଟ ବାନ୍ଧି ନ ଥିବାରୁ ଫୁଲୁକା ଲାଲ୍ ଦେଖାଯାଏ, ବେଶୀ ସମୟ ରହିଗଲେ ରକ୍ତ ଜମାଟ ବାନ୍ଧିଯାଏ ଓ ଫୁଲୁକା କଳାସିଆ ଦେଖାଯାଏ ।

ମାଛ ପାଣିରୁ ଅମ୍ଳଜାନ ନେବା ପାଇଁ ବହୁତ ପାଣି ତାର ଫୁଲୁକା ଉପରେ ଯିବା ଦରକାର ହୁଏ । ସେଥିପାଇଁ ମାଛ ପାଟି ବାଟେ ବହୁତ ପାଣି ପଶେ । ମାଛ ପହଁରୁଥିବାବେଳେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କଲେ ଦେଖିବ ଯେ ମାଛ ଅନବରତ ପାଟି ମେଲ କରୁଛି ଓ ବୁଜୁଛି । ଏହାଦ୍ୱାରା ମାଛ ବାୟୁ-ମିଶ୍ରିତ ଜଳ ବହୁପରିମାଣରେ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ପାଟିବାଟେ ପାଣି ନେଲେ ତ ତାହା ଖାଦ୍ୟ-ନଳୀବାଟେ ପେଟଭିତରକୁ ଚାଲିଯିବ । ସେଥିପାଇଁ ମାଛର ତଣ୍ଟି ଦୁଇପଟ କଣା । ଏହି କଣାବାଟେ ପାଣି ଫୁଲୁକା ଉପର ଦେଇ ବହିଯାଏ । ଫୁଲୁକା ବାଟେ ପାଣି ପଦାକୁ ବାହାରିଗଲା ବେଳେ ଗାଲ୍‌ଧୀ ଢାଙ୍କୁଣି ଅଳ୍ପ ମେଲ ହୋଇଯାଏ । ଗୋଟିଏ ମଲା ମାଛ ନେଇ ପରୀକ୍ଷା କଲେ ଦେଖିବ ଯେ ତା' ତଣ୍ଟିର ଦୁଇପାଖରେ ଚାରି ପାଞ୍ଚଟି କରି କଣା ଅଛି ।

ଡେଣା—ମାଛ ଦେହରେ ଗୁଡ଼ିଏ ଡେଣା ଥାଏ । ଏଗୁଡ଼ିକୁ ମୀନ-ପକ୍ଷ କହନ୍ତି । ମାଛର ପିଠି ଉପରେ, ସାମନାରେ ଦୁଇ ପାଖେ ଦୁଇଟି ଓ ପଛକୁ ଦୁଇ ପାଖେ ଦୁଇଟି ଓ ତଳ ପେଟରେ ଗୋଟିଏ ମୀନ-ପକ୍ଷ ଥାଏ । ମାଛ ପହଁରୁଥିଲାବେଳେ ଏସବୁ ଡେଣାର ଆହୁଲା ପରି କାମ କରନ୍ତି । ଫଳରେ ମାଛ ପାଣି ଭିତରେ ଏକ ସ୍ଥାନରୁ,

ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ଗତି କରିପାରେ । ମାଛ ଭେଦରେ ମୀନ-ପକ୍ଷର ଆକାର ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ହୋଇଥାଏ ।

ଲାଞ୍ଜ—ମାଛର ଶେଷ ଅଂଶ । ଏଥିରେ ମଧ୍ୟ ମୀନ-ପକ୍ଷ ଥାଏ । ଡଙ୍ଗାରେ ବସି ମଙ୍ଗ ଧରି ଲୋକ ମୋଡ଼ିବା ଭଳି ସେହିପରି ଚଳେ । ମାଛ ଦେହରେ ଲାଞ୍ଜ ମଙ୍ଗର କାମ କରେ ।

ମାଛ ଦେହ ଭିତରେ ଧଳା ଫୋଟକା ଦେଖାଯାଏ । ତା' ଭିତରେ ଏକପ୍ରକାର ଗ୍ୟାସ୍ ଥାଏ । ଗ୍ୟାସ୍‌ର ପରିମାଣ କମ୍ ବେଶୀ କରି ମାଛ ପାଣି ଭିତରେ ତଳକୁ ଖସେ ଓ ଉପରକୁ ଉଠେ ।

କାତି—ମାଛର ଦେହ ଶକ୍ତ କାତିରେ ଭରା । ଘର ଉପରେ ଝିଙ୍କର ଯେପରି ଗୋଟିକ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ସଜ୍ଜା ଥାଏ, ମାଛ ଦେହରେ କାତି ସେହିପରି ଖଞ୍ଜା ହୋଇଥାଏ । କାତିର ଗୋଟିଏ ପାଖ ମାଛର ଚମ ଭିତରେ ଲାଗି ରହିଥାଏ ଓ ଅନ୍ୟ ପାଖ ଲାଞ୍ଜଆଡ଼କୁ ଢଳିଥାଏ । ଫଳରେ, ଜଳରେ ଗତି କଲା-ବେଳେ କାତି ଯୋଗୁଁ ମାଛର ଅସୁବିଧା ନ ହୋଇ ବରଂ ସୁବିଧା ହୁଏ । ମାଛର ଚମରୁ ଏକପ୍ରକାର ଲଜୁଆ ପଦାର୍ଥ ସବୁବେଳେ ବାହାରେ । ତଦ୍ୱାରା କାତି ସଫା ରହେ ଓ ଦେହରେ କୌଣସି ମଇଳା ଲାଗି ରହିପାରେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ମାଛକୁ ହାତରେ ଧରିଲେ ତାହା ସହଜରେ ଖସିଯାଏ । ଅଟୁରି ମଠା, ସେହି କାରଣରୁ ମାଛ କାଟିଲାବେଳେ ପାଉଁଶ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ରୋହି, ଭାକୁର, ମିରିକାଳି, ଭେକଟି, ଖେରୁଳ, କଉ, ଚିତଳ, କେବଣ୍ଡି ପ୍ରଭୃତି ମାଛଙ୍କ ଦେହରେ କାତି ଅଛି । କେତେକ ମାଛ ଅଛନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ଦେହରେ କାତି ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ,ଯଥା— ମାଗୁର, ଶିଙ୍ଗି, ଭାକୁଣ୍ଡି, ବାଲିଆ, ଗୋଡ଼, ଇଚା ଓ ଆଡ଼ ।

ପ୍ରଶ୍ନ

୧ । ଗୋଟିଏ ମାଛର ଶରୀର ଗଠନ ବର୍ଣ୍ଣନ କର ।

୨ । ମାଛ କ'ଣ ଜଳରେ ବାସ କରିବାପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ? କାହିଁକି ଲେଖ ।

୩ । ମାଛର ଶ୍ୱାସ-କ୍ରିୟା ବର୍ଣ୍ଣନ କର ।

୪ । ମୀନ-ପକ୍ଷ ମାଛର କି କାମରେ ଲାଗେ ? ମାଛ ଲାଞ୍ଜର କାର୍ଯ୍ୟ କଅଣ ?

(ଖ) ବେଙ୍ଗ

ମାଛ ବିଷୟ ଆମେ ପୂର୍ବେ ପଢ଼ିଅଛୁ । ଏହା ଗୋଟିଏ ଜଳଚର ପ୍ରାଣୀ । ପାଣିରୁ ଉଠାଇ ନେଲେ ଏହା ବେଶୀକ୍ଷଣ ବଞ୍ଚି ପାରେ ନାହିଁ । ମାଛ ବେଙ୍ଗ ଭୂ-ଜଳଚର ପ୍ରାଣୀ । ଏହା ଜଳରେ ବାସ କରେ, ପୁଣି ଭୂମି ଉପରେ ବାସ କରେ । ସ୍ଥଳରେ ଓ ଜଳରେ ବେଙ୍ଗ ନିଶ୍ୱାସ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ଗ୍ରହଣ କରିପାରେ ଓ ନେଇପାରେ । ସ୍ଥଳରେ ପ୍ରଶ୍ୱାସ ନେବାପାଇଁ ବେଙ୍ଗର ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ଅଛି । ପାଣି ଭିତରେ ଥିଲାବେଳେ ବେଙ୍ଗ ତା'ର ଚମଦ୍ୱାରା ପାଣିରୁ ଅମ୍ଳଜାନ ଗ୍ରହଣ କରିଥାଏ । ବେଙ୍ଗ ପାଣିରେ ଅଣ୍ଡା ଦିଏ । ସେଥିରୁ ଯେଉଁ ଛୁଆ ଫୁଟନ୍ତି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ବେଙ୍ଗଫୁଲ କହନ୍ତି । ବେଙ୍ଗଫୁଲ ଦେଖିବାକୁ ଅବିକଳ ଗୋଟିଏ ମାଛପରି । ଏମାନଙ୍କର ଫୁଲୁକା ଓ ମୀନ-ପକ୍ଷ ଥାଏ । ବଡ଼ ହେଲେ ବେଙ୍ଗର ଫୁଲୁକା ଲୋପ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ଦେହ ଭିତରେ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ଜନ୍ମେ । ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଅନେକ ଜାତିର ବେଙ୍ଗ ଦେଖାଯାନ୍ତି; ଯଥା—ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ବେଙ୍ଗ, ପାଣିବେଙ୍ଗ,

କାଠବେଙ୍ଗ ଓ ଲୁଣିବେଙ୍ଗ । ଲୁଣିବେଙ୍ଗ ଘରକୋଣ ଓ ଅନ୍ଧାରୁଆ ଜାଗାରେ ରହେ ଏବଂ ସଞ୍ଜହେଲେ ପଦାକୁ ବାହାରେ । ବ୍ରାହ୍ମଣୀ-ବେଙ୍ଗର ପିଠି ଝକ୍‌ଝକ, ଓଦାଳିଆ ଓ କେତେକ ପରିମାଣରେ

ଲୁଣିବେଙ୍ଗ   ପାଣିବେଙ୍ଗ

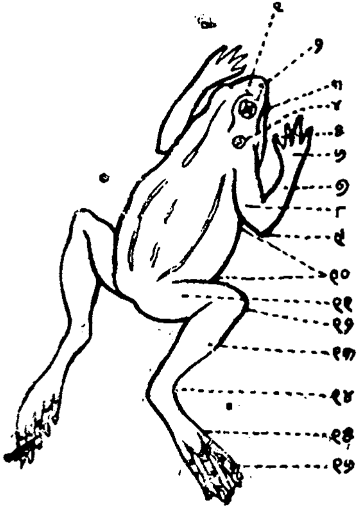
ସବୁଜ ଏବଂ ତଳପାଖ ଈଷତ୍ ହଳଦିଆ । ଲୁଣିବେଙ୍ଗର ଦେହରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ବ୍ରଣପରି ବାହାରିଥାଏ । ବେଙ୍ଗମାନେ ପୋକ, ଝଅରପା, ତେଲୁଣିପୋକ, ଜିଆ ଆଦି ଖାଆନ୍ତି ।

ବେଙ୍ଗର ଶରୀରକୁ ମୁଣ୍ଡ ଓ ଗଣ୍ଡି—ଏହି ଦୁଇ ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇ ପାରେ । ତାର ବେକ ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ ।

ମୁଣ୍ଡ—ବେଙ୍ଗର ମୁଣ୍ଡ ଆଗଆଡ଼କୁ ଗୋଜିଆ । ମୁଣ୍ଡର ଆଗ ଅଂଶରେ ଦୁଇଟି ଛୋଟ ରନ୍ଧ୍ର ଅଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ବେଙ୍ଗର ନାକରନ୍ଧ୍ର । ସ୍ଥଳରେ ଥିଲାବେଳେ ଏହି ରନ୍ଧ୍ର ବାଟେ ବେଙ୍ଗ ଭିତରକୁ ପବନ ଯାଏ ଓ ଛାଡ଼େ ।

ଆଖି—ବେଙ୍ଗର ମୁଣ୍ଡ ଦୁଇ ପାଖରେ ଦୁଇଟି ବଡ଼ ବଡ଼ ଗୋଲ ଆଖି ଉପରକୁ ବାହାରିଥାଏ । ଆଖିର ଏପରି ପ୍ରକୃତି ଯୋଗୁଁ ବେଙ୍ଗ ଆଗ, ପଛ ଓ କଡ଼ ସବୁଆଡ଼େ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବେ

ଦେଖିପାରେ । ଆଖିର ଉପରକୁ ଓ ତଳକୁ ତା'ର ଆଖିପତା ଅଛି । ବିଶ୍ରାମ କରୁଥିବାବେଳେ ବେଙ୍ଗର ଆଖି ଭିତରକୁ ପଶିଯାଏ ଏବଂ

'ବେଙ୍ଗ ଦେହର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଅଂଶ

୧—ଆଖି, ୨—ନାକରନ୍ଧ୍ର, ୩—ପାଟି, ୪—କାନପରଦା, ୫—ଅଙ୍ଗୁଳି, ୬—ହାତ, ୭—ଅଗ୍ରବାହୁ, ୮—ବାହୁ, ୯—କହୁଣି, ୧୦—ପେଟ, ୧୧—ଜଙ୍ଘ, ୧୨—ଆଣ୍ଠୁ, ୧୩—ପେଣ୍ଡୁ, ୧୪—ବଳାଗଣ୍ଠି, ୧୫—ପାଦ, ୧୬—ପାଦର ଅଙ୍ଗୁଳି ।

ଉପର ଆଖିପତା ତାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ପକାଏ । ମାତ୍ର ତଳ ଆଖିପତା ଛୋଟ ହୋଇଥିବାରୁ ତାହା ଆଖିକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ତଳ ଆଖିପତାକୁ ଲାଗି ଗୋଟିଏ ପତଳା ପରଦା ଅଛି । ପାଣିରେ ଥିଲାବେଳେ ଏଇ ପରଦାଟି ବେଙ୍ଗ ଆଖିକୁ ଢାଙ୍କି ରଖିଥାଏ । ତେଣୁ ବେଙ୍ଗ ପାଣି ଭିତରେ ଥିଲାବେଳେ ତା' ଆଖିରେ ପାଣି ପଶିଯାଏ ନାହିଁ କି ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଅସୁବିଧା ହୁଏ ନାହିଁ ।

ବେଙ୍ଗ ଆଖିର ପଛକୁ ଗୋଟିଏ ଲେଖାଏଁ ଗୋଲ ଛୁପ ଚିହ୍ନ ଅଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ତା'ର କାନ ପରଦା ।

ଜିଭ—ବେଙ୍ଗର ଦେହକୁ ଚାହିଁ ତା' ପାଟିଟି ବଡ଼ । ତା'ର ଉପର ପାଟିରେ ଦାନ୍ତ ଅଛି । ଆମ ପାଟିରେ ଜିଭ ତଣ୍ଟି ଆଡ଼କୁ ଲାଗିଥାଏ । ମାତ୍ର ବେଙ୍ଗର ଜିଭ ତଳପାଟିର ଅଗକୁ

ବେଙ୍ଗ ଜିଭ ସାହାଯ୍ୟରେ ଆହାର ଧରୁଛି

ଲାଗି ରହିଥାଏ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଜିଭଟି ଅଣ୍ଠେଇଆ । ସେ ଯେତେବେଳେ ପୋକଟିଏ ଉଡ଼ୁଥିବାର ଦେଖେ, ଚଟକରି ଜିଭଟି ବଢ଼େଇ ଦିଏ । ଜିଭ ତଳ ପାଟିର ଅଗରେ ଲାଗିଥିବାରୁ ପାଟି ଖୋଲିବା ମାତ୍ରେ ତାହା ବାହାରି ଯାଇ ପୋକ ଦେହରେ ଲାଗିଯାଏ । ବେଙ୍ଗ ଜିଭ ଅଠାଳିଆ । ତେଣୁ ପୋକ ସହଜରେ ଖସି ପଳାଇ

ପାରେ ନାହିଁ । ସେ ଚତୁରତାର ଜନ୍ତୁକୁ ପାଟି ଭିତରକୁ ଟାଣି ଆଣି ଚଣ୍ଡି ଭିତରକୁ ଖାଦ୍ୟ-ଗୁଡ଼ିକୁ ଠେଲି ଗିଳି ପକାଏ ।

ଆଗ ଓ ପଛ ଗୋଡ଼—ବେଙ୍ଗର ଗଣ୍ଡିର ସାମନା ପଟରେ ଦୁଇଟି ଓ ପଛପଟେ ଦୁଇଟି ଗୋଡ଼ ଅଛି । ପଛ ଗୋଡ଼ ଆଗ ଗୋଡ଼ଠାରୁ ଲମ୍ବା ଓ ମୋଟା । ଆଗ ଗୋଡ଼ ପାପୁଲିରେ ଚାରିଟି ଓ ପଛ ଗୋଡ଼ ପାପୁଲିରେ ପାଞ୍ଚଟି କରି ଆଙ୍ଗୁଠି । ପଛ ଗୋଡ଼ର ଆଙ୍ଗୁଠିଗୁଡ଼ିକ ପତଳାଚମଦ୍ୱାରା ପରସ୍ପର ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଫଳରେ ବେଙ୍ଗକୁ ପାଣିରେ ପହଁରିବାକୁ ସୁବିଧା ହୁଏ । କାରଣ, ପଛ ଗୋଡ଼ ଆହୁଲାର କାମ କରେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ, ଏଗୁଡ଼ିକ ବଡ଼ ହୋଇଥିବାରୁ ବେଙ୍ଗ ଭୂଇଁରେ ଭଲ ଡେଇଁ ପାରେ ।

ବେଙ୍ଗ ଆମର ଏକ ଉପକାରୀ ପ୍ରାଣୀ । ଫସଲ ନଷ୍ଟ କରୁଥିବା ପୋକମାନଙ୍କୁ ସେ ଖାଇ କୃଷକର ପ୍ରଭୂତ ଉପକାର କରେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ

୧ । ବେଙ୍ଗର ଅବୟବ ବର୍ଣ୍ଣନ କର ।

୨ । ବେଙ୍ଗ ମୁଣ୍ଡର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶର କାର୍ଯ୍ୟ ଲେଖ ।

୩ । (କ) ବେଙ୍ଗ କଅଣ ଖାଏ ?

(ଖ) ବେଙ୍ଗ ପାଣି ଭିତରେ ଦେଖି ପାରେ କି ?

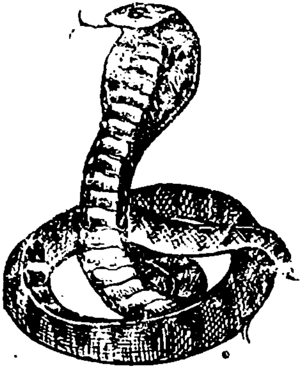
(ଗ) ସାପ

ସାପ ମେରୁଦଣ୍ଡୀ ପ୍ରାଣୀ । ଭାରତରେ ପ୍ରାୟ ତିରିଶହ ଜାତିର ସାପ ବାସ କରନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେକ ସ୍ଥଳରେ ଓ କେତେକ ଜଳରେ ବାସ କରନ୍ତି । ସବୁ ସାପଙ୍କର ବିଷ ଅଛି ।

ଆହାର-ଶାବକୁ ବଧ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ବିଷ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ। ସବୁ ସାପର ବିଷ ମଣିଷକୁ କାଟିଲାବେଳେ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ସାପ ଦଂଶନରେ ମଣିଷର ମୃତ୍ୟୁ ହୁଏ ତାକୁ ବିଷଧର ଓ ଅନ୍ୟ ସାପମାନଙ୍କୁ ବିଷହୀନ ସାପ କୁହାଯାଏ । ସମୁଦ୍ରରେ ବାସ କରୁଥିବା ସବୁ ସାପ ବିଷାକ୍ତ । ସ୍ଥଳବାସୀ ସାପମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଧିକାଂଶ ବିଷହୀନ । ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଦେଖାଯାଉଥିବା ସ୍ଥଳବାସୀ ବିଷାକ୍ତ ସାପମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଖର, ଚନ୍ଦନବୋଡ଼ା, ବୋଡ଼ା, ରଣା ଓ ଚିତି ପ୍ରଧାନ । ଅଧିକାଂଶ ସାପ ଅଣ୍ଡା ଦିଅନ୍ତି । ସାମୁଦ୍ରିକ ସାପ, ଚନ୍ଦନବୋଡ଼ା ଆଦି ସାପମାନେ ଛୁଆ ଜନ୍ମ କରନ୍ତି । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ବହୁତ ଲୋକ ସାପ କାମୁଡ଼ାରେ ମରନ୍ତି । ସାପକୁ ଆଘାତ ନ ଦେଲେ ସେ ସାଧାରଣତଃ କାମୁଡ଼େ ନାହିଁ । ସାପ ଯୋଗୁଁ ଆମର ବହୁ ଉପକାର ମଧ୍ୟ ହୁଏ । ମୂଷା ସାପଙ୍କର ଏକ ପ୍ରିୟ ଖାଦ୍ୟ । ଯଦି ସାପ ନ ଥାନ୍ତେ ତେବେ ଆମକୁ ବହୁତ ବେଶୀ ମୂଷାଙ୍କ ଉତ୍ପାତ ସହିବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା । ସାପଙ୍କର ଗୋଡ଼ ନ ଥାଏ । ସେମାନେ ପେଟରେ ଭରା ଦେଇ ଚାଲନ୍ତି । ସ୍ଥଳବାସୀ ସାପ ସାଧାରଣତଃ ଗର୍ତ୍ତରେ ବାସ କରନ୍ତି । ଗୋଡ଼ ନ ଥିବାରୁ ଗାତରେ ପଶିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ସୁବିଧା ହୁଏ । ସାପମାନଙ୍କର ଦେହ ଓ ମୁଣ୍ଡ କାତିରେ ଭରା । ସବୁ ସାପଙ୍କ ଜିଭ ଦ୍ୱିଫାଳିଆ ।

ଗୋଖର—ଗୋଖର ସାପ ଉଇହୁଙ୍କା, ଇଟାଦେଉଳ, ଇଟାଘର, ଇଟାଗଦା, ଗଛକୋରଡ଼ ଇତ୍ୟାଦିରେ ରହନ୍ତି । ମୂଷା ଖାଇବା ପାଇଁ ଏମାନେ ଘର ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ପଶନ୍ତି । ଗୋଖରର ଅନ୍ୟ ନାମ ନାଗ । ଧାନ ବିଲର ହିଡ଼ମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଖର ରହନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ଫଣି କହନ୍ତି । ନାଗସାପର ରଙ୍ଗ ହଳଦିଆ ।

ମାଟ ରଙ୍ଗ ବାଦାମୀ ରଙ୍ଗ । ବାସସ୍ଥାନର ରଙ୍ଗ ଅନୁସାରେ ଗୋଖରମାନଙ୍କର ରଙ୍ଗ ହୋଇଥାଏ । ସବୁଜ, କଳା ଓ ମାଟିଆ ରଙ୍ଗର ଗୋଖର ମଧ୍ୟ ଦେଖାଯାନ୍ତି ।

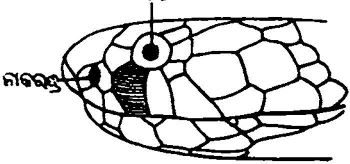
ଗୋଖର

ବୋତଲରେ ରଖାଯାଇଥିବା ଗୋଟିଏ ମୃତ ଗୋଖର ନେଇ ତା'ର ଶରୀରର ବହିର୍ଭାଗ ଅଂଶ ପରୀକ୍ଷା କର ।

ଶରୀର ଗଠନ—ସାପର ଦେହକୁ ତିନି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇ ପାରେ; ଯଥା—ମୁଣ୍ଡ, ଦେହ ଓ ଲାଞ୍ଜ । ଲାଞ୍ଜ ଅଗଆଡ଼କୁ ସରୁ ।

ମୁଣ୍ଡ—ଗୋଖର ସାପର ମୁଣ୍ଡ ଚେପ୍‌ଟା, ଆଗଆଡ଼କୁ ସରୁ ଓ ପଛଆଡ଼କୁ ଓସାରିଆ । ସବୁ ସାପଙ୍କ ମୁଣ୍ଡର ସାଧାରଣ ଆକାର

ସେହିପରି । ମୁଣ୍ଡର ସାମନା ଆଡ଼କୁ ଦୁଇଟି ଗର୍ତ୍ତ ଅଛି । ଏ ଦୁଇଟି ସାପର ନାକପୁଡ଼ା । ସାପମାନଙ୍କର ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ ଲମ୍ବା । ଚିଡ଼ିଗଲେ

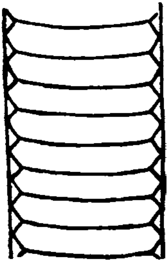
ଗୋଖର ସାପର ମୁଣ୍ଡ

ବା ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ ହେଲେ ଗୋଖର ଜୋରରେ ଏଇ ନାକପୁଡ଼ା ବାଟେ ପବନ ନିଏ ଓ ଛାଡ଼େ । ଫଳରେ ଫଁ ଫଁ ଶବ୍ଦ ହୁଏ । ଏହାକୁ ଗୋଖରର ଗର୍ଜନ କହନ୍ତି । ନାକପୁଡ଼ା ଉପରକୁ ଦୁଇପାଖେ ଦୁଇଟି ଆଖି ଅଛି । ସାପର ପାଟି ବହୁତ ବଡ଼ । ଏଣୁ ଖାଦ୍ୟ-ଜୀବ ଗିଳିଲାବେଳେ ପାଟି ବେଶୀ ମେଲା ହୋଇପାରେ ଓ ତାକୁ କଷ୍ଟ ହୁଏ-ନାହିଁ । ତୁମ୍ଭେମାନେ ଗୋଖରର ମୁଣ୍ଡକୁ ପରୀକ୍ଷା କଲେ ଦେଖିବ ଯେ ନାକରନ୍ଧ୍ର ବ୍ୟତୀତ ତା'ମୁଣ୍ଡରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ରନ୍ଧ୍ର ନାହିଁ । ସାପଙ୍କର କାନ ରନ୍ଧ୍ର ନ ଥାଏ ।

ଦାନ୍ତ—ସବୁ ସାପଙ୍କର ଉପର ଓ ତଳ ପାଟିରେ ଦାନ୍ତ ଥାଏ । ଗୋଖର ପରି ବିଷାକ୍ତ ସାପଙ୍କର ସାଧାରଣ ଦାନ୍ତ ବ୍ୟତୀତ ଉପରେ ପାଟିର ଦୁଇପଟେ ଗୋଟିଏ କରି ବଡ଼ ବିଷଦାନ୍ତ ଥାଏ । ସାପ ଦାନ୍ତ ସାହାଯ୍ୟରେ ଚୋବାନ୍ତି ନାହିଁ । ଖାଦ୍ୟ-ଜୀବ ପାଟି ଭିତରୁ ଯେପରି ଖସି ନ ଯିବ ସେଥିରେ ଦାନ୍ତ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ଓ

ସେଥିପାଇଁ ସେଗୁଡ଼ିକ ଭିତର ଆଡ଼କୁ ବଙ୍କା । ଆହାର ଜୀବକୁ ବଳବାନ୍ ଦାନ୍ତ କାମୁଡ଼ିବା ଫଳରେ ବଷର୍ଦ୍ଦିସ୍ଥା ଯୋଗୁଁ ତାହା ମରିଯାଏ ।

କାତି—ସାପର ଦେହ କାତରେ ଭରା । ଅଧିକାଂଶ ସାପଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ, ପିଠି ପେଟ ଓ ଲାଞ୍ଜତଳପାଖର କାତ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ଆକାରର । ଗୋଖର ସାପର ପେଟର କାତ ଦୁଇକଡ଼କୁ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ବିସ୍ତୃତ । ପିଠିର କାତ ପେଟର କାତଠାରୁ ବହୁତ ଛୋଟହୁଏ । ମୁଣ୍ଡର କାତ କେତୋଟି ଛୋଟ ଓ କେତୋଟି ବଡ଼ ।

ଗୋଖର ସାପ ପେଟର କାତ

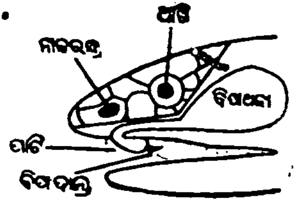
ଆଖି—ଆଗରୁ କୁହା ଯାଇ ଅଛି, ସାପର ମୁଣ୍ଡ ଦୁଇପଟେ ଗୋଟିଏ କରି ଆଖି ଅବସ୍ଥିତ । ଏମାନଙ୍କର ଆଖିପତା ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ସ୍ୱଚ୍ଛ କାତଦ୍ୱାରା ଢ଼କା ଥାଏ । ଏହା ଆଖିକୁ ରକ୍ଷାକରେ । ଆଖିପତା ନ ଥିବାରୁ ସାପ ଆଖି କେବେହେଲେ ବନ୍ଦ ହୁଏ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଗୋଖର ଯେତେବେଳେ ଫଣା ଟେକି ଠିଆ ହୁଏ, ମନେ ହୁଏ ସେ ଯେପରି ଏକଲୟରେ ଅନାଇ ରହିଛି । ସାପଙ୍କ ଆଖି ଭାରି ତୀକ୍ଷ୍ଣ । ପୁଣି ସାପଙ୍କର ବାହାର କାନରନ୍ଧ୍ର ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ସାପର ଅନ୍ୟ ନାମ 'ଚକ୍ଷୁଶ୍ରବା' । ଏହାର ଅର୍ଥ ଆଖିରେ ଶୁଣିବା । ପ୍ରକୃତ ପକ୍ଷେ, ସାପ ଆଖିରେ ଶୁଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଆଖି କେବଳ ଦେଖିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ଭୂମିରେ ଶବ୍ଦ ହେଲେ ସେମାନେ ସହଜରେ ଜାଣି ପାରନ୍ତି ।

ଫଣା—ଗୋଟିଏ କାରଣରୁ ଗୋଖର ସାପକୁ ସହଜରେ ଚିହ୍ନିହୁଏ । ବିପଦର ସୂଚନା ପାଇଲମାତ୍ରେ ଏହା ଦେହର ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ଭୂମିଉପରକୁ ଟେକି ଠିଆ ହୋଇଯାଏ । ଗୋଖର ବେକର ହାଡ଼ ଲମ୍ବା । ଫଣା ଟେକିଲେ ଚଟାଳିଆ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ବଡ଼ ହୋଇଯାଏ । ତାକୁ ଫଣା କହନ୍ତି । ଗୋଖରର ମୁଣ୍ଡ ପଛକୁ କଠଉ ଚିହ୍ନ ଅଛି । ଫଣା ଟେକିଲେ ଏହା ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖିହୁଏ । ଭମ୍ପସାପଙ୍କ ଫଣାରେ କଠଉ ଚିହ୍ନ ବଦଳରେ ଗୋଲ ଚିହ୍ନ ଥାଏ । କେତେକ ଗୋଖରଙ୍କ ଫଣାରେ କୌଣସି ଚିହ୍ନ ନ ଥାଏ ।

ଗୋଖର ସାପର ଫଣା

ବିଷଥଳୀ—ଗୋଖର ସାପର ଉପର ପାଟିରେ ଦୁଇଟି ବିଷଦାନ୍ତ ଅଛି ବୋଲି ପୂର୍ବ କୁହାଯାଇଅଛି । ବିଷଦାନ୍ତ ପଛକୁ ଗୋଟିଏ କରି ବିଷଥଳୀ ଥାଏ । ସାପ ଦଂଶନ କଲେ ବିଷ ଦାନ୍ତ ଦଂଶିତ ପ୍ରାଣୀ ବା ମନୁଷ୍ୟ ଦେହରେ ଗଳିଯାଏ ଓ ବିଷଥଳୀରୁ ବିଷ କ୍ଷରିତ ହୋଇ କ୍ଷତରେ ପଡ଼େ । ବିଷ ରକ୍ତରେ ମିଶି ପ୍ରାଣୀ ବା ମନୁଷ୍ୟର ମୃତ୍ୟୁ ଘଟାଏ ।

ଗୋଖର ସାପର ମୁଣ୍ଡ

ପ୍ରଶ୍ନ

୧ । ଗୋଖର ସାପ ବିଷୟରେ ଗୋଟିଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖ ।

୨ । ଫଣା କାହାକୁ କହନ୍ତି ? ଗୋଖର କାହିଁକି ଫଣା ତୋଳେ ?

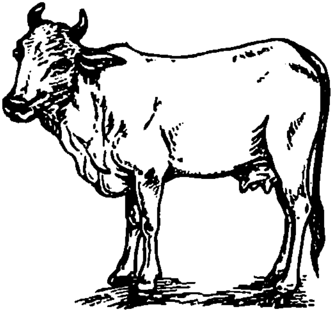
୩ । ଗୋଖରର ମୁଣ୍ଡର ବଡ଼ଲ ଅଂଶ ବର୍ଣ୍ଣନ କର ।

୪ । ଗୋଖରର ଦାନ୍ତ କ'ଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ?

୫ । ସାପକୁ କାହିଁକି ଚକ୍ଷୁଶ୍ରବା କହନ୍ତି ?

(ଘ) ଗାଈ

ଗାଈ ଗୋଟିଏ ଚତୁଷ୍ପଦ ଗୃହପାଳିତ ପ୍ରାଣୀ । ଯେତେ ପ୍ରାଣୀ ଅଛନ୍ତି [illegible] ତନ୍ମଧ୍ୟରେ ଏ ମର ସବୁଠାରୁ ଉପକାରୀ ।

ଗାଈ

ଗାଈ କ୍ଷୀର ଏକ ପୁଷ୍ଟିକର ଖାଦ୍ୟ; ବାଳୁତ କାଳେ ଏହା ଆମର

ପ୍ରଧାନ ଆହାର ହୋଇଥାଏ । କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟରେ ଓ ଗାଡ଼ି ଟାଣିବାରେ ବଳଦ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଅନ୍ତି । ଗାଈର ମୂତ୍ର ଓ ମଳ କ୍ଷେତକୁ ଉର୍ବର କରେ । ଗାଈ ଚମଡ଼ାରେ ଯୋତା ଓ ଶିଙ୍ଗରେ ପାନିଆ, ବୋତାମ, ଖେଳନା ଆଦି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୁଏ । ଗାଈର ମେରୁଦଣ୍ଡ ଅଛି । ଏହାର ଦେହ ଲୋମରେ ଆବୃତ । ଗାଈ ତା' ଛୁଆକୁ କ୍ଷୀର ପିଆଏ । ଏଣୁ ଗାଈ ଗୋଟିଏ ମେରୁଦଣ୍ଡୀ ଓ ସ୍ତନ୍ୟପାୟୀ ପ୍ରାଣୀ ।

ସାଧାରଣ ଶରୀର ଗଠନ—ଶରୀରର ଆକାର ତୁଳନାରେ ଏହାର ପେଟ ଖୁବ୍ ବଡ଼ । ଗାଈ ଚମ ମୋଟା । ସେମାନେ ଅନେକ ରଙ୍ଗର ହୁଅନ୍ତି; ଯଥା—ଧଳା, କଳା, ବାଦାମୀ, ଛଇଛଇକା । ଗାଈର ବେକ ଲମ୍ବା ଓ ଓସାରିଆ । ବେକ ତଳକୁ ମାଂସଳ ଚମ ଝୁଲୁଥାଏ । ଏହାକୁ ଗଳକମ୍ବଳ କହନ୍ତି । ଏହାର ପିଠିରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ କୁଦ ଅଛି । ତାହାକୁ କକୁଦ କହନ୍ତି । ବିଲାତର ଗାଈମାନଙ୍କ ପିଠିରେ କକୁଦ ନ ଥାଏ ।

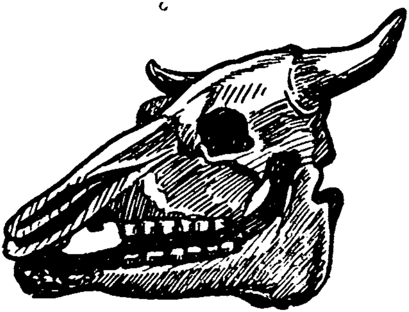
ମୁଣ୍ଡ—ଦେହର ଆକାର ତୁଳନାରେ ଗାଈର ମୁଣ୍ଡ ଛୋଟ ଓ ଲମ୍ବା । ମୁଣ୍ଡରୁ ଦୁଇଟି ଶିଙ୍ଗ ବାହାରିଥାଏ । ଶିଙ୍ଗ ଫମ୍ପା ଓ ମୁନିଆଁ । ଜାତି ଅନୁସାରେ ଗାଈର ଶିଙ୍ଗ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ହୋଇଥାଏ; ଯଥା—ସିଧା, ଖାଡ଼ିଆ, ମୁଣ୍ଡକଟା । ଅନ୍ୟ ଜନ୍ତୁର ଆକ୍ରମଣରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଶିଙ୍ଗ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ବିପଦର ଆଶଙ୍କା କଲେ ସେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇ ଭୁଷିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ ।

ଗାଈର ମୁଣ୍ଡ ଦୁଇପଟେ ଦୁଇଟି ଲମ୍ବା ଆଖି ଅଛି । ସେଥିପାଇଁ ସେ ସାମନା ଓ ଦୁଇପାଖ ସହଜରେ ଦେଖିପାରେ । ଆଖିପତାରେ ଲମ୍ବା ଲମ୍ବା ଲୋମଥିବାରୁ ତାହା ଧୂଳିକୁ ଛାଣି ରଖେ ।

ଆଖିର ଉପରକୁ ଓ ଶିଙ୍ଗ ତଳକୁ ମୁଣ୍ଡର ଦୁଇପଟେ ଦୁଇଟି କାନ ଅଛି । ଗାଈର କାନ ଲମ୍ବା । ସେ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ଏଗୁଡ଼ିକୁ

ହଲଇ ଆଖି ଉପରୁ ମାଛି ଓ ମଶାଙ୍କୁ ଘଉଡ଼ାଇ ଦିଏ । ଗାଈ ଭଲ ଶୁଣିପାରେ ।

ଗାଈ ମୁଣ୍ଡରେ ଆଗ ଆଡ଼କୁ ଦୁଇଟି ବଡ଼ ଗର୍ତ୍ତ ଅଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ତା'ର ନାକପୁଡ଼ା । ନାକପୁଡ଼ା ବାଟେ ସେ ପବନ ନିଏ ଓ ଛାଡ଼େ । ଗାଈର ଆଘ୍ରାଣ ଶକ୍ତି ପ୍ରବଳ । ଖାଇବା ଆଗରୁ ସେ ଖାଦ୍ୟକୁ ଶୁଙ୍ଘେ ।

ଗାଈ ମୁଣ୍ଡର କଙ୍କାଳ

ମୁଣ୍ଡର ସବା ଆଗରେ ପାଟି । ଏହା ଲମ୍ବା ଓ ଚଉଡ଼ା । ଏଣୁ ଥରକେ ସେ ବହୁତ ଖାଦ୍ୟ ପାଟି ଭିତରକୁ ନେଇ ପାରେ । ପାଟି ଭିତରେ ଦାନ୍ତ ଓ ଜିଭ ଅବସ୍ଥିତ । ଜିଭ ଲମ୍ବା, ଓସାରିଆ ଓ ମୋଟା । ଜିଭର ଉପର ଖଦଡ଼ିଆ । ଗାଈ ଜିଭ ବଢ଼ାଇ ଘାସ, କୁଟା, ପତ୍ର ଆଦି ପାଟି ଭିତରକୁ ନିଏ । ନାକରେ ଲାଗିଥିବା ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥକୁ ସେ ତା' ଜିଭରେ ଚାଟି ସଫାକରେ ।

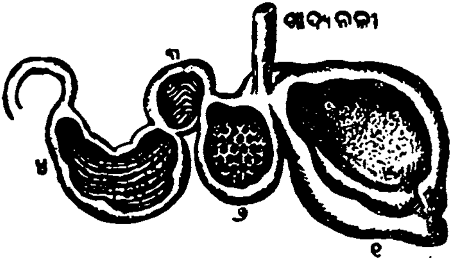
ଦାନ୍ତ—ଗାଈର ପାଟିରେ ବତିଶଟି ଦାନ୍ତ । ଏଥିରୁ ବାରଟି ଦାନ୍ତ ଉପର ପାଟିରେ ଓ କୋଡ଼ିଏଟି ଦାନ୍ତ ତଳ ପାଟିରେ ଥାଏ । ଉପର ପାଟିରେ ଛୁମୁଦାନ୍ତ ନାହିଁ, କେବଳ ଶକ୍ତ ମାଢ଼ି ଅଛି । ତଳ ପାଟିରେ ସେହି ସ୍ଥାନରେ ଆଠଟି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଦାନ୍ତ ଅଛି । ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଛେଦନ ଦାନ୍ତ କହନ୍ତି । ଉପର ପାଟିରେ ଓ ତଳ ପାଟିରେ ଦୁଇ କଡ଼ରେ ଛଅଟି କରି କଳଦାନ୍ତ ଅଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ଉପର ପାଟିରେ ବାରଟି କଳଦାନ୍ତ, ତଳ ପାଟିରେ ବାରଟି କଳଦାନ୍ତ । ଏଗୁଡ଼ିକୁ ପେଷଣ ବା ଚର୍ବଣ ଦାନ୍ତ କହନ୍ତି ।

୧—ଶକ୍ତ ମାଢ଼ି ସାହାଯ୍ୟରେ ଗାଈ ଘାସ ଖାଏ, ଗାଈର ଖୁରା ୨—ଆଗପଟ ଓ ୩—ପଛପଟ ।

ଶକ୍ତ ମାଢ଼ି ଓ ଛୁମୁଦାନ୍ତ ସାହାଯ୍ୟରେ ଗାଈ ଘାସ ପତ୍ର ଛିଣ୍ଡାଇ ପକାଏ ଓ କଳ ଦାନ୍ତରେ ଚୋବାଏ । ତରତର ହୋଇ ଖାଇଲାବେଳେ ସେ ଖାଦ୍ୟପଦାର୍ଥକୁ ଚୋବାଏ ନାହିଁ । ପରେ ବିଶ୍ରାମ ନେଲାବେଳେ ଗିଳିଥିବା ଖାଦ୍ୟକୁ ପାଟିକୁ ଆଣି ଚୋବାଇ ଖାଏ । ଏହାକୁ ପାକୁଳି ବା ପାଗୁଳି କରିବା କହନ୍ତି । ଗାଈ, ଛେଳି ଆଦି ପ୍ରାଣୀମାନେ ପାଗୁଳି କରନ୍ତି ବୋଲି ସେମାନଙ୍କୁ ରୋମନ୍ଥକ ପ୍ରାଣୀ କୁହାଯାଏ ।

ଗାଈ ଓ ଅନ୍ୟ ରୋମନ୍ଥକ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କର ପାକସ୍ଥଳୀ ଚାରିଗୋଟି କୋଠରୀରେ ବିଭକ୍ତ । ପ୍ରଥମ କୋଠରୀ ବା ଥଳି ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ । ଚରଚର ହୋଇ ଗିଳିଥିବା ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରଥମ ଥଳୀରେ ଆସି ଜମା ହୁଏ । ଏଠାରେ ତାହା ପାଚନ ରସ ଦ୍ୱାରା ନରମ ହୁଏ । ତା'ପରେ ଖାଦ୍ୟ ଦ୍ୱିତୀୟ କୋଠରୀ ବା ଥଳିକୁ

ଗାଈର ପାକସ୍ଥଳୀ

ଆସେ । ଏଥିରେ ମହୁଫେଣୀର ଛିଦ୍ର ପରି ଅନେକ ଛିଦ୍ର ଅଛି । ତେଣୁ ତାକୁ ମଧୁଚକ୍ର ଥଳି କହନ୍ତି । ଗାଈ ବିଶ୍ରାମ କରୁଥିବାବେଳେ ଖାଦ୍ୟବସ୍ତୁ ଦ୍ୱିତୀୟ କୋଠରୀରୁ ଢେଲା ଢେଲା ହୋଇ ପାଟିକୁ ଆସେ । ଗାଈ ତାହା ଭଲକରି ଚୋବାଇ ପୁଣି ଗିଳେ । ଏଥର ଖାଦ୍ୟ ତୃତୀୟ ଥଳିକୁ ଯାଏ ଓ ସେଠାରେ ଅଧିକ ନରମ ହୋଇ ଚତୁର୍ଥ ଥଳିରେ ପହଞ୍ଚେ । ଏଠାରେ ଖାଦ୍ୟ ଜୀର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ । ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ଚତୁର୍ଥ ଥଳିଟି ପ୍ରକୃତ ପାକସ୍ଥଳୀର କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ଓ ଅନ୍ୟ ତିନୋଟି ଥଳି ତା'ର ସହଯୋଗୀ ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।

ଗୋଡ଼—ଗାଈର ଚାରୋଟି ଗୋଡ଼ । ପ୍ରତି ଗୋଡ଼ ଶେଷରେ ଖୁରା ଅଛି । ଏହା ଶକ୍ତ ଓ ଦୁଇଫାଳିଆ । କାଦୁଅରେ ଚାଲିବାବେଳେ

ଖୁର ମଝିରେ କାଦୁଅ ବାହାରିଯାଏ । ଫଟାଳିଆ ଖୁର ଯୋଗୁଁ କାଦୁଅରେ ଚାଲିବାକୁ ଗାଈଙ୍କୁ ଅସୁବିଧା ହୁଏ ନାହିଁ । ଗୋଡ଼ର ପଛପଟେ ଖୁର ଉପରକୁ ଅଙ୍ଗୁଳି ଚଣ ଦୁଇଟି ବୋଳା ଅଛି ।

ପହ୍ନା—ପଛଗୋଡ଼ ମଝିରେ ପେଟତଳେ ଗାଈର ପହ୍ନା ଅଛି । ପହ୍ନାରେ ଚାରିଟି ଚର । ଚର ଅଗରେ ଛୋଟ ରନ୍ଧ୍ର ଅଛି । ବାଛୁରି ତା'ପାଟିରେ ଚରକୁ ଚିପି କ୍ଷୀର ପିଏ । ଆମ୍ଭେ ଆଙ୍ଗୁଠିରେ ଚିପି ଓଟାରିଲେ ରନ୍ଧ୍ର ଦେଇ କ୍ଷୀର ବାହାରେ ।

ଲାଞ୍ଜ—ଗାଈର ଲାଞ୍ଜ ଲମ୍ବା । ଲାଞ୍ଜ ଅଗରେ ବୋଛାଏ ଲମ୍ବା ବାଳ ଅଛି । ମଶା, ମାଛି, ଡାଆଁଶ ଆଦି ତାଙ୍କ ଦେହରେ ବସି ତାକୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କଲେ ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ଲାଞ୍ଜରେ ପିଟି ଘଉଡ଼ାଇ ଦିଏ ।

ପ୍ରଶ୍ନ

୧ । ଗାଈ ଶରୀରର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶର ନାମ ଲେଖ ଓ ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ସଂକ୍ଷେପରେ ବର୍ଣ୍ଣନ କର ।

୨ । ଗାଈ ମୁଣ୍ଡର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶସବୁ କଅଣ ? ସେସବୁ ତା'ର କି କି କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ?

୩ । ଖୁର ଏବଂ ଲାଞ୍ଜ ନ ଥିଲେ ଗାଈର କି କି ଅସୁବିଧା ହୁଅନ୍ତା ?

୪ । ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିଷୟରେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବିବରଣୀ ଲେଖ:—
(କ) କକୁଦ (ଖ) ଖୁର (ଗ) ଲାଞ୍ଜ (ଘ) ପହ୍ନା ।

———

(ଙ) ବିରାଡ଼ି

ବିରାଡ଼ି ଗୋଟିଏ ଗୃହପାଳିତ ପ୍ରାଣୀ । ଜଙ୍ଗଲରେ ମଧ୍ୟ ବଣୁଆ ବିରାଡ଼ି ଦେଖାଯାଆନ୍ତି । ଏହା ମେରୁଦଣ୍ଡୀ ଓ ସ୍ତନ୍ୟପାୟୀ । ଯେଉଁ ପ୍ରାଣୀମାନେ ଆମିଷ ଖାନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ମାଂସାଶୀ ପ୍ରାଣୀ ବୋଲଯାଏ । ବିରାଡ଼ି ଦୁଧ, ମାଛ, ମୂଷା, ଅସରପା ଆଦି ଖାଏ । ଏଣୁ ଏହା ମାଂସାଶୀ । ସିଂହ, ବାଘ, ବିରାଡ଼ି ଏକ ଜାତୀୟ ପ୍ରାଣୀ । ସେଥିଲାଗି ବିରାଡ଼ିକୁ ବାଘର ମାଉସୀ ବୋଲି କହନ୍ତି ।

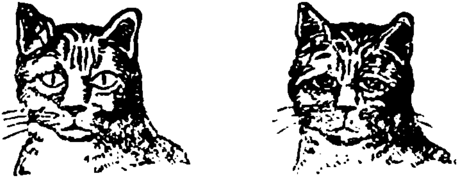

ବିରାଡ଼ି ଲମ୍ବରେ ପ୍ରାୟ ୪୫ ସେଣ୍ଟିମିଟର ଓ ଉଚ୍ଚରେ ପ୍ରାୟ ୩୦ ସେଣ୍ଟିମିଟର ହୁଏ । ନାନା ରଙ୍ଗର ବିରାଡ଼ି ଅଛନ୍ତି । କାହାର ରଙ୍ଗ ଧଳା, କିଏ କଳା, କିଏ ବାଦାମୀ ବା କାହାର ରଙ୍ଗ ଛିକ ଛିକ । ବିରାଡ଼ିର ଦେହ କୋମଳ ଲୋମରେ ଢଙ୍କା । ଏହାର ଲାଞ୍ଜ ସରୁ ଓ ଲମ୍ବା । ରାଗିଗଲେ ସେ ଲାଞ୍ଜକୁ ଫୁଲାଇ ଦିଏ । ତୁମ ଟାଙ୍କୁର ଉଠିବାରୁ ତାହା ବୋତଲ ସଫା କରିବା ବ୍ରସ୍ ପରି ଦେଖାଯାଏ ।

ମୁଣ୍ଡ—ବିରାଡ଼ିର ମୁଣ୍ଡ ଗୋଲ । ମୁଣ୍ଡର ଉପର ଆଡ଼କୁ ଦୁଇପାଖରେ ଦୁଇଟି କାନ ଅଛି । କାନ ଟୋଲ ଓ ଆଗଆଡ଼କୁ ସରୁ । ନାକ ସାନ । ସେଥିରେ ଦୁଇଟି ନାକପୁଡ଼ା ଅଛି । ବିରାଡ଼ିର ବାସନା ବାରିବା ଶକ୍ତି ପ୍ରବଳ । ସେଥିପାଇଁ ଦୁଧ, ଛେନା, ଘିଅ, ମାଛ, ଶୁଖୁଆ ଅଣ୍ଡା କେଉଁଠି ଅଛି ସେ ତାହା ଦୂରରୁ ଜାଣିପାରେ ଏବଂ ଯତ୍ନର ସହିତ ନ ରଖିଥିଲେ କେଉଁ ଫାଙ୍କରେ ଆସି ଖାଇଦେଇ ଯାଏ ।

ନାକଟଳକୁ ଦୁଇ କଡ଼ରେ ଲମ୍ବା ଝାଆଁସା ଲୋମ ଅଛି । ଲୋମର ସ୍ପର୍ଶ ଶକ୍ତି ପ୍ରବଳ । ଦୁଧ ବା ଘିଅ ଘଡ଼ା, ମାଟିଆ, ମୂଷା ଗାତ ଆଦିରେ ମୁଣ୍ଡ ପଶି ପାରିବ କି ନାହିଁ ତାହା ସେ ଲୋମଦ୍ୱାରା ଆଗ ମାପିନିଏ ଓ ତା'ପରେ ମୁଣ୍ଡ ଭର୍ତ୍ତି କରେ ।

ଆଖି—ବିରାଡ଼ିର ନାକ ଉପରକୁ ଦୁଇ ପାଖେ ଦୁଇଟି ଗୋଲ ଆଖି ଅଛି । ଅନ୍ଧାରରେ ବିରାଡ଼ିର ଆଖି ଜଳଜଳ ପର ଦିଶେ । ଦିନବେଳେ ବେଶୀ ଆଲୁଅ ଯୋଗୁଁ ଆଖି ତୋଳା ସ୍ଲେଟ

ବିରାଡ଼ିର ମୁଣ୍ଡ

ଆଖି ତାରା (ଦିନବେଳେ) ଆଖି ତାରା (ରାତିରେ)

ହୋଇଯାଏ । ଆମେ ଜାଣୁ ଦ୍ୱିପହର ବେଳକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଥିବାରୁ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଆଲୁଅ ହୁଏ । ଏତେବେଳେ ବିରାଡ଼ିର ଆଖି ତୋଳା ସବୁଠୁଁ ବେଶୀ ସ୍ଲେଟ ହୋଇଯିବାରୁ ଫଟା ଦାଗପରି ଦେଖାଯାଏ । ଆଲୁଅ କମିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତୋଳା ବଡ଼ ହେଉଥାଏ । ଅଧରାତିରେ ବିରାଡ଼ିର ତୋଳା ସବୁଠୁ ବଡ଼ ହୁଏ । ଆଲୁଅର ହ୍ରାସ ବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ଅଖିତୋଳା ବଡ଼ ସ୍ଲେଟ ହେଉ-ଥିବାରୁ ବିରାଡ଼ି ଅନ୍ଧାରରେ ଦେଖିପାରେ ଓ ଶିକାର କରିବାରେ ତାକୁ କୌଣସି ଅସୁବିଧା ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଆମ ଆଖିରେ ପତା ଦୁଇଟି—ଉପର ପତା ଓ ତଳପତା । ବେଙ୍ଗ ଆଖିରେ ପତା ତିନୋଟି—ଉପର ପତା, ତଳପତା ଓ ଭୂଙ୍ଗସ୍ ପତା । ବାଘ ଆଖିରେ ସେହିପରି ପତା ତିନୋଟି । ଭୂଙ୍ଗସ୍ ପତା ସ୍ୱଚ୍ଛ ଓ ତାହା ଆଖିକୁ ବିପଦ ଆପଦରୁ ରକ୍ଷା କରେ ।

ଦାନ୍ତ—ମୁହଁ ଶେଷରେ ବାଘର ପାଟି ଅବସ୍ଥିତ । ବାଘ ପାଟିରେ ଦାନ୍ତ ଭରିଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ତିନୋଟି ପ୍ରକାରର; ଯଥା—ଗୁମୁଦାନ୍ତ ବା ଛେଦକ ଦାନ୍ତ, ଶ୍ୱାଦନ୍ତ ତିନୋଟି, ତା'ପଛକୁ ଗୋଟିଏ ଶ୍ୱାଦନ୍ତ ଓ ଚାରିଟି କଳ ଦାନ୍ତ ।

ବାଘର ମୁଣ୍ଡ

ତଳପାଟିର ପ୍ରତି ପାଖରେ ଗୁମୁଦାନ୍ତ ତିନୋଟି, ତା' ପଛକୁ ଗୋଟିଏ ଶ୍ୱାଦନ୍ତ ଓ ତିନୋଟି କଳଦାନ୍ତ । ଅନ୍ୟ କଥାରେ, ବାଘର ଉପର ପାଟିରେ ଛ'ଟି ଗୁମୁଦାନ୍ତ । ଦୁଇଟି ଶ୍ୱାଦନ୍ତ ଓ ଆଠଟି କଳଦାନ୍ତ; ତଳ ପାଟିରେ ଛଅଟି ଗୁମୁଦାନ୍ତ, ଦୁଇଟି ଶ୍ୱାଦନ୍ତ ଓ ଛଅଟି କଳଦାନ୍ତ । ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ଦାନ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ ଭିନ୍ନ । ଗୁମୁଦାନ୍ତ ସାହାଯ୍ୟରେ ବାଘ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥକୁ ଛୋଟ ଛୋଟ ଖଣ୍ଡରେ କାଟିପକାଏ । ମୁନିଆଁ ଶ୍ୱାଦନ୍ତ ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ ଆହାର-ଜୀବର ମାଂସକୁ ଓଟାରି ଛିଣ୍ଡାଇ ଦିଏ । କଳଦାନ୍ତ ଖାଦ୍ୟକୁ ଚୋବାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଗାଈର ପାଟିରେ ଶ୍ୱାଦନ୍ତ ନାହିଁ । କାରଣ, ଗାଈ ମାଂସାଶୀ ପ୍ରାଣୀ ନୁହେଁ ।

ଜିଭ—ବଗଡ଼ର ଜିଭ ଦେହର ଆକାରକୁ ଦୃଷ୍ଟି ବଡ଼ ଓ କଣ୍ଟିଆ । ଏଥିପାଇଁ ସେ ହାଡ଼ ଓ ମାଛକଣ୍ଟାରେ ଲାଗିଥିବା ମାଂସକୁ ବୃଷ୍ଟି ସଫାକରି ଖାଇପାରେ ।

ଗୋଡ଼ ଓ ନଖ—ବଗଡ଼ର ଚାରିଟି ଗୋଡ଼ । ଆଗଗୋଡ଼ ଦୁଇଟି ସିଧା ଓ ପଛ ଦୁଇ ଗୋଡ଼ ତୁଳନାରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ପଛଗୋଡ଼ ଆଣ୍ଠୁ ପାଖରୁ ଆଗକୁ ବଙ୍କା ଓ ଆଗ ଗୋଡ଼ଠାରୁ ଲମ୍ବା । ଏଥିପାଇଁ ସେ ସହଜରେ ଡେଇଁପାରେ । ଆଗ ପଞ୍ଜାରେ ପାଞ୍ଚଟି କରି ଆଙ୍ଗୁଳି

ବଗଡ଼ର (କ) ପଞ୍ଜା ଓ ନଖ, ଖ) ପାଦତଳ

ଓ ପଛ ପାଦରେ ଚାରିଟି କରି ଆଙ୍ଗୁଳି ଅଛି । ପ୍ରତି ଆଙ୍ଗୁଳି ଆଗରେ ଗୋଟିଏ କରି ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଓ ବଙ୍କା ନଖ ଥାଏ । ଏଗୁଡ଼ିକ ପାଦ ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିଥାଏ ଏବଂ ଆହାର-ଜୀବ ଶତ୍ରୁକୁ ଆକ୍ରମଣ କଲାବେଳେ ପଦାକୁ ବାହାରି ଆସେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ମୁନିଆଁ ନଖ ଯୋଗୁଁ ସେ ସହଜରେ ଗଛ ଓ କାନ୍ଥ ଉପରେ ଚଢ଼ିପାରେ । ପାଦତଳେ ମାଂସର ଗଦି ଥିବାରୁ ବଗଡ଼ ଚାଲିଲାବେଳେ ଆଦୌ ଶବ୍ଦ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ

୧ । ବିରାଡ଼ିର ଶରୀର ଗଠନ ବର୍ଣ୍ଣନ କର ।

୨ । ବିରାଡ଼ିର ଆଖି ବିଷୟରେ ଯାହା ଜାଣ ଲେଖ ।

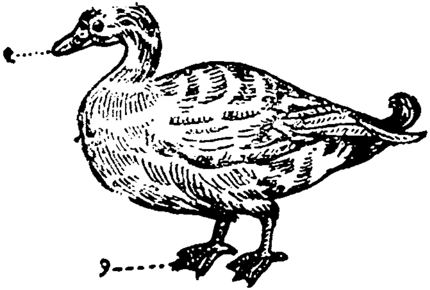
୩ । ବିରାଡ଼ିର ଦାନ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର କାହିଁକି ?

୪ । ବିରାଡ଼ି ଚାଲିଲାବେଳେ ଶବ୍ଦ ହୁଏ ନାହିଁ କାହିଁକି ?

୫ । ବିରାଡ଼ିର ମସ୍ତକର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶର ନାମ ଲେଖ ଓ ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନ କର ।

(ଢ) ବତକ

ବତକ ବା ପାତିହଂସ ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷୀ । ଏହାର ଦେହ ପରରେ ଢଙ୍କା । ପାତିହଂସ ଗୋଟିଏ ଗୃହପାଳିତ ପକ୍ଷୀ । ବତକ

ବତକ—୧—ଥଣ୍ଟ, ୨—ପାଦ

ତଥା ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ଦେହ ଦେଖିବାକୁ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଡଙ୍ଗା ପରି । ଦେହର ଏପରି ଗଠନ ହେତୁ ପକ୍ଷୀମାନେ ପବନ କାଟି

ସୁବିଧାରେ ଗତି କରିପାରନ୍ତି; ଆଉ ତେଣାରେ ପର ଲାଗିଥିବାରୁ ସେମାନେ ଉଡ଼ିପାରନ୍ତି । ବତକର ବେକଟି ସରୁଆ । ମୁଣ୍ଡର ଦୁଇପାଖେ ଦୁଇଟି ଆଖି ଓ ଦୁଇଟି କାନରନ୍ଧ୍ର ଅବସ୍ଥିତ ।

ଥଣ୍ଟ—ମୁଣ୍ଡ ଅଗକୁ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ଥଣ୍ଟ ଥାଏ । ପାତିହଂସର ଥଣ୍ଟ ଚେପ୍ଟା ଓ ଢ଼ଲଢ଼ଆ । ତଳ ଥଣ୍ଟ ଅପେକ୍ଷା ଉପର ଥଣ୍ଟ ଅଳ୍ପ ଲମ୍ବା । ଉପର ଥଣ୍ଟର ଉପର ଆଡ଼କୁ ଦୁଇଟି ରନ୍ଧ୍ର ଥାଏ । ଏଗୁଡ଼ିକ ତା'ର ନାକରନ୍ଧ୍ର । ପାତିହଂସର ଉପର ଓ ତଳଥଣ୍ଟର ଭିତର ପାଖର କଡ଼ରେ ମୁନିଆଁ ଦାନ୍ତପରିକା ବାହାରିଥାଏ । ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କର ଦାନ୍ତ ନ ଥାଏ । ଏଗୁଡ଼ିକ ଥଣ୍ଟର ମୁନିଆଁ ଅଂଶ । ବତକ କାଦୁଅରେ ଥଣ୍ଟ ଗେଞ୍ଜି ଗେଣ୍ଡା, ପୋକ ଆଦି ଖାଏ । ସେଥିପାଇଁ ତା' ଥଣ୍ଟ ଚେପ୍ଟା । ଖାଦ୍ୟପଦାର୍ଥକୁ ପାଟି ଭିତରେ ରଖି ଚାପିଦେଲେ ଥଣ୍ଟ ଦୁଇପଟେ ପାଣି ଓ ପଙ୍କ ବାହାରିଯାଏ । ତା' ନ ହେଲେ ପାତିହଂସକୁ ଖାଦ୍ୟ ସହିତ ଅନେକ ପଙ୍କ ଖାଇବାକୁ ପଡ଼ୁଥାନ୍ତା । ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ଥଣ୍ଟ ଭିତରେ ଜିଭ ଥାଏ । ପାତିହଂସର ଜିଭ ମୋଟା ।

ହଂସର ପାଦ ଓ ଥଣ୍ଟ

ପାଦ—ପାତିହଂସର ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟି । ମାତ୍ର ଏଗୁଡ଼ିକ ଛୋଟ ହୋଇଥିବାରୁ ଦେହର ଭରସାପାଇଁ ସେ ଢଳ ଢଳ ଚାଲେ । ପ୍ରତି ପାଦରେ ଚାରିଟି ଆଙ୍ଗୁଳି ଅଛି । ଏଥିରୁ ତିନୋଟି ଆଗକୁ ଓ

ଗୋଟିଏ ପଡ଼କୁ । ଆଉ ନିଗୁଡ଼କ ଖଣ୍ଡଳା ଚମଡ଼ାର ପରସ୍ପର ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ । ଏଥିପାଇଁ ପାଣିହଂସ ସହଜରେ ପହଁରି ପାରେ । ଆହୁଲ ଯେପରି ଡଙ୍ଗା ବୁଲିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ, ଗୋଡ଼ ସେହିପରି ପାଣିହଂସ ପାଇଁ ଆହୁଲର କାମ କରେ ।

ପର—ଅନ୍ୟପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ପରି ପାଣିହଂସର ଦୁଇଟି ଡେଣା । ଡେଣାରେ ପର ଖଞ୍ଜା ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଉଡ଼ିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ । ଲାଞ୍ଜରେ ମଧ୍ୟ ପର ଅଛି । ଡଙ୍ଗାରେ ମଙ୍ଗ ଯେପରି କାମ କରେ, ଉଡ଼ିଲାବେଳେ ଲାଞ୍ଜ ସେହିପରି ମଙ୍ଗର କାର୍ଯ୍ୟକରେ । ପାଣିହଂସର ଲାଞ୍ଜ ତଳକୁ ତୈଳଗ୍ରନ୍ଥି ଅଛି । ଥଣ୍ଟରେ ସେଥିରୁ ତେଲ ନେଇ ସେ ପରରେ ଲଗାଏ । ଏଥିପାଇଁ ପର ଚିକ୍କଣ ହୁଏ । ଥଣ୍ଟ ଓ ପାଦକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ପକ୍ଷୀର ଦେହ ପରରେ ଢଙ୍କା ଥାଏ । ଏହା ଦେହକୁ ଉଷ୍ମ ରଖେ ।

ପ୍ରଶ୍ନ

୧ । ପାଣିହଂସର ଶରୀର ଗଠନ ଜଳରେ ରହିବା ଲାଗି କପରି ଉପଯୁକ୍ତ ତାହା ଲେଖ ।

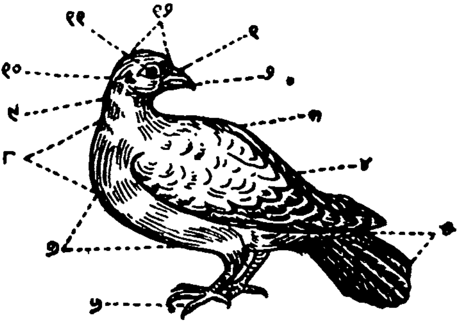
୨ । ପାଣିହଂସ ଜଳ ତଳ ସ୍ଥଳେ ବାହ୍ରିକ ?

୩ । ଲାଞ୍ଜ ପାଣିହଂସର କ କାମରେ ଲାଗେ ?

(ଛ) ପାର

ପାର ଗୋଟିଏ ପକ୍ଷୀ । ଏହା ଭଲ ପୋଷାମାନେ । ପାରମାନେ ଏକାଠି ରହିବାକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ତୁମ୍ଭେମାନେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିବ ଦେଖିଥିବ ପାର ସବୁ ଏକାଠି ବସିଥାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣ

ପାଙ୍ଖିଆ; କେବଳ ବେକ ଚଳର କିଛି ଅଂଶ ମୟୂରଚନ୍ଦ୍ରିକାର ରଙ୍ଗପରି ହୋଇଥାଏ । ଅନେକ ରଙ୍ଗର ପାରା ଅଛନ୍ତି, ଯଥା—ଧଳା, ବାଦାମୀ, ଛଉଛଉବା । ପାରାର ମୁଣ୍ଡ ଗୋଲ । ମୁଣ୍ଡ ଆଗକୁ ଥଣ୍ଟ ।

ପାରା ଦେହର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶ

୧—ନାକ, ୨—ଥଣ୍ଟ, ୩—ପିଠି, ୪—ଡେଣା, ୫—ଲାଞ୍ଜ, ୬—ପାଦର ଆଙ୍ଗୁଠି, ୭—ପେଟ, ୮—ଛାତି, ୯—ବେକ, ୧୦—କାନ, ୧୧—ଆଖି, ୧୨—ମୁଣ୍ଡର ଉପରଭାଗ ।

ଥଣ୍ଟ—ପାରାର ଥଣ୍ଟ ଗୋଜିଆ ଓ ଅଗ ଅଳ୍ପ ବଙ୍କା । ଥଣ୍ଟର ଏପରି ଗଠନ ଯୋଗୁଁ ସେ ସହଜରେ ସୋରିଷ, ଖୁଦ ଆଉ ଶସ୍ୟ ଖୁଣ୍ଟି ଖାଇପାରେ । ଶସ୍ୟ ସହିତ ସେ ଗୋଟି ଗୋଟି ବାଲି ଗୋଡ଼ ମଧ୍ୟ ଖାଏ । ଏସବୁ ସେ ଖାଇଥିବା ଖାଦ୍ୟକୁ ପେଟ

ଭିତରେ ପେଷିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ଥଣ୍ଟ ଉପର ଆଡ଼କୁ ଦୁଇଟି ରନ୍ଧ୍ର ଅଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ତା'ର ନାକରନ୍ଧ୍ର ।

ଆଖି—ପାରାର ମୁଣ୍ଡର ଦୁଇପଟେ ଦୁଇଟି ଆଖି । କେତେକ ଘର ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ତିନୋଟି ପତା । ଭିତରପ ପତାଟି ଅତି ପତଳା ଓ ସ୍ୱଚ୍ଛ । ପାରା ଆକାଶରେ ଉଡ଼େ । ସେତେବେଳେ ଧୂଳି, ପୋକ ଆଦି ତା'ର ଆଖିର କ୍ଷତ କରନ୍ତେ । ମାତ୍ର ଭିତରପ ପତା ଆଖିକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିଥିବାରୁ ସେଭଳି ବିପଦରୁ ସେ ରକ୍ଷା ପାଏ । ପାରାର ଆଖି ତୀକ୍ଷ୍ଣ । ଆକାଶରେ ଉଡ଼ୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଖୋରାକ ପ୍ରଭୃତି ବସ୍ତୁ ଦେଲେ ସେ ଦେଖିପାରି ଆସି ଝୁଙ୍କି ଖାଏ ।

ଆଖି ପଛକୁ ଦୁଇଟି ରନ୍ଧ୍ର ଅଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ତା'ର କାନ । ପର ଭିତରେ ଥିବାରୁ ପର ନ ଆଡ଼େଇଲେ ଏହା ଦିଶେ ନାହିଁ ।

ପାରାର ଥଣ୍ଟ ଓ ଆଖି

ପାରାର ପାଦ

ପାଦ—ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷୀମାନଙ୍କ ପରି ପାରାର ପାଦ ଦୁଇଟି । ଏଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଣ୍ଣ ଲାଲ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଦରେ ଚାରୋଟି କରି ଆଙ୍ଗୁଳି । ସେଥିରୁ ତିନୋଟି ଆଗଆଡ଼କୁ ଓ ଗୋଟିଏ ପଛଆଡ଼କୁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଙ୍ଗୁଳି ଅଗରେ ନଖ ଅଛି । ପାରା ଗଛରେ ବସିପଡ଼ିବା ମାତ୍ରେ ଆଗ ଓ ପଛ ଆଙ୍ଗୁଳି ଆପେ ବଙ୍କା ହୋଇଯାଇ ଡାଳକୁ ଶକ୍ତଭାବେ ଧରି ନିଅନ୍ତି । ଏଥିପାଇଁ ସେ ଡାଳରେ ବସି ଶୋଇପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ଖସି ପଡ଼େ ନାହିଁ ।

ଡେଣା ଓ ଲାଞ୍ଜ—ପାରର ଦେହ ପରରେ ଆବୃତ । ପର ଦେହର ଉତ୍ତାପକୁ ଧରି ରଖେ । ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚରେ ଉଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ପାରକୁ ଏଥିପାଇଁ ଶୀତ କରେ ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ପକ୍ଷୀଙ୍କ ପରି ପାରର ଡେଣା ଦୁଇଟି । ଦେହକୁ ସ୍ୱନ୍ଧି ଡେଣା ବଡ଼ ହୋଇଥିବାରୁ ପାର ଅତି ଉଚ୍ଚରେ ଉଡ଼ିପାରେ । ଡଙ୍ଗାରେ ମଙ୍ଗ ଯେପରି କାମକରେ ପାର ଆକାଶରେ ଉଡ଼ିଲା ବେଳେ ତା'ର ଲାଞ୍ଜ ସେହିପରି ଦିଗ ଠିକ୍ କରେ । ଦେହରେ ଥିବା ତୈଳଗ୍ରନ୍ଥିରୁ ତେଲ ବାହାରି ପରକୁ ଚିକ୍କଣ କରେ । ଏଥିଲାଗି ପାର ଉପରେ ପାଣି ପଡ଼ିଲେ ସେ ଓଦା ହୋଇଯାଏ ନାହିଁ ।

ପ୍ରଶ୍ନ

୧ । ଗୋଟିଏ ପାରର ଥଣ୍ଟ ଓ ପାଦ ବର୍ଣ୍ଣନ କର ।

୨ । ପାରର ଶରୀରର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶର ନାମ ଲେଖ ଓ ସଂକ୍ଷେପରେ ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନ କର ।

୩ । ପାରର ପାଦ ଓ ଥଣ୍ଟ ହଂସର ପାଦ ଓ ଥଣ୍ଟଠାରୁ କିପରି ଓ କାହିଁକି ଭିନ୍ନ ?

(ଜ) ବାନର

ବାନର ମେରୁଦଣ୍ଡୀ ଓ ସ୍ତନ୍ୟପାୟୀ ପ୍ରାଣୀ । ଆମ ଓଡ଼ିଶାରେ ଦୁଇ ଜାତ ବାନର ଦେଖାଯାନ୍ତି; ଯଥା—ପାତ ଓ ହନୁ । ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ବାନରମାନଙ୍କର କେତେକ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ ଶିମ୍ପାଞ୍ଜି, ଗରିଲା, ଓରାଂଓଟାନ୍ ଆଦି କେତେକ ଜାତ ବାନର ଆଫ୍ରିକା ଓ ମାଳୟର ଜଙ୍ଗଲମାନଙ୍କରେ

ବାସ କରନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ ଏମାନଙ୍କର ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ଅଧିକ ବୋଲି ଏମାନଙ୍କୁ ବଣ-ମଣିଷ କୁହାଯାଏ । ବାନରମାନଙ୍କର ଦେହ ଲୋମରେ ଭରା । ସେମାନଙ୍କର ଲାଞ୍ଜ ଅଛି; ମଣିଷର ତାହା ନାହିଁ ।

ଲାଲ ମାଙ୍କଡ଼

ମସ୍ତିଷ୍କ—ହନୁ ବା ଗାଣର ମୁଣ୍ଡ ମନୁଷ୍ୟ ମୁଣ୍ଡଠାରୁ ଛୋଟ; ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡର ଗଠନ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ମନୁଷ୍ୟ ମୁଣ୍ଡର ଗଠନ ପରି । ବାନରର ଆଖି ମନୁଷ୍ୟ ଆଖି ପରି କୋଟର ଭିତରେ ଥାଏ । ଆମ ଆଖି ପରି ବାନର ଆଖିରେ ଦୁଇଟି ଆଖିପତା

ଅଛୁ ଓ ପ୍ରକ ଅଙ୍ଗିପତାରେ ଲୋମ ଅଛୁ । ବାନରର ନାକର ଠେନି ଆମ ନାକ ପର ଦେଖିଲ ମଧ୍ୟ ଚେପ୍ଟା ।

ଦାନ୍ତ—ବାନରର ପାଟିରେ ଦାନ୍ତ ବତିଶଟି; ଉପର ପାଟିରେ ଷୋଳଟି ଓ ତଳ ପାଟିରେ ଷୋଳଟି । ପ୍ରତି ପାଖରେ ଆଠଟି କରି ଦାନ୍ତ । ଏଗୁଡ଼ିକ ଚାରି ପ୍ରକାର; ଯଥା ଗ୍ରମୂଦାନ୍ତ ଶ୍ୱାଦନ୍ତ, ଚର୍ବଣ ଦାନ୍ତ ଓ ପେଷଣ ଦାନ୍ତ । ପ୍ରତିପାଖରେ ଗ୍ରମୂଦାନ୍ତ ଦୁଇଟି, ଶ୍ୱାଦନ୍ତ ଗୋଟିଏ, ଚର୍ବଣ ଦାନ୍ତ ଦୁଇଟି ଓ ପେଷଣ ଦାନ୍ତ ତିନୋଟି । ଖାଦ୍ୟକୁ ଟିକିଟିକି କରି କାଟି ପକାଇବା ଗ୍ରମୂ ଦାନ୍ତର କାର୍ଯ୍ୟ । ଶ୍ୱାଦନ୍ତରେ ଅନ୍ୟ ଜନ୍ତୁର ମାଂସ ଓଟାରି ଛିଆଯାଏ । ବାନର ମାଂସାଶୀ ଜୀବ ନୁହେଁ । ସେ ଫଳ, କନ୍ଦ, ଜଙ୍ଗଲପତ୍ର ଆଦି ଖାଏ । ଏଣୁ ତା'ର ଶ୍ୱାଦନ୍ତ ସାନ ଓ ତାହା ଚର୍ବଣ ଦାନ୍ତର କାମ କରେ । ଚର୍ବଣ ଦାନ୍ତର କାମ ଖାଦ୍ୟକୁ ଚୋବାଇବା ଓ ପେଷଣ ଦାନ୍ତର କାମ ଖାଦ୍ୟକୁ ପେଷି ଗୁଣ୍ଡ କରିବା । ତୁମେ ଜାଣିଥିବ ଯେ ଜଣେ ପୂର୍ଣ୍ଣବୟସ୍କ ଲୋକର ପାଟିରେ ବତିଶଟି ଦାନ୍ତ ଥାଏ ଓ ସେଗୁଡ଼ିକ ବାନରର ଦାନ୍ତ ପରି ।

ବାନରମାନଙ୍କର ଜଙ୍ଘ ମଣିଷର ଜଙ୍ଘ ପରି ଏବଂ ତାହା ତଳ ପାଟିର ପଛକୁ ଲାଗିଥାଏ ।

ହାତ ଓ ଗୋଡ଼—ବାନରମାନେ ସାଧାରଣତଃ ବୃକ୍ଷବାସୀ । ଏଣୁ ସେମାନଙ୍କର ଗୋଡ଼ ଓ ହାତ ଉଭୟ ଗଛର ଡାଳକୁ ଧରିବାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ । ପ୍ରତି ହାତ ଓ ଗୋଡ଼ରେ ପାଞ୍ଚଟି କରି ଆଙ୍ଗୁଳି ଅଛି । ହାତ ଓ ଗୋଡ଼ ଉଭୟରେ ବୁଢ଼ା ଆଙ୍ଗୁଳି ଅନ୍ୟ ଚାରୋଟି ଆଙ୍ଗୁଳିର ସାମନାସାମନି ଥିବାରୁ ବାନରମାନେ ଡାଳକୁ ଦୃଢ଼ଭାବେ ଧରି ପାରନ୍ତି । ଚଲେ ବୁଲିବା-ବେଳେ ସେମାନେ ହାତ ଓ ଗୋଡ଼ ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି । ମାତ୍ର

ମନୁଷ୍ୟମାନେ ସିଧା ଚାଲନ୍ତି ଓ ଗୋଡ଼ରେ ଚାଲନ୍ତି । ମଣିଷ ବୃକ୍ଷବାସୀ ହୋଇ ନ ଥିବାରୁ ତାର ଗୋଡ଼ର ବୁଢ଼ାଆଙ୍ଗୁଠି ଅନ୍ୟ ଚାରି ଆଙ୍ଗୁଠିର ସାମନାରେ ଅବସ୍ଥିତ ନୁହେଁ, ତେଣୁ ସେ ବାନର-ମାନଙ୍କ ପରି ଗୋଡ଼ ସାହାଯ୍ୟରେ ଗଛରେ ଲଟକି ପାରେ ନାହିଁ । ବାନରମାନଙ୍କର ଆଙ୍ଗୁଠିର ନଖର ଆକାର ମନୁଷ୍ୟର ନଖ ପରି ।

ପ୍ରଶ୍ନ

୧ । ମନୁଷ୍ୟ ସହିତ ବାନରର କେଉଁ କେଉଁ ବିଷୟରେ ସାଦୃଶ୍ୟ ଅଛି ତାହା ଲେଖ ।

୨ । ବାନରର ମସ୍ତକକୁ ମଣିଷର ମସ୍ତକ ସହିତ ତୁଳନା କର ।

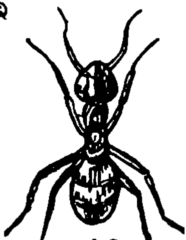
୩ । ବାନରର ବାସ ବିଷୟରେ ସଂକ୍ଷିପ୍ତ ବିବରଣୀ ଦିଅ ।

(୪) ପିମ୍ପୁଡ଼ି

ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଗୋଟିଏ କୀଟ । ଏମାନେ ଦଳବଦ୍ଧ ହୋଇ ବାସ କରନ୍ତି ଓ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପରିଶ୍ରମୀ । ଅନ୍ୟ କୀଟମାନଙ୍କ ପରି ପିମ୍ପୁଡ଼ିର ଦେହକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ତିନୋଟି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ; ଯଥା—ଶିର ବା ମୁଣ୍ଡ, ବକ୍ଷ ଓ ଉଦର । ଏହାର ମୁଣ୍ଡରେ ଦୁଇଟି ଶୁଣ୍ଢ । ଶୁଣ୍ଢ ସାହାଯ୍ୟରେ ଏମାନେ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ 'କଥା' ହୁଅନ୍ତି ଓ କୌଣସି ଦ୍ରବ୍ୟର ଅବସ୍ଥିତି ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ବକ୍ଷର ତଳପଟୁ ଦୁଇପଟେ ଛଅଟି ଗୋଡ଼ ବାହାରିଥାଏ ।

ସମାଜ ଜୀବନ—ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ଦାମ ବାନ୍ଧି ମିଳି-ମିଶି ରହୁଥିବାରୁ ସମାଜ ଜୀବନ କହନ୍ତି । ମଣିଷମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭିନ୍ନ ଧରଣର ସମାଜ ଜୀବନ ଦେଖାଯାଏ । ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା, କ୍ଷୁଦ୍ର କୀଟ ପିମ୍ପୁଡ଼ିମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସମାଜ ଜୀବନ ଉନ୍ନତ ଧରଣର ।

ତୁମ୍ଭେମାନେ ପିମ୍ପୁଡ଼ିମାନଙ୍କର ଘର ଦେଖିଥିବ । ସେମାନେ ଭୂମିରେ ଗାତ କରି ରହନ୍ତି, ନଇତବା ଗଛରେ ବସା କରନ୍ତି । ଆମ୍ବଡାଳରେ

କର୍ମୀ ପିମ୍ପୁଡ଼ି

କାଇ ବସା କାଇନ୍ତି । ତୁମେ ଯଦି ଭଲ କରି ଲକ୍ଷ କର, ତେବେ ଦେଖିବ ଯେ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଗାତରୁ ଯେତେ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ବାହାରକୁ ଯାନ୍ତି ବା ଭିତରକୁ ପଶନ୍ତି ସେ ସବୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଦୁଇ ପ୍ରକାର । ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାର ଧୀର ଓ କାମୁଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନ୍ୟପ୍ରକାରର ପିମ୍ପୁଡ଼ି-ମାନେ ବିପଦର ସୂଚନା ପାଇଲା ମାତ୍ରେ କାମୁଡ଼ିବାକୁ ଦୌଡ଼ି ଆସନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କୁ ସୈନିକ ପିମ୍ପୁଡ଼ି କୁହାଯାଏ ଓ ଧୀର ପିମ୍ପୁଡ଼ିଗୁଡ଼ିକୁ ଶ୍ରମିକ ପିମ୍ପୁଡ଼ି କହନ୍ତି । ସୈନିକ ପିମ୍ପୁଡ଼ିମାନଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ଓ ଦାନ୍ତ ବଡ଼ । ରାଣୀ ପିମ୍ପୁଡ଼ି

ସ୍ତ୍ରୀ ପିମ୍ପୁଡ଼ି

ଗାତ ଭିତରେ ଥାଏ । ତା'ର ଉଦର ବଡ଼ ଓ ଅଣ୍ଡାର ଏକ ଖଣି କହିଲେ ଭୁଲ ହେବ ନାହିଁ । ରାଣୀର କାମ

କେବଳ ଅଣ୍ଡା ଦେବା । ଶ୍ରମିକ ପିମ୍ପୁଡ଼ିଙ୍କ କାମ ଅଣ୍ଡାରୁ ଫୁଟିଥିବା ଛୁଆଙ୍କର ଯତ୍ନ ନେବା, ଖାଦ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ କରିବା, ରାଣୀ ଓ ସୈନିକମାନଙ୍କୁ ଖୁଆଇବା ଇତ୍ୟାଦି । ସୈନିକମାନଙ୍କର କାମ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ବସାକୁ, ରାଣୀ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ବିପଦ ଆପଦରୁ ରକ୍ଷା କରିବା । ରାଣୀ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଦେଇଥିବା ଅଣ୍ଡାରୁ ଯେଉଁ ଛୁଆ ଫୁଟନ୍ତି-

ପୁରୁଷ ପିମ୍ପୁଡ଼ି

ସେମାନେ ବଡ଼ ହେଲେ ସେଥିରୁ ଅଧିକାଂଶ ଶ୍ରମିକ ଓ କେତେକ ସୈନିକ ହୁଅନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ବସାରେ ପିମ୍ପୁଡ଼ିଙ୍କ ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଜାଗା ନିଅଣ୍ଟ ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ରାଣୀ ପିମ୍ପୁଡ଼ିର ଗୁଡ଼ିଏ ଅଣ୍ଡାରୁ ଯେଉଁ ଲର୍ଭ ବାହାରନ୍ତି ସେମାନେ ବଡ଼ ହେଲେ ତାଙ୍କ ପିଠିରୁ ଡେଣା ବାହାରେ ଓ ସେମାନେ ମାଈ ଓ ଅଣ୍ଡିରା ପିମ୍ପୁଡ଼ି ହୁଅନ୍ତି ।

ଦିନେ ଏଇ ଡେଣାଲଗା ମାଈ ଓ ଅଣ୍ଡିରା ପିମ୍ପୁଡ଼ି ବସାରୁ ବାହାରି ଉଡ଼ି ଯାଆନ୍ତି । ଆକାଶରେ ସେମାନଙ୍କର ବାହାଘର ହୁଏ । ତା'ପରେ

ଅଣ୍ଡିସ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ମରିଯାଏ । ମାଈ ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଡେଣା ଝାଡ଼ିଦେଲା ପରେ ତା'ର ଡେଣା ଖସିପଡ଼େ । ସେ କୌଣସି ଗାତ ଦେଖି ତା'ଭିତରେ ଘେଞ୍ଚ ବସାଟିଏ କରି ଅଣ୍ଡା ଦିଏ । ଅଣ୍ଡାରୁ ଯେଉଁ ଳର୍ଭା ବାହାରନ୍ତି ସେ ତାଙ୍କର ଯତ୍ନ ନିଏ । ଏମାନେ ବଡ଼ହୋଇ ହୁଅନ୍ତି ଶ୍ରମିକ ଓ ସୈନିକ ପିମ୍ପୁଡ଼ି । ଏଣିକ ମା' ହୁଏ 'ରାଣୀ', ତାର ଯତ୍ନ ନିଅନ୍ତି ତା'ର ବଢ଼ିଲା ପିଲାଏ—ଶ୍ରମିକ ଓ ସୈନିକ ।

ଶ୍ରମିକ ପିମ୍ପୁଡ଼ିମାନଙ୍କର କଷ୍ଟ-ସହିଷ୍ଣୁତା ଓ ସହଯୋଗ ଦେଖିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାକୁ ହୁଏ । ଗୋଟିଏ ଶ୍ରମିକ କୌଣସି ଭାରି ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥକୁ ବୋହି ନ ପାରିଲେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କେତେଜଣ ଯାଇ ଅନ୍ୟ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ ଖବର ଦିଅନ୍ତି । ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ବହୁତ ଗୁଡ଼ାଏ ଶ୍ରମିକପିମ୍ପୁଡ଼ି ଜମା ହୋଇ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥକୁ ବୋହିନେଇ ଚାଲିଯାନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ

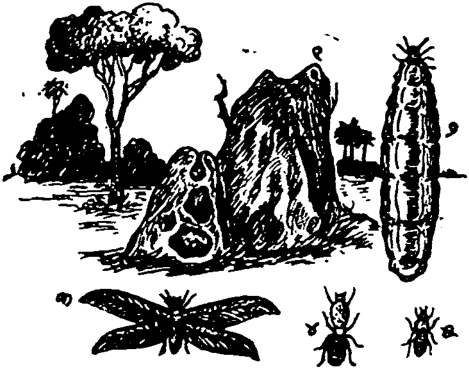
୧ । ପିମ୍ପୁଡ଼ିମାନଙ୍କର ସମାଜ-ଜୀବନ ବିଷୟରେ ଏକ ଛୋଟ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖ ।

୨ । ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଗାତ ଭିତରେ କେଉଁ ପ୍ରକାର ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଥାନ୍ତି ? ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କଅଣ ?

(ଖ) ଉଇ

ପିମ୍ପୁଡ଼ି ପରି ଉଇ ଗୋଟିଏ ଜୀବ । ଉଇମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚ ସମାଜ ଜୀବନ ଓ ସଂଗଠନ ଦେଖିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାକୁ ହୁଏ । ହୁଙ୍କା ଉଇମାନଙ୍କର ଘର । ହୁଙ୍କାର କିଛି ଅଂଶ ମାଟି ଉପରେ ଓ କିଛି ଅଂଶ ମାଟି ଭିତରେ ଥାଏ ।

ଉଇ ହୁଙ୍କାରେ ମାଟିତଳ ଅଂଶରେ ଗୋଟିଏ ଘର ଅଛି । ଏହା ରାଣୀମହଲ । ସ୍ୱା'ହତରେ ଉଇରାଣୀ ଓ ଉଇରଜା ଥାନ୍ତି । ଉଇରଜା ଆକାରରେ ରାଣୀଠାରୁ ବହୁତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ରାଣୀମହଲ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଉଦ୍ୟାନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ କୋଠରୀ ଥାଏ । ଅନବରତ ରାଣୀକୁ ଉଇସୈନ୍ୟ ଜଗି ରହିଥାନ୍ତି, ଆଉ ଉଇଶ୍ରମିକ, ରାଣୀ ଓ ରଜାଙ୍କର ସେବା କରନ୍ତି । ଉଇରାଣୀର କାମ ହେଲା, କେବଳ ଅଣ୍ଡା ଦେବା । ତା' ଦେହଟି ବଡ଼ ଓ ଅଣ୍ଡାରେ ଭରା ।

୧—ଉଇହୁଙ୍କା, ୨—ଉଇ ରାଣୀ ୩—ଝୁଡ଼ପୋକ,
୪—ଉଇ ସୈନିକ, ୫—ଉଇ ଶ୍ରମିକ ।

ତେଣୁ ସେ ଚଳବୁଲ କରିପାରେ ନାହିଁ । ଶ୍ରମିକମାନେ ଖାଦ୍ୟ ନେଇ ରାଣୀ ଓ ରଜାଙ୍କୁ ଖୁଆନ୍ତି । ଉଇରାଣୀ ଅଣ୍ଡାଦେଲା ମାତ୍ରେ ଶ୍ରମିକମାନେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ପାଟିରେ ବୋହିନେଇ ଶିଶୁମହଲକୁ ନେଇଯାନ୍ତି ।

ସେମାନଙ୍କର ଯତ୍ନ ନିଅନ୍ତି । ଶ୍ରମିକ ଓ ସୈନିକ ଉଇମାନେ ଅଣ୍ଡା ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଆଖି ନ ଥାଏ କି ଡେଣା ନ ଥାଏ । ଉଇମାନଙ୍କର ଉଦ୍ୟାନରେ ଏକ ପ୍ରକାର ଛତୁ ସୃଷ୍ଟ ହୁଏ । ସ୍ୱା'କୁ ଚରନ୍ତି ଶ୍ରମିକ ଉଇମାନେ । ଅଣ୍ଡାରୁ ଫୁଟିଥିବା ଛୁଆଙ୍କୁ ଶ୍ରମିକମାନେ ଛତୁ ଉଦ୍ୟାନରୁ ଛତୁକୋରକ ଆଣି ଚୂଅନ୍ତି ।

ଶ୍ରମିକ ଉଇମାନଙ୍କର କାମ ବିବିଧ ପ୍ରକାରର । ସେମାନେ ଏକାଧାରରେ ଧାଈ, ମାଳୀ, ଶ୍ରମିକ, ଶିଳ୍ପୀ ଓ ଇଞ୍ଜିନିୟର । ଉଇ ହୁଙ୍କାରୁ ଯାକେ ଭାଙ୍ଗିଗଲେ, ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଶ୍ରମିକମାନେ ଆସି ମରାମତି କାମରେ ଲାଗିଯାନ୍ତି ଓ ଅଳ୍ପସମୟ ମଧ୍ୟରେ ମରାମତି କରି ଦିଅନ୍ତି । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଏମାନେ ପବନ ଓ ବର୍ଷାରେ ବିଗିଡ଼ି ନଯିବା ରଖି ହୁଙ୍କାକୁ ଏପରିଭାବେ ତୋଳିଥାନ୍ତି ଯେ ପବନ, ବର୍ଷା ଆଦି ସହଜରେ ତା'ର କ୍ଷତିକରି ପାରେ ନାହିଁ । ତୁମ୍ଭେମାନେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଥିବ, ଉଇହୁଙ୍କାର ଉପର ଅଂଶ ପତଳା । ବାୟୁ ଚଳାଚଳ ଭଲଭାବେ ହୋଇପାରିବା ପାଇଁ ସେପରି ଭାବେ ତିଆରି ହୋଇଥାଏ । ସୈନିକ ଉଇମାନେ କେବଳ ସେ ରଜାରାଣୀଙ୍କୁ ଜଗିଥାନ୍ତି ତା' ନୁହେଁ, ସେମାନେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କୁ କାମ କରନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ବିପଦଆପଦରୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି । ଉଇ ସୈନିକମାନଙ୍କର ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ତୁଳନାରେ ମୁଣ୍ଡ ଓ ଦାନ୍ତ ବଡ଼ । ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଉଇ ହୁଙ୍କାରେ କୋଟିଏ ଯାଏ ଉଇ ଥାନ୍ତି । ସେଥିରୁ ବେଶୀ ଭାଗ ଶ୍ରମିକ, ଅଳ୍ପ ସୈନ୍ୟ, ଜଣେ ରାଣୀ ଓ ଗୋଟିଏ ରଜା ।

ବର୍ଷା ଦିନେ ହୁଙ୍କାରୁ ଝିଙ୍କାପୋକ ବାହାରିବାର ଦେଖିଥିବ । ବର୍ଷାଋତୁରେ ବର୍ଷା ହେବା ଆଗରୁ ଉଇରାଣୀ ଯେଉଁ ଅଣ୍ଡା ଦିଏ ସେଥିରୁ କେତେକ ଛୁଆ ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଆଖି ଥାଏ ଓ ବଡ଼

ହେଲେ ସେମାନଙ୍କ ପିଠିରୁ ଦୁଇଟି ଡେଣା ବାହାରେ । ଏମାନଙ୍କୁ ଝଡ଼ପୋକ କହନ୍ତି । ଝଡ଼ପୋକ ଦୁଇ ପ୍ରକାର, ଅଣ୍ଡିରା ଓ ମାଈ । ଏମାନେ ସୁବିଧାରେ ବାହାରି ପାରିବା ଲାଗି ଶ୍ରମିକମାନେ ହୁଙ୍କାରେ ସାନ ସାନ କଣା କରି ଦିଅନ୍ତି । ଝଡ଼ପୋକମାନେ ଉଇହୁଙ୍କାରୁ ବାହାରି କିଛି ସମୟ ଉଡ଼ି ବୁଲନ୍ତି । ତା’ପରେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସନ୍ତି ଓ ସେମାନଙ୍କର ଡେଣା ଖସି ପଡ଼େ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଋଷସ୍ତ୍ରିନ ମାଈ, ଅଣ୍ଡିରା ଉଇ ଯୋଡ଼ ଯୋଡ଼ ହୋଇ କୌଣସି ଗାତ ଦେଖି ରହନ୍ତି । ମାଈ ଉଇ କେତେ ଅଣ୍ଡା ଦିଏ । ସେଥିରୁ ଛୁଆ ଫୁଟିଲେ ସେ ସେମାନଙ୍କର ଯତ୍ନ ନିଏ । ଏମାନେ ବଡ଼ ହୋଇ ହୁଅନ୍ତି ଶ୍ରମିକ ଓ ସୈନିକ ଉଇ । ଏଣିକି ଶ୍ରମିକମାନେ ବାପ ମା’ଙ୍କ ପାଇଁ ତିଆରି କରନ୍ତି ହୁଙ୍କା । ପିଲାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଅଣ୍ଡିରା ଓ ମାଈ ଉଇ ରଜା-ରାଣୀ ପରି ରହନ୍ତି ।

ପ୍ରଶ୍ନ

୧ । ଉଇମାନଙ୍କର ସମାଜ-ଜୀବନ ବର୍ଣ୍ଣନା କର ।

୨ । ଶ୍ରମିକ ଉଇ କି କି କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତି ? ସୈନିକ ଉଇମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ କଅଣ ?

୩ । ଉଇହୁଙ୍କା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖ ।

---

(୫) ମହୁମାଛି

ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଓ ଉଇପରି ମହୁମାଛି ଗୋଟିଏ ଜନ୍ତୁ । ତୁମ୍ଭେମାନେ ଗଛଡାଳରେ ବା ଘର ଛାତରେ ମହୁଫେଣା ଦେଖିଥିବ । ମହୁଫେଣା ମହୁମାଛିମାନଙ୍କର ଘର । ଗୋଟିଏ ମହୁଫେଣାରେ ଷାଠିଏ ହଜାର ଯାଏଁ ମହୁମାଛି ଥାଆନ୍ତି । ଏଥିରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ରାଣୀ

ମହୁମାଛି ଓ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଶ୍ରମିକ ମହୁମାଛି । ସମୟ ସମୟରେ ଅଣ୍ଡିରା ମହୁମାଛି ଥାଆନ୍ତି । ସବୁ ମହୁମାଛିଙ୍କର ଚାରିଟିକର ଡେଣା । ଶ୍ରମିକ ମହୁମାଛି ସବୁଠୁ ସାନ ହୁଅନ୍ତି ଓ ବଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ନାହୁଡ଼ ଥାଏ । ଏମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଣ୍ଡିରା ମହୁମାଛି ଶ୍ରମିକ ମହୁମାଛି ଅପେକ୍ଷା ମୋଟାଳିଆ । ରାଣୀ ମହୁମାଛିର ପେଟ ବଡ଼ ।

ମହୁଫେଣା

ପିମ୍ପୁଡ଼ି ଓ ଉଇ ପରି ମହୁମାଛିମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମାଜ ଜୀବନ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ରାଣୀ ମହୁମାଛିର କାମ ହେଲା, ମହୁଫେଣାରେ ରହି କେବଳ ଅଣ୍ଡା ଦେବା । ଶ୍ରମିକ ମହୁମାଛିମାନେ ଅଣ୍ଡା ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବା ସେମାନଙ୍କର ବ୍ରତ । ମହୁଫେଣାରେ

ଶ୍ରମିକ ମହୁମାଛିମାନଙ୍କର କାମ ନାନା ଧରଣରେ । କେହି ଫେଣା ଅନ୍ବେଷଣ କଲେ ସେମାନେ ଯାଇ ତାକୁ ନାହୁଡ଼ରେ ବନ୍ଧନ୍ତି; ଗୁଡ଼ାଏ ଫେଣାକୁ ଜଗି ରହନ୍ତି, କେତେକ ଶ୍ରମିକ ବାହାରିଯାନ୍ତି ଫୁଲର ସନ୍ଧାନରେ । ମହୁମାଛିମାନେ ଫୁଲରୁ ମଧୁ ଓ ରେଣୁ ଖାଇ

୧ ୨ ୩

ରାଣୀ ମହୁମାଛି   ଅଣ୍ଡିର ମହୁମାଛି   ଶ୍ରମିକ ମହୁମାଛି

ମହୁଫେଣାକୁ ଫେରି ଆସନ୍ତି । ମହୁଫେଣାରେ ମହୁ ସାଇତି ରଖନ୍ତି ଓ ଉଦରରୁ ମହମ ବାହାର କରି ସେଥିରେ ଫେଣା ତିଆରି କରନ୍ତି । ରାଣୀ ଦେଇଥିବା ଅଣ୍ଡାରୁ ଯେଉଁ ଛୁଆ ଫୁଟେ ତାକୁ ଲର୍ଭି ବୋଲାଯାଏ ।

ଶ୍ରମିକମାନେ ଏକପ୍ରକାର ଜେଲି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଲର୍ଭିମାନଙ୍କୁ ଖୁଆନ୍ତି । ଏହା ଖାଇ କେତେଦିନ ବଢ଼ିବା ପରେ ସେମାନଙ୍କୁ ମହୁ ଖାଇବାକୁ ଦିଆଯାଏ । ଲର୍ଭିମାନେ ବଡ଼ ହେଲେ ହୁଅନ୍ତି ଶ୍ରମିକ । ଯେତେବେଳେ ମହୁଫେଣାରେ ଶ୍ରମିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ଥାନର ଅଭାବ ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ଅନ୍ୟ ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ମହୁଫେଣା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ପଡ଼େ । ଏତେବେଳେ ଶ୍ରମିକମାନେ କେତେକ ଲର୍ଭିକୁ ମହୁ ନ ଦେଇ ଖାଲି ଜେଲି ଖାଇବାକୁ ଦିଅନ୍ତି । ଏମାନେ ବଡ଼ ହୋଇ ରାଣୀ ମହୁମାଛି ହୁଅନ୍ତି । ଏ ସମୟରେ କେତେଗୁଡ଼ାଏ ଅଣ୍ଡିର ମହୁମାଛି ମଧ୍ୟ ଜନ୍ମ ହୁଅନ୍ତି । ଖରାଦିନେ ଭଲପାଗ ଦେଖି

ଗୋଟିଏ ମାଈ ମହୁମାଛି ଝୁଡ଼ିଏ ଶ୍ରମିକଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ଧରି ଅନ୍ୟ ଏକ ଗଛକୁ ଉଡ଼ିଯାଏ । ଶ୍ରମିକମାନେ ସେଠି ଫେଣା ତିଆରି କରି ନୂତନ ବସତି ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ମହୁଫେଣାର ଗଠନ କୌଶଳ ଦେଖିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାକୁ ହୁଏ ।

ପ୍ରଶ୍ନ

୧ । ମହୁମାଛିମାନଙ୍କର ସମାଜ-ଜୀବନ ବର୍ଣ୍ଣନ କର ।

୨ । ସାମାଜିକ କୀଟମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ପ୍ରବନ୍ଧ ଲେଖ ।

୩ । ଶ୍ରମିକ ମହୁମାଛିମାନଙ୍କର ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟର ଏକ ବିବରଣୀ ଦିଅ ।

—୦—

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

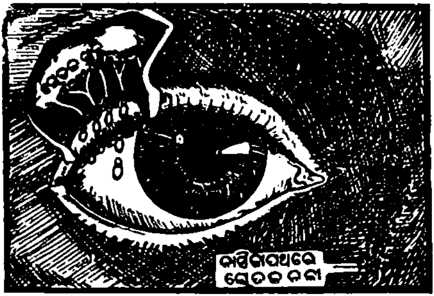
ନରଦେହ ଗଠନ

ମନୁଷ୍ୟ ଗୋଟିଏ ମେରୁଦଣ୍ଡୀ ଓ ସ୍ତନ୍ୟପାୟୀ ପ୍ରାଣୀ । ତା'ର ଭଲମନ୍ଦ ଚିନ୍ତା କରିବାର ଶକ୍ତି ଥିବାରୁ ସେ ପ୍ରାଣୀମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ । ମନୁଷ୍ୟ ଦେହକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଚାରି ଭାଗରେ ବିଭକ୍ତ କରିଯାଇ ପାରେ; ଯଥା—(୧) ମୁଣ୍ଡ, (୨) ଗଣ୍ଡି ବା ଦେହ, (୩) ହାତ ଓ (୪) ଗୋଡ଼ ।

ମୁଣ୍ଡ—ମୁଣ୍ଡର ଉପର ଓ ପଛ ଅଂଶକୁ ଖପୁରି କହନ୍ତି । ଏହା କେତେଗୁଡ଼ିଏ ହାଡ଼ରେ ଗଢ଼ା । ଖପୁରି ଉପର ଚମ ଓ କେଶରେ ଢଙ୍କା । ମୁଣ୍ଡର ସାମନା ଅଂଶକୁ ମୁଖମଣ୍ଡଳ କୁହାଯାଏ । ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ଦୁଇଟି ଆଖି ଓ ସେମାନଙ୍କ ମଝିରେ ନାକ ରହିଅଛି । ନାକ ତଳକୁ ମୁଖ ବା ପାଟି । ପାଟି ତଳର ହାଡ଼ୁଆ ଅଂଶକୁ

ଚବୁକ କହନ୍ତି । ମୁଖମଣ୍ଡଳର ଦୁଇପଟେ ଦୁଇଟି କାନ ଅଛି । ଖପୁରି ମଧ୍ୟରେ ମସ୍ତିଷ୍କ ଅବସ୍ଥିତ ।

ଆଖି—ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ନାକର ଉପର ଅଂଶରେ ଦୁଇପାଖେ ଦୁଇଟି ହାଡ଼ୁଆ ଖୋପ ଅଛି । ତା'ର ଭିତରେ ଆଖି ଅବସ୍ଥିତ । ଏହା ସାହାଯ୍ୟରେ ଆମେ ଦେଖିପାରୁ । ଆଖିକୁ ଦୁଇଟି ପତା ବିପଦ ଆପଦରୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି । ପତାରେ ଲୋମ ଅଛି । ଏଗୁଡ଼ିକ ଧୂଳିକୁ ଅଟକାଇବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି । ତା' ଗୁଡ଼ ଉପର ପତା ତଳେ ଲୋତକ ଗ୍ରନ୍ଥି ଅଛି । ଏଥିରୁ ଲୁହ ଝରି ଆଖିରେ ପଡ଼ୁଥିବା

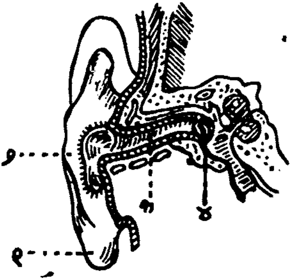
ମନୁଷ୍ୟର ଆଖି ଓ ଲୋତକ ଗ୍ରନ୍ଥି

ମଇଳାକୁ ଧୋଇଦିଏ । କୌଣସି କାରଣରୁ ଲୁହ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଝରିଲେ ତାହା 'ଏକ ପଥ ଦେଇ ନାକ ଭିତରକୁ ବୋହିଯାଏ । ସେଥିପାଇଁ କାନ୍ଦିଲାବେଳେ ନାକବାଟେ ମଧ୍ୟ ପାଣି ବାହାରେ ।

ଆଖିର ପ୍ରଧାନ ଅଂଶ ହେଉଛି ଆଖିଡ଼ୋଳା । ଏହା ଗୋଲାକାର । ସେଥିରେ ବେଶୀ ଭାଗ ଧଳା ଓ ସାମନା ମଝି ଅଂଶ

କଲା । ତାକୁ କଲାଡୋଳା କହନ୍ତି । କଲାଡୋଳା ମଝିରେ ଗୋଟିଏ ରନ୍ଧ୍ର ଅଛି । ତାକୁ ଆଖିର ପୁଅ ବା ତାରା କୁହାଯାଏ । ଏହି ରନ୍ଧ୍ର ଦେଇ ବାହାରର ଆଲୁଅ ଆଖି ଭିତରେ ପଶେ । ଆଖିପୁଅ ପଛକୁ କାଚପରି ଏକ ପଦାର୍ଥ ଅଛି । ତାକୁ ଦୃଷ୍ଟିକାଚ କହନ୍ତି । ଆଲୁଅ ଏହା ଦେଇ ଯିବାରୁ ଆଖି ଭିତରର ପଛପଟେ ଆମ ଆଖି ଆଗରେ ଥିବା ପଦାର୍ଥର ଓଲଟା ପ୍ରତିବିମ୍ବ ପଡ଼େ । ତାହାର ବାର୍ତ୍ତା ଚକ୍ଷୁ ସ୍ନାୟୁ ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ପଠାଏ ଏବଂ ସେଥିରୁ ଆମେ କୌଣସି ବସ୍ତୁର ଧାରଣା କରିପାରୁ ।

କାନ—କାନଦ୍ୱାରା ଆମେ ଶୁଣୁଁ । 'କାନ ଧର' କହିଲେ ଆମେ ଯାହା ଧରୁ ତାହା କାନର ବାହାର ଅଂଶ । ମସ୍ତିଷ୍କ ଭିତରେ କାନର ଜଟିଳ ଅଂଶ ରହିଅଛି । କୌଣସି ଶବ୍ଦ ହେଲେ ତାହା ବାୟୁରେ ତରଙ୍ଗର ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଏହା ଆସି ବାହାର କାନରେ ବାଜି କାନ ନଳୀ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରେ । କାନ ନଳୀ ଯେଉଁଠି ଶେଷ ହୋଇଅଛି ସେଠି ଗୋଟିଏ ପରଦା ଅଛି । ତାକୁ ଗିର କହନ୍ତି ।

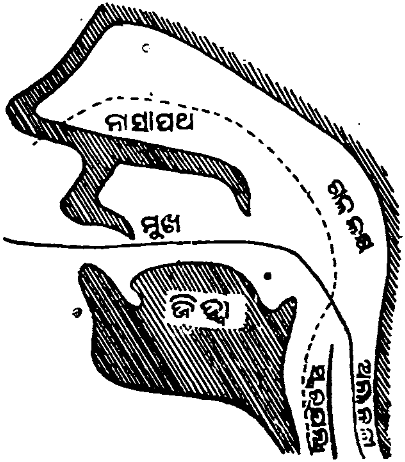
ମନୁଷ୍ୟର କାନ

୧, ୨—କାନର ବାହାର ଅଂଶ, ୩—କାନ ଭିତର ନଳୀ, ୪—ଗିର

କାନନଳୀ ଟିକିଏ ବଙ୍କା ଓ ତା' ଭିତରେ ଶ୍ଳେଷ୍ମ ଅଛି । ପବନରେ ଉଡ଼ୁଥିବା ଧୂଳି କଣ୍ଟ କାନ ଭିତରେ ପଶିଯାଏ । ମାତ୍ର ଏହି ଶ୍ଳେଷ୍ମ ତାକୁ ଅଟକାଇ ଦିଅନ୍ତି । ତାହା କାନଭିତରେ ବାହାରୁଥିବା ଅଠାଳିଆ

ପଦାର୍ଥ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଯାଇ ହୁଏ । ଶବ୍ଦ ତରଙ୍ଗ ଗିରରେ ବାଜଲେ ଗିର କମ୍ପିତ ହୁଏ । ଗିର କମ୍ପିତ ହେବାରୁ ଗିର ପଛରେ ଥିବା ଭିତର କାନର ଜଟିଳ ଅଂଶ ସବୁ କମ୍ପିତ ହୁଅନ୍ତି । ଶେଷରେ ଏହି କମ୍ପନ କର୍ଣ୍ଣସ୍ନାୟୁ ଦେଇ ମସ୍ତିଷ୍କରେ ପହଞ୍ଚେ ଓ ଆମେ ଶୁଣିପାରୁ ।

ନାକ—ନାକ ସାହାଯ୍ୟରେ ଆମେ ପଦାର୍ଥର ଗନ୍ଧ ବାରିପାରୁ । ଆଉରି ମଧ୍ୟ ନାକବାଟେ ଆମେ ଦେହ ଭିତରକୁ ପବନ ନେଉ ଓ

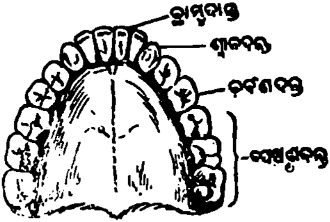

ମନୁଷ୍ୟର ନାକ ଓ ମୁଖ ଗହ୍ୱର

ବାହାରକୁ ଛାଡୁ । ନାକର ଦୁଇଟି ପୁଡ଼ା । ନାକ-ପୁଡ଼ାର ଭିତର ଅଂଶ ବଙ୍କା ଓ ସେଥିରେ ଅନେକ ଲୋମ ଅଛି । ନାକ ଭିତରେ

ଥିବା ଗ୍ରନ୍ଥିରୁ ସବୁବେଳେ ଏକପ୍ରକାର ଅଠାଳିଆ ତରଳ ପଦାର୍ଥ ବାହାରୁଥାଏ । ଫଳରେ ବାୟୁରେ ଥିବା ଧୂଳି ନାକ ଭିତରେ ସେମରେ ଅଟକିଯାଏ । ସ୍ୱା'କୁ ଆମେ ନାକର ମଳ ବୋଲି କହୁ । ମସ୍ତିଷ୍କରେ ଏକ ଗନ୍ଧକେନ୍ଦ୍ର ଅଛି । ଯେକୌଣସି ଗନ୍ଧ ନାକରେ ବାଜିଲେ ତା'ର ଖବର ସ୍ନାୟୁ ଦେଇ ମସ୍ତିଷ୍କକୁ ଯାଏ ଓ ଆମେ ଗନ୍ଧ ଜାଣିପାରୁ ।

ମୁଖ—ମୁଖମଣ୍ଡଳରେ ନାକ ତଳକୁ ମୁଖ ବା ପାଟି ଅବସ୍ଥିତ । ପାଟିକୁ ଦୁଇଟି ଓଠ ରକ୍ଷାକରେ । ଉପର ଓଠ ତଳ ଓଠ ସହିତ ମିଶିଗଲେ ମୁଖ ବନ୍ଦ ହୁଏ । ପାଟି ଭିତରେ ଜିଭ ଓ ଦାନ୍ତ ରହିଅଛି ।

ମନୁଷ୍ୟର ଉପର ପାଟିର ଦାନ୍ତ

ଆମର ଉପର ଓ ତଳପାଟିରେ ଦୁଇଧାଡ଼ି ଦାନ୍ତ । ଜଣେ ପ୍ରାପ୍ତ ବୟସ୍କ ଲୋକର ଉପର ପାଟିରେ ଷୋଳଟି ଦାନ୍ତ ଓ ତଳ ପାଟିରେ ଷୋଳଟି ଦାନ୍ତ । ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରତି ପାଟିରେ ପ୍ରତି ପାଖରେ ଆଠଟି କରି ଦାନ୍ତ । ଏଗୁଡ଼ିକ ଆକାର ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ଏକ ନୁହେଁ । ପ୍ରତି ପାଟିର ପ୍ରତି ପାଖରେ (ଚିତ୍ରଦେଖ) ଦୁଇଟି କର୍ଣ୍ଣ ଗ୍ରାମୂଦାନ୍ତ ଗୋଟିଏ ଶ୍ୱାନଦନ୍ତ, ଦୁଇଟି ଚର୍ବଣ ଦନ୍ତ ଓ ତିନୋଟି ପେଷଣ

ଦନ୍ତ । ଏଣୁ ଆମର ଉପର ବା ତଳ ପାଟିରେ ୪ଟି ଗ୍ଲୁମୂଦାନ୍ତ, ୨ଟି ଶ୍ୱାନଦନ୍ତ, ୪ଟି ଚର୍ବଣ ଦନ୍ତ ଓ ୬ଟି ପେଷଣ ଦନ୍ତ ରହିଅଛି । ଯେଉଁ ଦାନ୍ତ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥକୁ କାଟି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରେ ତାକୁ

ମନୁଷ୍ୟର ଜିଭ

କର୍ତ୍ତନ ଦନ୍ତ ବା ଗ୍ଲୁମୂଦାନ୍ତ କହନ୍ତି । ସେହିପରି ଯେଉଁ ଦାନ୍ତର ଆକାର କୁକୁରର ଦାନ୍ତ ପରି ମୁନିଆ ଓ ଯାହା ସାହାଯ୍ୟରେ ଅନ୍ୟ ଜୀବର ମାଂସ ଓଟାରି ଛିଣ୍ଡାଯାଏ ତାକୁ ଶ୍ୱାଦନ୍ତ ବା ଶ୍ୱାନଦନ୍ତ, ଯେଉଁ ଦାନ୍ତ ସାହାଯ୍ୟରେ ଚୋବାଯାଏ ତାକୁ ଚର୍ବଣ ଦନ୍ତ ଏବଂ ଯେଉଁ ଦାନ୍ତ ସାହାଯ୍ୟରେ ଖାଦ୍ୟପଦାର୍ଥକୁ ପେଷି ଗୁଣ୍ଡ କରିଦିଆଯାଏ ତାକୁ ପେଷଣ ଦନ୍ତ କହନ୍ତି । ଦାନ୍ତର ମୂଳ ମାଢ଼ି ଭିତରେ ଶକ୍ତ ଭାବେ ରହିଥାଏ ଓ ଅଳ୍ପ ଅଂଶ ଉପରକୁ ବାହାରିଥାଏ ।

ଆମର ଜିଭ ତଳପାଟିରେ ଲଗିଅଛି । ଏହାର ଅଗ୍ରଭାଗ ଚଳନଶୀଳ । ଜିଭ ଉପର ଦରଦର ହୋଇଥାଏ । ଏମାନଙ୍କ ସାହାଯ୍ୟରେ ଆମେ ଖାଦ୍ୟର ସ୍ୱାଦ ଜାଣିପାରୁ । ଜିଭର ସବୁ ଅଂଶରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ସ୍ୱାଦ ବାରି ହୁଏ ନାହିଁ । ଜିଭ ଅଗରେ ମିଠା, ଧାରରେ ଖଟା ଓ ଲୁଣିଆ ଏବଂ ପଛ ଅଂଶରେ ପିତା ସ୍ୱାଦ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ ।

ଗଣ୍ଡି—ମୁଣ୍ଡତଳକୁ ବେକ ଓ ତା' ତଳକୁ ଗଣ୍ଡି ଅବସ୍ଥିତ । ଗଣ୍ଡି ଉପରର ଦୁଇ ପାଖକୁ ଦୁଇଟି ହାତ ଓ ତଳ ଆଡ଼କୁ ଦୁଇଟି ଗୋଡ଼ ଅଛି । ଗଣ୍ଡି ଭିତର ଏକ ପରଦା ଦ୍ୱାରା ଦୁଇଭାଗ ହୋଇଅଛି । ଉପର ଅଂଶକୁ ବକ୍ଷ ଓ ତଳ ଅଂଶକୁ ଉଦର କହନ୍ତି । ବକ୍ଷର ଭିତର ଗଠନ ପିଞ୍ଜରା ପରି । ଏହାର ସମ୍ମୁଖ ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆଗକୁ ପଞ୍ଜର ହାଡ଼ ଓ ପଛ ପାଖରେ ମେରୁଦାଣ୍ଡ । ଏମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଆମର ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ଓ ହୃତ୍‌ପିଣ୍ଡ ରହିଅଛି ।

ଉଦର ଭିତରେ ବେକଠାରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ମଳଦ୍ୱାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ଖାଦ୍ୟ ନଳୀ ଅବସ୍ଥିତ । ଜଣେ ପୂର୍ଣ୍ଣବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିର ଖାଦ୍ୟନଳୀର ମୋଟ ଲମ୍ବ ଦଶ ମିଟର । ଉଦର ଭିତରେ ଖାଦ୍ୟନଳୀ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଆମ ଦେହରେ ମୋଟ ୨୦୬ ଖଣ୍ଡ ହାଡ଼ ଅଛି । ଏହି ଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ମାଂସ ଓ ଚମ ରହିଥିବାରୁ ଏତେଗୁଡ଼ିଏ ହାଡ଼ ଅଛି ବୋଲି ଜଣା ପଡ଼େ ନାହିଁ ।

ହାତ—ଆମର ଦୁଇଟି ହାତ । ହାତକୁ ତିନୋଟି ଅଂଶରେ ଭାଗ କରାଯାଇପାରେ; ଯଥା—ବାହୁ, ଅଗ୍ରବାହୁ ଓ ପାପୁଲି । କାନ୍ଧଠାରୁ କହୁଣୀ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଂଶ ବାହୁ, କହୁଣୀଠାରୁ ମଣିବନ୍ଧ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଂଶ ଅଗ୍ରବାହୁ ଓ ମଣିବନ୍ଧର ତଳ ଅଂଶକୁ ପାପୁଲି ବା

କରତଳ କହନ୍ତି । ପ୍ରତି ପାପୁଲିରେ ପାଞ୍ଚଟି ଲେଖା ଅଙ୍ଗୁଠି । ଅଙ୍ଗୁଳି ଶେଷରେ ଚେପ୍ଟା ନଖ ଅଛି । ପ୍ରତି ହାତ ୩୨ ଖଣ୍ଡି ହାଡ଼ ଦ୍ୱାରା ଗଢ଼ା । ତା'ଉପରେ ମାଂସପେଶୀ ଓ ଚମ ରହିଅଛି ।

ମନୁଷ୍ୟ ଦେହର ଗଠନ

ଗୋଡ଼—ଆମର ଦୁଇଟି ଗୋଡ଼ । ହାତପରି ଗୋଡ଼କୁ ତିନୋଟି ଅଂଶରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ; ଯଥା—ଜଙ୍ଘ, ନଳୀଗୋଡ଼ ଓ ପାଦ । ପିଚ୍ଛଠାରୁ ଆଣ୍ଠୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଂଶକୁ ଜଙ୍ଘ ବା ଊରୁ, ଆଣ୍ଠୁଠାରୁ ଗୋଇଠି ଯାଏ ଅଂଶକୁ ନଳୀଗୋଡ଼ ଓ ଗୋଇଠିର

ତଳ ଅଂଶକୁ ପାଦ କହନ୍ତି । ହାତ ପାଦରେ ପାଞ୍ଚଟି କରି ଆଙ୍ଗୁଳି ।
ଆଙ୍ଗୁଳି ଶେଷରେ ଚେପ୍ଟା ନଖ ଅଛି । ଗୋଇଠି ତଳେ ଏକ ମାଂସ
ପିଣ୍ଡୁଳା ଥିବାରୁ ଆମେ ସୁବିଧାରେ ଯିବା ଆସିବା କରିପାରୁ ।
ପ୍ରତି ପାଦ ୨୬ ଗୋଟି ହାଡ଼ ଦ୍ୱାରା ଗଠିତ । ତା'ଉପରେ
ମାଂସପେଶୀ ଓ ଚମ ଲାଗିଅଛି ।

ପ୍ରଶ୍ନ

୧ । ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀରର ଗଠନ ସଂକ୍ଷେପରେ ବର୍ଣ୍ଣନ କର ।

୨ । ମନୁଷ୍ୟର ମୁଖମଣ୍ଡଳର ଭିନ୍ନ ଅଂଶର ନାମ ଲେଖ ଓ ସେମାନଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନ କର ।

୩ । ଆମ ପାଟିରେ କେତୋଟି ଦାନ୍ତ ? ସେ ସବୁର ଆକାର ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ କାହିଁକି ?

୪ । ମଣିଷର ଆଖି, ନାକ ଓ କାନର ସାଧାରଣ ଗଠନ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ଲେଖ ।

୫ । ଆମେ କପରି ଗନ୍ଧ ଓ ସ୍ୱାଦ ବାରୁ ? ନାକ ଭିତରେ ଲୋମ କାହିଁକି ଅଛି ?

୬ । ମନୁଷ୍ୟକୁ ବାନର ସହିତ ତୁଳନା କର ।

ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ

ବାୟୁ

ମାଛ ଯେପରି ପାଣି ଭିତରେ ବୁଡ଼ି ରହିଥାଏ, ଆମେ ସେହିପରି ପୃଥିବୀ ଉପରେ ଥିବା ବାୟୁ ଭିତରେ ବୁଡ଼ି ରହିଛୁ । ଖାଦ୍ୟ ଓ ଜଳ ବିନା ମଣିଷ କିଛି ଦିନ ବଞ୍ଚି ରହି ପାରିବ ସିନା, ବାୟୁ ବିନା ଦଣ୍ଡେ ଜୀବନ ଧାରଣ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଏହାର ସତ୍ୟତା ତୁମେ

ନିଜେ ପରୀକ୍ଷା କରି ପାରିବ । ନାକ ଓ ପାଟି ବୁଜି କିଛି ସମୟ ରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର, ଦେଖିବ ସେପରିଭାବେ ଏକ ମିନିଟ୍ ରହିବା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

ବାୟୁରେ ଉପାଦାନ—ବାୟୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଦୁଇଟି ଗେସ୍‌ର ମିଶ୍ରଣରେ ଗଠିତ, ଯଥା :—ଯବକ୍ଷାରଜାନ ଓ ଅମ୍ଳଜାନ । ଏସବୁ ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କେତେକ ପଦାର୍ଥ ବାୟୁରେ ଅଳ୍ପ ପରିମାଣରେ ଥାଏ । ବାୟୁରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଉପାଦାନର ଏକ ତାଲିକା ତଳେ ଦିଆଗଲା:—

ଅମ୍ଳଜାନ	ଶତକଡ଼ା	୨୦.୭୫
ଯବକ୍ଷାରଜାନ	,,	୭୭.୧୦
ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ବାଷ୍ପ	,,	୦.୦୩
ଜଳୀୟ ବାଷ୍ପ	,,	୧.୪୧
ଆରଗନ୍ ପ୍ରଭୃତି ବାଷ୍ପ	,,	୦.୦୮
ଧୂଳିକଣା	(ପରିବର୍ତ୍ତନଶୀଳ)	

ସ୍ଥାନଭେଦରେ ବାୟୁରେ ଏହି ଉପାଦାନରେ ତାରତମ୍ୟ ଦେଖାଯାଏ । ବର୍ଷାଦିନେ ବାୟୁରେ ଜଳୀୟ ବାଷ୍ପ ବେଶୀ ଥାଏ ଓ ଶୀତଦିନେ କମ୍ ଥାଏ । କଳକାରଖାନା ଅଞ୍ଚଳରେ ବାୟୁରେ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ବାଷ୍ପର ପରିମାଣ ଯେତେ, ଗାଁର ଖୋଲା ଜାଗାରେ ତା'ଠାରୁ ଅନେକ କମ୍ ।

ବାୟୁ କିପରି ଦୂଷିତ ହୁଏ ?—ସବୁ ସ୍ଥାନର ବାୟୁ ବିଶୁଦ୍ଧ ନ ଥାଏ । ସାଧାରଣତଃ ପାହାଡ଼ ଉପର ଅଞ୍ଚଳ, ସମୁଦ୍ର ତଟ ଓ ନଦୀକୂଳ,ଖୋଲାପଡ଼ିଆ ଆଦି ସ୍ଥାନର ବାୟୁ ବିଶୁଦ୍ଧ । ଜନବହୁଳ ବଡ଼ ସହର, କଳକାରଖାନା ଅଞ୍ଚଳ, ମଇଳା ଖାତ, ପଚା ନର୍ଦ୍ଦମା

ଇତ୍ୟାଦି ପ୍ରକାର ବାୟୁ ଦୂଷିତ । ଧୂଆଁ, ଧୂଳିକଣା, ଅଧିକ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ବାଷ୍ପ ଓ ରୋଗ ଜୀବାଣୁ ମିଶିଲେ ବାୟୁ ଦୂଷିତ ହୁଏ । ଭଲ ବାୟୁ ଚଳାଚଳ ନ ଥିବା ଘରେ ନିଆଁ ଜାଳିଲେ ଧୂଆଁ ଓ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ବାଷ୍ପ ବାହାରି ସେ ଘରର ବାୟୁକୁ ଦୂଷିତ କରିପକାଏ । ଏଥିପାଇଁ ଝରକା କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଲଣ୍ଠନ ଜାଳି ଶୋଇବା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟହାନିକର । ନିମ୍ନଲିଖିତ କାରଣମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସାଧାରଣତଃ ବାୟୁ ଦୂଷିତ ହୋଇଥାଏ :—

୧ । ଜୀବଜନ୍ତୁମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟାରେ ବାୟୁରୁ ଅମ୍ଳଜାନ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି ଓ ବାୟୁକୁ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳବାଷ୍ପ ଛାଡ଼ନ୍ତି । ଏହା ଫଳରେ ବାୟୁରେ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ବାଷ୍ପର ପରିମାଣ ବଢ଼ିଯାଏ ।

୨ । କୋଇଲା ପୋଡ଼ିବା, ଇଟା ପୋଡ଼ିବା, ରାନ୍ଧିବା ଇତ୍ୟାଦି ଦ୍ୱାରା ଧୂଆଁ ଓ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳବାଷ୍ପ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ବାୟୁରେ ମିଶେ ।

୩ । ଯାନବାହାନ ରାସ୍ତାରେ ଯାତାୟାତ କରିବା ଦ୍ୱାରା ଓ ପବନରେ ରାସ୍ତାର ଧୂଳି ବାୟୁରେ ମିଶେ ।

୪ । କଳକାରଖାନାମାନଙ୍କରୁ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷାକ୍ତ ବାଷ୍ପ ବାହାରି ବାୟୁକୁ ଦୂଷିତ କରେ ।

୫ । ଜୀବଜନ୍ତୁର ମୃତ୍ୟୁ ହେଲେ ସେମାନଙ୍କର ପଚା ଦେହର ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଓ ରୋଗ ଉତ୍ପାଦନକାରୀ ଜୀବାଣୁ ବାୟୁରେ ମିଶନ୍ତି ।

୬ । ଶ୍ମଶାନ, ମଇଳାଗାଡ଼ି, ନର୍ଦ୍ଦମା ଓ ଖୋଲା ପାଇଖାନାରୁ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ଜାତ ହୋଇ ବାୟୁକୁ ଦୂଷିତ କରେ ।

୭ । ରୋଗୀର ଛେପ, ଖଙ୍କାର, ବାନ୍ତି, ମଳ, ମୂତ୍ର ଆଦି ଯେଉଁଠି ସେଠି ପକାଇଦେଲେ ତାହା ଶୁଖି ବାୟୁରେ ମିଶି ବାୟୁକୁ ଦୂଷିତ କରନ୍ତି । ନାକରେ କନା ଦେଇ ନ ଛିଙ୍କିଲେ ଛିଙ୍କରେ ବାହାରୁଥିବା ରୋଗ ଜୀବାଣୁ ବାୟୁରେ ମିଶେ ।

୮ । ମେଳା, ସିନେମା, ଥିଏଟର, ସର୍କସ ଆଦି ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଏକ ସ୍ଥାନରେ ବହୁଲୋକ ଗହଳ କରିବାରୁ ସେଠାର ବାୟୁ ଦୂଷିତ ହୁଏ ।

ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀର ପାଇଁ ବାୟୁ କାହିଁକି ଆବଶ୍ୟକ ?

ଆମେ ଖାଦ୍ୟ ଖାଉଁ । ଏହା ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ହଜମ ହୋଇ ଆମକୁ ଶକ୍ତି ଯୋଗାଏ । ତା'ଫଳରେ ଆମେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରୁ । ମାତ୍ର ଦହନ କ୍ରିୟା ନ ହେଲେ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ନାହିଁ । ଆମ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ଖାଦ୍ୟର ଦହନ କ୍ରିୟା ହୁଏ । ସାଧାରଣ କଥାରେ ଏହାକୁ ହଜମ କ୍ରିୟା କହନ୍ତି । ପେଟ ରୋଗ ଥିଲେ ବା ଅନ୍ୟ କେତେକ ରୋଗ ହୋଇଥିଲେ ସାଧାରଣ ଖାଦ୍ୟ ହଜମ ହୁଏ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ସେତେବେଳେ କାମ କରିବାପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ ଓ ବିଶ୍ରାମ ଦରକାର ହୁଏ । ଆମ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ସଦାସର୍ବଦା ରକ୍ତନଳୀମାନଙ୍କରେ ରକ୍ତସ୍ରୋତ ବହୁଛି । ତାକୁ ରକ୍ତ ସଞ୍ଚାଳନ କ୍ରିୟା କହନ୍ତି । ଦେହର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଥିବା ଦୂଷିତ ପଦାର୍ଥ ରକ୍ତସ୍ରୋତକୁ ଚାଲିଆସେ । ମାତ୍ର ଦୂଷିତ ପଦାର୍ଥକୁ ଶରୀର ମଧ୍ୟରୁ ସଦାକୁ ବାହାର କରି ନ ଦେଲେ ଶରୀରର କ୍ଷତି କରିବ । ଏଥିପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ ଅମ୍ଳଜାନ । ଆମେ ଜାଣୁ ବାୟୁରେ ଅମ୍ଳଜାନ ଅଛି । ପ୍ରଶ୍ୱାସରେ ଆମେ ବାୟୁ ଗ୍ରହଣ କରୁ । ଏହା ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍‌କୁ ଯାଇ ପହଞ୍ଚେ । ସେଠାକୁ ଦେହର ଦୂଷିତ ରକ୍ତ ଆସିଥାଏ । ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍‌ରେ ବାୟୁର ଅମ୍ଳଜାନ ରକ୍ତରେ ମିଶେ ଓ ରକ୍ତର ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ବାଷ୍ପ ବାୟୁରେ ମିଶେ । ନିଶ୍ୱାସରେ ଏହି ଦୂଷିତ ବାୟୁକୁ ଆମେ ବାହାରକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଉ । ଏଣୁ ବାୟୁ ଆମ ଶରୀରର ଦୂଷିତ ବାଷ୍ପକୁ ଦୂରୀଭୂତ କରିବାରେ ଓ ଶରୀରରେ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପନ୍ନ କରିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରେ ।

ବିଶୁଦ୍ଧ ବାୟୁର ଉପକାରିତା—ପ୍ରଶ୍ବାସରେ ଆମେ ବିଶୁଦ୍ଧ ବାୟୁ ଗ୍ରହଣ କରୁ । ନିଶ୍ବାସରେ ଆମେ ଯେଉଁ ବାୟୁ ଗ୍ରହଣ ଦେଉ ତାହା ଦୂଷିତ । ଏହି ଦୁଇପ୍ରକାର ବାୟୁରେ ବିଭିନ୍ନ ବାଷ୍ପର ଉପାଦାନ ତଳେ ଦିଆଗଲା ।

	ପ୍ରଶ୍ବାସ ବାୟୁ	ନିଶ୍ବାସ ବାୟୁ
୧ । ଅମ୍ଳଜାନ	୨୦·୯୪ %	୧୬·୫୦ %
୨ । ଯବକ୍ଷାରଜାନ	୭୭·୧୦ %	୭୭·୧୦ %
୩ । ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ବାଷ୍ପ	୦·୦୪ %	୪·୫୦ %
୪ । ଜଳୀୟ ବାଷ୍ପ	ସାମାନ୍ୟ	ଅନେକ ବେଶୀ
ଜୈବିକ ପଦାର୍ଥ	ନାହିଁ	ସାମାନ୍ୟ
ଉତ୍ତାପ	ବାୟୁର ଉତ୍ତାପ	ଆମ ଶରୀରର ଉତ୍ତାପ ପ୍ରାୟ ୯୮·୬°F

ଜନବହୁଳ ସହରମାନଙ୍କରେ ବାୟୁରେ ଅମ୍ଳଜାନର ପରିମାଣ କମ୍ ଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ନଦୀ ଓ ସମୁଦ୍ରକୂଳରେ, ଖୋଲା ପଡ଼ିଆରେ ବୁଲିବା ଉଚିତ । ଏହା ଫଳରେ ଯଥେଷ୍ଟ ବିଶୁଦ୍ଧ ବାୟୁ ଆମ ଶରୀର ଭିତରକୁ ଯାଇପାରେ । ଖୋଲା ସ୍ଥାନରେ ବ୍ୟାୟାମ କଲେ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ବିଶୁଦ୍ଧ ବାୟୁ ଶରୀର ମଧ୍ୟକୁ ଯାଇ ରକ୍ତକୁ ପରିଷ୍କାର କରେ । ଫଳରେ ମନ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ହୁଏ, କାମ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହ ଆସେ ଓ ଭଲ ନିଦ ହୁଏ । ସେଥିପାଇଁ ଦ୍ୱାର ଝରକା ବନ୍ଦ କରି ପଢ଼ିଲେ ଅଳ୍ପକେ କ୍ଳାନ୍ତି ଆସେ ଓ ପଢ଼ାରେ ବେଶୀ ସମୟ ମନ ଲାଗେ ନାହିଁ । ଶୀତଦିନେ ଝରକା କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଶୋଇବା ବା ମୁହଁ ଘୋଡ଼ାଇ ଶୋଇବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଶରୀର ବିଶୁଦ୍ଧ ବାୟୁ ପାଇପାରେ ନାହିଁ ।

ଦୂଷିତ ବାୟୁର ଅପକାରିତା ଶରୀର ପାଇଁ ବିଶୁଦ୍ଧ ବାୟୁ ଆବଶ୍ୟକ । ବିଶୁଦ୍ଧ ବାୟୁ ନ ପାଇଲେ ଶରୀର ଅସୁସ୍ଥ ହୁଏ । ବାୟୁରେ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳର ପରିମାଣ ଅଧିକ ହେଲେ ତାହା ଆମର ପ୍ରଶ୍ୱାସ ବାୟୁରେ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରେ । ଏଣୁ ଶରୀର ଯେତେ ପରିମାଣରେ ବିଷାକ୍ତ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ବାଷ୍ପ ପଦାର୍ଥକୁ ବାହାର କରିଦେବା କଥା ତାହା କରିପାରେ ନାହିଁ । ଫଳରେ ମୁଣ୍ଡବ୍ୟଥା ଓ ବାନ୍ତି ହୁଏ । ଦୂଷିତ ବାୟୁରେ ନାନାଦ ରୋଗ ଜୀବାଣୁ ଉଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ତାହା ସେବନ କଲେ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ରୋଗ-ଜୀବାଣୁ ପଶି ନାନାଦ ରୋଗ ଉତ୍ପାଦନ କରନ୍ତି ।

ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଘରେ ଅନେକ ଗୁଡ଼ିଏ ଲୋକ ରୁଣ୍ଡହୋଇ ବେଶି ସମୟ ବସିଲେ ଦୂଷିତ ବାୟୁ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ବାହାରକୁ ଯିବା ପାଇପାରେ ନାହିଁ । ଏହାଫଳରେ ସେହି ଘରର ବାୟୁରେ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ବାଷ୍ପର ପରିମାଣ ବଢ଼ିଯାଏ ଓ ଶ୍ୱାସରୋଧ ହେଲପରି ଲାଗେ । ଥିଏଟର ଓ ସିନେମା ଘରମାନଙ୍କର ଅନେକ ସମୟରେ ଏପରି ଲାଗିବାର ତୁମ୍ଭେମାନେ ଅନୁଭବ କରିଥିବ ।

ଆଗରୁ କୁହାଯାଇଅଛି, ନର୍ଦ୍ଦମା ଓ ମଇଳାଖାତ ଅଞ୍ଚଳରେ ବାୟୁରେ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ମିଶେ । ସେସବୁ ସ୍ଥାନରେ ବେଶୀ ସମୟ ରହିଲେ ବାନ୍ତି ଲାଗେ ଓ ଅରୁଚି ଧରେ ।

ବାୟୁସଂକ୍ରମିତ ରୋଗ ବାୟୁରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ରୋଗ-ଜୀବାଣୁ ଉଡ଼ି ବୁଲୁଥାନ୍ତି, ଯଥା:—ସର୍ଦ୍ଦି, ଇନ୍‌ଫ୍ଲୁଏନ୍‌ଜା, ଗାଲୁଆ (ମାମ୍ପସ୍), ଧଇଁକାଶ (ହୁପିଙ୍ଗ୍‌କଫ୍), ବସନ୍ତ, ହାଡ଼ଫୁଟି, ମିଳିମିଳା, ଯକ୍ଷ୍ମା, ଡିପ୍‌ଥେରିଆ ଇତ୍ୟାଦି ।

ସର୍ଦ୍ଦି; ଇନ୍‌ଫ୍ଲୁଏନ୍‌ଜା ସାଧାରଣ ରୋଗ । ଅନେକ ସମୟରେ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଏ ସବୁ ବହୁବାର ଆମକୁ ଧରେ । ସର୍ଦ୍ଦି,ଇନ୍‌ଫ୍ଲୁଏନ୍‌ଜା ଆଦି ରୋଗର ବୀଜାଣୁକୁ ଭାଇରସ୍ କହନ୍ତି । ଏମାନେ ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର । ମୁହଁରେ ଲୁଗା ନ ଦେଇ ଛିଙ୍କିଲେ ଥରକର ଛିଙ୍କରେ କୋଟି କୋଟି ରୋଗ-ବୀଜାଣୁ ବାୟୁରେ ପଡ଼ି ଖେଳେଇ ହୋଇଯା'ନ୍ତି । ସୁସ୍ଥଲୋକ ବୀଜାଣୁ-ଭରା ବାୟୁକୁ ପ୍ରଶ୍ୱାସରେ ଗ୍ରହଣ କରି ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହୁଏ । ଏଣୁ ଛିଙ୍କିଲାବେଳେ ମୁହଁରେ ରୁମାଲ ଦେବା ଉଚିତ ଓ ସର୍ଦ୍ଦି ବା ଇନ୍‌ଫ୍ଲୁଏନ୍‌ଜା ହୋଇଥିବା ରୋଗୀର ଘରେ ଶୋଇବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ସେହିପରି ଗାଲୁଆ ଓ ଧଇଁକାଶର ବୀଜାଣୁ ମଧ୍ୟ ପବନରେ ଉଡ଼ି ରୋଗୀଠାରୁ ସୁସ୍ଥଲୋକ ପାଖକୁ ଯାଏ ।

ଆମ ଦେଶରେ ପ୍ରତିବର୍ଷ ବହୁତ ଲୋକ ବସନ୍ତ, ହାଡ଼ଫୁଟି, ମିଳିମିଳା ଆଦି ରୋଗରେ ପଡ଼ନ୍ତି । ଅନେକ ଲୋକ ମରନ୍ତି, ବହୁ ଲୋକ ଚକ୍ଷୁ ହରାନ୍ତି ଏବଂ କେତେକଙ୍କର ମୁହଁ ଓ ଦେହରେ ସବୁଦିନ ପାଇଁ ବସନ୍ତ ଚିହ୍ନ ରହିଥାଏ । କେତେକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷାର ନିୟମ ପାଳନ କରି ନ ପାରୁଥିବା ହେତୁ ଏସବୁ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରଥମତଃ ଲୋକେ ନିୟମିତ ରୂପେ ବସନ୍ତ ପ୍ରତିଷେଧକ ଟୀକା ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଦ୍ୱିତୀୟରେ, ରୋଗୀର ଘା'ର ବକଳା, ଖଙ୍କାର, ପିଙ୍ଗାଣି ଇତ୍ୟାଦିକୁ ପୋଡ଼ି ନ ଦେଇ ଏଠି ସେଠି ଫୋପାଡ଼ି ଦିଆଯାଏ । ତେଣୁ ରୋଗବୀଜାଣୁ ଧ୍ୱଂସ ନ ହୋଇ ବାୟୁରେ ମିଶି ବାୟୁକୁ ଦୂଷିତ କରନ୍ତି । ବସନ୍ତ ଆଦି ଲାଗିଥିବା ଅଞ୍ଚଳରେ ବାୟୁକୁ ବିଶୋଧିତ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ଘିଅ ଓ ନିମ୍ବପତ୍ର ଜାଳିବା ଦରକାର । ବାସଗୃହର ପବନକୁ ବୀଜାଣୁମୁକ୍ତ କରିବା ଲାଗି ଝୁଣା ଓ ଗନ୍ଧକ ଧୂଆଁ ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଯକ୍ଷ୍ମା, ଡିପ୍‌ଥେରିଆ ଆଦି ରୋଗୀ ମୁହଁରେ ଲୁଗା ନ ଦେଇ କାଶିଲେ, ଛେପ ଖଙ୍କାର ଏଠି ସେଠି ଫୋପାଡ଼ିଲେ ରୋଗ ବୀଜାଣୁ ଧ୍ୱଂସ ନ ହୋଇ ପବନରେ ମିଶି ସୁସ୍ଥଲୋକର ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି । ଆମ ଦେଶରେ ବହୁତ ଲୋକ ଯକ୍ଷ୍ମାରୋଗରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି ଓ ଅନେକ ଲୋକ ମରୁଛନ୍ତି ।

ଉପରେ ବର୍ଣ୍ଣିତ ସମସ୍ତ ରୋଗ ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ । ଏଣୁ ସେସବୁ ରୋଗରେ ପୀଡ଼ିତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କୁ ସୁସ୍ଥଲୋକଠାରୁ ଅଲଗା ରଖିବ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷାର ନିୟମ ପାଳନ କରିବ ।

ବାୟୁ ସଞ୍ଚାଳନ—ଘରର ବାୟୁ ଯେତେ ବିଶୁଦ୍ଧ ହେବ ଆମର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସେତେ ଭଲ ରହିବ । ମାତ୍ର ଆମର ନିଶ୍ୱାସରେ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ବାଷ୍ପ ବାହାରି ଘରର ବାୟୁକୁ ଦୂଷିତ କରି ପକାଏ । ଅନ୍ୟତ୍ର ଅନେକ କାରଣରୁ ମଧ୍ୟ ଘରର ବାୟୁ ଦୂଷିତ ହୁଏ । ଘରର ଦୂଷିତ ବାୟୁ ଯେପରି ଶୀଘ୍ର ବାହାରକୁ ଚାଲିଯିବ ଓ ଘର ଭିତରକୁ ଦୂଷିତ ବାୟୁ ନ ଆସିବ ସେଥିପାଇଁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ସେଗୁଡ଼ିକ ତଳେ ଦିଆଗଲା ।

୧ । ବାସସ୍ଥାନକୁ ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନରେ ତିଆରି କରିବ । ତାହାହେଲେ ଘର ଭଲରୂପେ ବାୟୁ ପାଇପାରିବ ।

୨ । ଘର ନିକଟରେ ଖୋଲା ପାଇଖାନା, ନର୍ଦ୍ଦମା, ଅଳିଆ-ଗଦା ଓ ସନ୍ତସନ୍ତିଆ ସ୍ଥାନ ରଖିବ ନାହିଁ । ସନ୍ତସନ୍ତିଆ ସ୍ଥାନ ଥିଲେ ପୋତି ଉଚ୍ଚା କରିବ । ସହରମାନଙ୍କରେ ଅଳିଆ ଟିଣରୁ ନିୟମିତ ଅଳିଆ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ହେବା ଦରକାର ଏବଂ ନାଳୁଆ ଓ ପାଇଖାନା ଆଦି ନିୟମିତ ପରିଷ୍କୃତ ହେବା ଉଚିତ ।

୩ । ସହରମାନଙ୍କରେ ରାସ୍ତା ଚଉଡ଼ା ହେବ ଓ ଧୂଳି ନ ଉଡ଼ିବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ରାସ୍ତାରେ ପାଣି ଛିଞ୍ଚା ହେବ ।

୪ । ଘରର ଦ୍ୱାର ଝରକା ଦକ୍ଷିଣମୁହାଁ କଲେ ଘର ଭଲରୂପେ ପବନ ପାଏ ।

୫ । ଦ୍ୱାର ଝରକା ବଡ଼ ବଡ଼ କଲେ ଓ ମୁହାଁମୁହିଁ ବସାଇଲେ ଘର ଭିତରେ ଭଲରୂପେ ବାୟୁ ଚଳାଚଳ ହୁଏ ଓ ସୂର୍ଯ୍ୟର ଆଲୋକ ଘର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ବାୟୁକୁ ବିଶୁଦ୍ଧ କରେ ।

୬ । ଘରର ଛାତ ପାଖକୁ ଗ୍ରେଟ ଝରକା ବା ଭେଣ୍ଟିଲେଟର୍ ରଖିଲେ ଘରର ଦୂଷିତ ବାୟୁ ପଦାକୁ ବାହାରି ଯିବାରେ ଅଧିକ ସୁବିଧା ହୁଏ ।

୭ । ଶୋଇବା ଘର ଭିତରେ ଯେତେ କମ୍ ଜିନିଷପତ୍ର ରହିବ ସେତେ ଭଲ । କାରଣ ବେଶୀ ଜିନିଷ ରଖିଲେ ବାୟୁ ଚଳାଚଳ ଭଲ ହୁଏ ନାହିଁ ଓ ଜିନିଷର ଆଡ଼ୁଆଳରେ ଦୂଷିତ ବାୟୁ ଜମିରହେ ।

୮ । ବାସଗୃହରେ ଜଣ ପିଛା ୧୪ ବର୍ଗ ମିଟର ଚଟାଣସ୍ଥାନ ରହିବା ଭଲ । ଗୋଟିଏ ଘରେ ପବନ ଯା'ଆସ କରିବାର ସବୁ ସୁବିଧା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଯଦି ଯେତେଲୋକ ବାସ କରିବା କଥା ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ବାସ କରନ୍ତି, ତେବେ ଦୂଷିତ ବାୟୁ ଶୀଘ୍ର ଶୀଘ୍ର ବାହାରକୁ ଚାଲିଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟହାନି କରେ ।

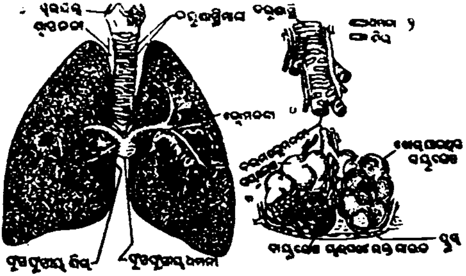
ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ସହରମାନଙ୍କରେ ରାସ୍ତା କଡ଼ରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛ ଲଗାହେବା ଉଚିତ ଓ ଉଦ୍ୟାନମାନ ତିଆରି ହେବା ଦରକାର । ଉଦ୍ଭିଦମାନେ ସେମାନଙ୍କର ଖାଦ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବା ପାଇଁ ବାୟୁରୁ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ

ବାଷ୍ପ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ଜନବହୁଳ ସହରରେ ଚକ ଓ ଉଦ୍ୟାନ ଥିଲେ ସେ ସବୁ ବାୟୁକୁ ବିଶୁଦ୍ଧ କରିବାରେ ବିଶେଷ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତି ।

ଆମର ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟା

ଶ୍ୱାସଯନ୍ତ୍ର—ଶରୀରର ଯେଉଁ ଅଙ୍ଗଗୁଡ଼ିକ ଆମର ଶ୍ୱାସ-କ୍ରିୟାରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ସେସବୁକୁ ଶ୍ୱାସଯନ୍ତ୍ର କହନ୍ତି । ସେଗୁଡ଼ିକ ହେଲା—(୧) ନାକ ଓ ନାସାପଥ, (୨) ଗଳକକ୍ଷ, (୩) ସ୍ୱରଯନ୍ତ୍ର, (୪) ଶ୍ୱାସନଳୀ ଓ କ୍ଲୋମନଳୀ, (୫) ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ଓ ମଧ୍ୟଛଦା ।

ନାକ ଭିତରେ ଦୁଇଟି ନାସାପଥ ରହିଅଛି । ନାସାପଥ ସିଧା ନ ହୋଇ ବଙ୍କାଟଙ୍କା । ନାକପୁଡ଼ା ଭିତରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଲୋମ ଥାଏ ଓ ଗଳାଆଡ଼କୁ ଏକପ୍ରକାର ଅଠାଳିଆ ପଦାର୍ଥ ବାହାରେ । ଆମ

ମନୁଷ୍ୟର ଶ୍ୱାସଯନ୍ତ୍ର, ୧-ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍, ୨-ଗୋଟିଏ ଚରମ କ୍ଲୋମନଳୀ, ୩—ବାୟୁକୋଷ ।

ଛାତିର ଉପରପଟ ଅଂଶକୁ ଗଳକକ୍ଷ କହନ୍ତି । ଶ୍ୱାସନଳୀ ଓ ଖାଦ୍ୟନଳୀ ଗଳକକ୍ଷରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଅଛି । (୪୮ ପୃଷ୍ଠାରେ ଚିତ୍ର ଦେଖ)

ଶ୍ୱାସନଳୀର ପ୍ରଥମ ଅଂଶକୁ ସ୍ୱରଯନ୍ତ୍ର କୁହାଯାଏ । ଶ୍ୱାସନଳୀ ତଳଆଡ଼କୁ ଦୁଇଟି ବ୍ରୋମନଳୀରେ ବିଭକ୍ତ । ବ୍ରୋମନଳୀ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ଭିତରେ ନାନା ଶାଖା-ପ୍ରଶାଖାରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଅଛନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ରୋମନଳୀ ଶାଖାର ଶେଷ ଅଂଶକୁ ଚରମ ବ୍ରୋମନଳୀ କହନ୍ତି (ଚିତ୍ର ଦେଖ) । ଏଗୁଡ଼ିକ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍‌ର ବାୟୁକୋଷ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିଅଛନ୍ତି । ପୂର୍ବେ କୁହାଯାଇଅଛି, ଆମ ଛାତି ଭିତରେ ପଞ୍ଜରା ହାଡ଼ ତଳେ ଦୁଇଟି ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ଅବସ୍ଥିତ । ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ଅସଂଖ୍ୟ ବାୟୁକୋଷରେ ଗଠିତ । ଅତି ସୂକ୍ଷ୍ମ ରକ୍ତନଳୀମାନଙ୍କୁ ରକ୍ତଜାଳକ କହନ୍ତି । ବାୟୁକୋଷକୁ ରକ୍ତଜାଳ ଘେରି ରହିଛନ୍ତି ।

ବକ୍ଷ ଓ ଉଦର ମଧ୍ୟରେ ମାଂସର ଏକ ପରଦା ଅଛି । ତାକୁ ମଧ୍ୟଚ୍ଛଦା କୁହାଯାଏ ।

ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟା—ବିଶୁଦ୍ଧ ବାୟୁ ଗ୍ରହଣ ଓ ଦୂଷିତ ବାୟୁ ପରିତ୍ୟାଗ—ଏହି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟା କହନ୍ତି । ପ୍ରଶ୍ୱାସରେ ବାୟୁ ନାକପୁଡ଼ା ବାଟେ ଆମ ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରେ । ଆମେ ଜାଣୁ ବାୟୁରେ ଧୂଳିକଣା ଥାଏ । ଏହା ନାକପୁଡ଼ାର ଭିତର ପାଖରେ ଥିବା ଲୋମ ଓ ନାକର ପଛ ଅଂଶରୁ ବାହାରୁଥିବା ଅଠାଳିଆ ପଦାର୍ଥରେ ଲାଗି ରହିଯାଏ । ବାୟୁର ତାପ ଓ ଶରୀରର ତାପ ଏକ ନୁହେଁ । ଶରୀର ମଧ୍ୟରେ ହଠାତ୍ ଥଣ୍ଡା ବାୟୁ ପଶିଲେ ଶରୀରର କ୍ଷତି କରିବ । ନାସାପଥର ବଙ୍କାଟଙ୍କା ପଥରେ ଗଲାବେଳେ ଶରୀରର ତାପ ଗ୍ରହଣ କରି ବାୟୁ ଉଷୁମ ହୁଏ । ଗଳକଣ୍ଠରେ ପହଞ୍ଚି ଶ୍ୱାସନଳୀରେ ପ୍ରବେଶ କରେ । ତାହା ଶ୍ୱାସନଳୀରୁ ବ୍ରୋମନଳୀ ଦେଇ ବାୟୁକୋଷରେ ପହଞ୍ଚେ । ବାୟୁକୋଷକୁ ଘେରି ରହିଥିବା ରକ୍ତଜାଳକରେ ରକ୍ତ ବାୟୁରୁ ଅମ୍ଳଜାନ ଗ୍ରହଣ କରି ଅଙ୍ଗାରକାମ୍ଳ ବାଷ୍ପ ଛାଡ଼ିଦିଏ ।

ପ୍ରଶ୍ୱାସବେଳେ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍‌ରେ ବାୟୁ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଯିବାରୁ ତାହା ଫୁଲି ଉଠେ, ମଧ୍ୟଚ୍ଛଦା ପ୍ରସାରିତ ହୁଏ ଏବଂ ଆମର ଛାତି ଫୁଲି ଉଠେ । ନିଶ୍ୱାସ ଛାଡ଼ିଲାବେଳେ ମଧ୍ୟଚ୍ଛଦା ସଙ୍କୁଚିତ ହୁଏ । ତା' ଫଳରେ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ସଙ୍କୁଚିତ ହୁଏ ଓ ଆମର ଛାତିର ଆକାର କମିଯାଏ । ଦୂଷିତ ବାୟୁ ଗଳକୋଷରୁ ଫେରି ଆସେ ଓ ନାକପୁଡ଼ା ବାଟେ ବାହାରକୁ ବାହାରିଯାଏ ।

ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟାର ଉପଯୁକ୍ତ ରୀତି—ଶରୀରକୁ ବିଶୁଦ୍ଧ ବାୟୁ ଯୋଗାଇବା ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟାର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ବିଶୁଦ୍ଧ ବାୟୁ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟା ଯଦି ଠିକ୍ ଭାବରେ ନ ହୁଏ ତେବେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଖରାପ ହୁଏ । ନାକବାଟେ ପବନ ନ ନେଇ ପାଟିବାଟେ ନେବା ଅନୁଚିତ । କାରଣ, ବାୟୁରେ ଥିବା ଧୂଳିକଣା ନାସାପଥରେ ଗଲାବେଳେ ଛାଣି ହୋଇଯାଏ ଓ ଶୀତଳ ବାୟୁ ଉଷୁମ ହୁଏ । ଫଳରେ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ପରିଷ୍କୃତ ଓ ଉଷୁମ ବାୟୁ ପାଇପାରେ । ପାଟିବାଟେ ପବନନେଲେ ବାୟୁରୁ ଧୂଳି ଛଣା ହୋଇପାରେ ନାହିଁ ଓ ତାହା ଶୀତଳ ଥାଏ ।

(କ) (ଖ) (ଗ) (ଘ)

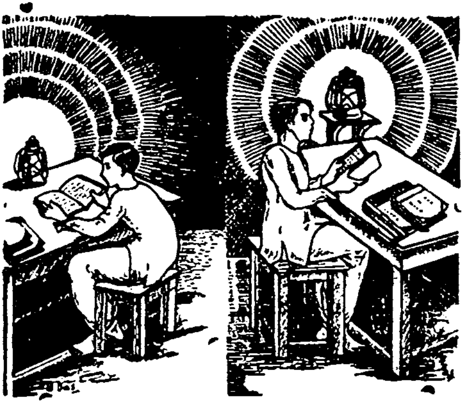
ବସିବାର ଢଙ୍ଗ

(କ) ଠିକ୍; (ଖ), (ଗ) ଓ (ଘ)—ଭୁଲ୍ ।

କୁଜା ହୋଇ ବସିଲେ ବା ଚାଲିଲେ କମ୍ୱା ଛାତି ଉପରେ କଷି ହେଉଥିବା ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଲେ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ଠିକ୍‌ଭାବେ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ

ପାରେ ନାହିଁ । ଫଳରେ ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍‌ଭାବେ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏଣୁ ଚାଲିଲା ବେଳେ ସିଧା ଚାଲିବ, ବସିଲା ବେଳେ ସିଧା ବସିବ ଏବଂ କଷି କରି ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିବ ନାହିଁ ।

ସାଧାରଣ ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟା ବେଳେ ଆମର ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସାରିତ ବା ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ କଳୁଷିତ ବାୟୁ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍‌ରେ ରହିଥାଏ । ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍ ଯେତେ ବେଶୀ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପେ

ବସିବାର ଢଙ୍ଗ ଭୁଲ   ବସିବାର ଢଙ୍ଗ ଠିକ୍

ପ୍ରସାରିତ ଓ ସଙ୍କୁଚିତ ହେବ ରକ୍ତ ସେତେ ବେଶୀ ଅମ୍ଳଜାନ ପାଇବ ଓ ଦୂଷିତ ବାୟୁ ବାହାରକୁ ବାହାରି ଆସିବ । ଖୋଲା ବାୟୁରେ ବ୍ୟାୟାମ କଲେ ଏହି କ୍ରିୟା ଭଲରୂପେ ହୁଏ । ରକ୍ତର ସବୁ

ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ନେଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ନିଶ୍ୱାସ ଗ୍ରହଣ କଲେ ଫୁସ୍‌ଫୁସ୍‌ରେ ବାୟୁ ଅଧିକ ସମୟ ରକ୍ତ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିପାରେ । ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟା ଭଲ ହୁଏ ।

ପ୍ରଶ୍ନ

୧ । ବାୟୁ କପରି ଦୂଷିତ ହୁଏ ? ତୁମ ଘରେ ବାୟୁ ଯେପରି ଦୂଷିତ ନ ହେବ ସେଥିପାଇଁ କ କ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ ?

୨ । ବିଶୁଦ୍ଧ ବାୟୁର ଉପକାରିତା ବର୍ଣ୍ଣନ କର । ଉପଯୁକ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟା ନ ହେଲେ କଅଣ ହୁଏ ?

୩ । ଆମର ଶ୍ୱାସକ୍ରିୟା କପରି ହୁଏ ବର୍ଣ୍ଣନ କର ।

୪ । 'ବାୟୁ ସଞ୍ଚାଳନ' କହିଲେ କଅଣ ବୁଝ ? ବାସଗୃହରେ ଉପଯୁକ୍ତ ବାୟୁ ସଞ୍ଚାଳନ ପାଇଁ କ କ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ ?

୫ । ଦୂଷିତ ବାୟୁର ଅପକାରିତା ଲେଖ । ଦୂଷିତ ବାୟୁ ସେବନ କଲେ କ କ ରୋଗ ହୁଏ ?

୬ । ଉତ୍ତର ଲେଖ—

(କ) ମୁହଁ ଘୋଡ଼ାଇ ଶୋଇଲେ କଅଣ ହୁଏ ?

(ଖ) କୁଜା ହୋଇ ବସିଲେ କ୍ଷତି କଅଣ ?

(ଗ) ମନୁଷ୍ୟ ଶରୀର ପାଇଁ ବାୟୁ ଆବଶ୍ୟକ କାହିଁକି ?

(ଘ) ପାଟି ବାଟେ ଶ୍ୱାସ ନେଲେ କ କ୍ଷତି ହୁଏ ?

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ

ଜଳ

ଜଳ ଆମ୍ଭମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଅତି ଆବଶ୍ୟକୀୟ ପଦାର୍ଥ । ଏହା ବିନା କି ଉଦ୍ଭିଦ କି ପ୍ରାଣୀ କେହି ଜୀବନଧାରଣ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଆମ ଦେହର ¾ ଭାଗ ଜଳ । ଉଦ୍ଭିଦ ମୃତ୍ତିକାରୁ ଚେର ସାହାଯ୍ୟରେ ଜଳ ଶୋଷଣ କରେ । ଏହି ଜଳ ସହିତ ତାର ଖାଦ୍ୟ ମିଶିଥାଏ । ଜଳର ଅଭାବ ହେଲେ ଆମେ ତୃଷା ଅନୁଭବ କରୁ । ଆମେ ଖାଉଥିବା ଖାଦ୍ୟ ହଜମ ହୋଇ ଜଳ ସହିତ ତରଳ ଅବସ୍ଥାରେ ଶରୀରର ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶକୁ ପ୍ରେରିତ ହୁଏ । ଶରୀରର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ବାହାରୁଥିବା ଦୂଷିତ ପଦାର୍ଥକୁ ଜଳ ଧୋଇଆଣେ ଏବଂ ସେ ସବୁ ମୂତ୍ର ଓ ଝାଳ ଆକାରରେ ବାହାରିଯାଏ । ଗାଧୁଆ, ଧୁଆଧୋଇ, ରନ୍ଧାବଢ଼ା, ଶୌଚକ୍ରିୟା ଆଦି କାର୍ଯ୍ୟ ଜଳ ବିନା ହୋଇ ନ ପାରେ । ଘରଟିଏ ତୋଳିବାକୁ ହେଲେ ଜଳ ଆବଶ୍ୟକ ।

ଜଳ ଆସେ କେଉଁଠୁ ?—ସମୁଦ୍ର, ହ୍ରଦ, ନଦୀ, ପ୍ରସ୍ରବଣ ପୋଖରୀ, କୂଅ ଆଦିର ଜଳ ସୂର୍ଯ୍ୟତାପରେ ଜଳୀୟବାଷ୍ପ ଆକାରରେ ଉପରକୁ ଉଠିଯାଏ । ଆକାଶରେ ତାହା ମେଘ ହୋଇ ରହେ । ଥଣ୍ଡା ପାଇଲେ ତାହା ପୁଣି ବୃଷ୍ଟି ଆକାରରେ ତଳେ ପଡ଼େ । ଏଥିର କିଛି ଅଂଶ ମାଟି ଭେଦି ତଳକୁ ଚାଲିଯାଏ ଏବଂ କିଛି ଅଂଶ ସମୁଦ୍ର ହ୍ରଦ, ନଦୀ, ପୋଖରୀ, କୂଅ ଆଦିରେ ଜମେ ।

ସମୁଦ୍ର ଜଳ ଲୁଣିଆ । ସେଥିରେ ଲୁଣ ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ଖଣିଜ ଲବଣ ମଧ୍ୟ ଥାଏ । ତେଣୁ ତାହା ପାନୀୟ ଉପଯୋଗୀ ନୁହେଁ । ନଦୀ ଓ ଝରଣାର ଜଳ ଗତିଶୀଳ ହୋଇଥିବାରୁ ସେ ସବୁର

ଜଳ କେତେକ ପରିମାଣରେ ବିଶୁଦ୍ଧ । ପ୍ରସ୍ରବଣର ଜଳ ମାଟିତଳୁ ଉଠୁଥିବାରୁ ଏହା ସାଧାରଣତଃ ବିଶୁଦ୍ଧ ଥାଏ । ପୋଖରୀ ଓ କୂପରେ ଜଳ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହୁଥିବାରୁ ତାହା ନିୟମିତ ବିଶୋଧିତ ନ ହେଲେ ଦୂଷିତ ହୋଇଥାଏ । ବୃଷ୍ଟି ଜଳ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ବିଶୁଦ୍ଧ । ମାତ୍ର ପ୍ରଥମ ବର୍ଷା । ସଞ୍ଚିତ ଆକାଶରେ ଉଡ଼ୁଥିବା ଧୂଳିକଣା ଓ ରୋଗବୀଜାଣୁ ସେଥିରେ ମିଶିଥାଏ । ଏଣୁ ଅସରା ବା ଅସରାଏ ବର୍ଷା ପରେ ଯେଉଁ ବୃଷ୍ଟିଜଳ ପଡ଼େ ତାହା ବିଶୁଦ୍ଧ ।

ଜଳ ଦୂଷିତ ହୁଏ କିପରି ?—ସାଧାରଣତଃ ନଦୀ, ପୋଖରୀ ଓ କୂଅର ଜଳ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଏ । ନିମ୍ନଲିଖିତ କାରଣମାନଙ୍କ ଯୋଗୁ ସେ ସବୁର ଜଳ ଦୂଷିତ ହୁଏ ।

୧ । ମନୁଷ୍ୟ ଓ ପଶୁ ଏକ ପୋଖରୀରେ ସ୍ନାନ କଲେ ପୋଖରୀର ଜଳ ଦୂଷିତ ହୁଏ । ଯେଉଁ ପୋଖରୀର ଜଳରେ ଲୋକେ ସ୍ନାନ କରନ୍ତି ସେଥିରେ ଗାଈ, ମଇଁଷି ଆଦି ଗାଧୋଇବା ବା ପାଣି ପିଇବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଗାଈଗୋରୁ ପୋଖରୀରେ ପଶି କାଦୁଅ ତକଟି ପାଣିକୁ ଗୋଳିଆ କରି ଦିଅନ୍ତି ଓ ମଳମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ କରି ଜଳକୁ ଦୂଷିତ କରନ୍ତି । ଯେଉଁ ପୋଖରୀର ଜଳ ପାନୀୟ ରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ସେ ପୋଖରୀରେ ଲୋକ ଗାଧୋଇବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଜଳରେ ଦେହର ମଇଳା ମିଶିବାରୁ ତାହା ପାନୀୟର ଅନୁପଯୋଗୀ ହୁଏ । ଯେଉଁ କୂଅରୁ ପାନୀୟ ଜଳ ସଂଗୃହୀତ ହୁଏ ତା ମୂଳରେ ଗାଧୋଇଲେ ଗାଧୁଆ ପାଣି କୂଅରେ ପଡ଼େ ଓ ତଦ୍ୱାରା କୂପଜଳ ଦୂଷିତ ହୋଇଯାଏ ।

୨ । ଯେଉଁ ପୋଖରୀରେ ଲୋକେ ସ୍ନାନ କରନ୍ତି ତାହା ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହେବା ଅନୁଚିତ । ଲୋକେ

ପୋଖରୀ ମୂଳେ ଦାନ୍ତଘଷି ପାଣି କୁଳୁକୁଳୁ କରି ପୋଖରୀ ଭିତରକୁ ଫିଙ୍ଗନ୍ତି, ଛେପ, ଖଙ୍କାର, ଦାନ୍ତକାଠି ପୋପାଡ଼ନ୍ତି, ମଇଳା ଲୁଗା କାଚନ୍ତି ଓ ଅଇଁଠା ବାସନ ମାଜନ୍ତି । ଏସବୁ ଦ୍ୱାରା ଜଳ ଦୂଷିତ ହୁଏ । ରୋଗୀର ବ୍ୟବହୃତ ବାସନ ଓ ଲୁଗାପଟା ଧୁଆ ହେବାଦ୍ୱାରା ଜଳ ରୋଗ ବୀଜାଣୁ ଦ୍ୱାରା ସଂକ୍ରମିତ ହୁଏ ।

ଅପରିଷ୍କୃତ ପୋଖରୀ

ଗ । ଗାଧୁଆ ପୋଖରୀରେ କେହି କେହି ବାଉଁଶ, ନଳିତା ଆଦି କଷ କରନ୍ତି । ତଦ୍ୱାରା ପୋଖରୀର ଜଳ ଦୂଷିତ ହୁଏ ।

୪ । ହଇଜା, ବସନ୍ତ ଆଦି ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗରେ ମଲେଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଶବ ଓ ଲୁଗାପଟା ନଦୀରେ ଭସାଇ ଦେଲେ ନଦୀର ଜଳ ସଂକ୍ରାମିତ ହୁଏ ଏବଂ ଗାଁ'କୁ ଏସବୁ ରୋଗ ବ୍ୟାପେ ।

୫ । ପୋଖରୀ ଓ କୂଅମୂଳେ ଥିବା ଗଛରେ ନାନାଦି ପକ୍ଷୀ ବାସ କରି ମଳତ୍ୟାଗ କରିବାରୁ ସେସବୁ ଜଳରେ ପଡ଼େ ଓ ଜଳ ଦୂଷିତ ହୁଏ । ଗଛରୁ ପତ୍ର, ଡାଳ ଆଦି ପଡ଼ି ପାଣିରେ ପଚି ଜଳକୁ ଦୂଷିତ କରେ ।

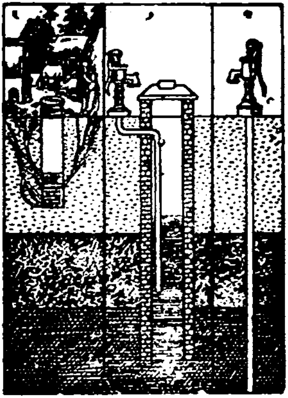
୬ । ପବନରେ ଧୂଳି, କୁଟା, କାଠି, ଶୁଖିଲା ପତ୍ର, ରୋଗୀର ଶୁଖିଲା ବଳକା, ମଇଳା କନା ଆଦି ଉଡ଼ି ଆସି କୂଅ ପୋଖରୀରେ ପଡ଼ିବାରୁ ସେ ସବୁର ଜଳ ଦୂଷିତ ହୁଏ ।

୭ । ପୋଖରୀରେ ବଣଜଙ୍ଗଲ ମାଡ଼ିଗଲେ ପାଣି ଭିତରକୁ ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ ପଶିପାରେ ନାହିଁ । ତଦ୍ୱାରା ଜଳ ଜୀବାଣୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ନ ପାରି ଦୂଷିତ ହୁଏ । କୂଅ ଭିତରର କନ୍ଦରେ ନାନା ଗଛ ଲତା ଜନ୍ମେ । ସେ ସବୁର ପତ୍ର କୂଅରେ ପଡ଼ିବାରୁ ଜଳ ଦୂଷିତ ହୁଏ ।

୮ । ପୋଖରୀ ଘେରିପାଖରେ ବନ୍ଧ ନ ଥିଲେ ଓ କୂଅର କନ୍ଦ ଭଙ୍ଗି ଯାଇଥିଲେ ବର୍ଷା ପାଣି ଧାରି ଧାରି ହୋଇ ବୋହି ଆସି ପୋଖରୀ ଓ କୂପରେ ପଡ଼େ । ସେଥି ସହିତ ନାନା ଆବର୍ଜନା କୂଅ, ପୋଖରୀରେ ପଡ଼ିବାରୁ ଜଳ ଦୂଷିତ ହୋଇଯାଏ । ଉପରୋକ୍ତ କାରଣରୁ ମଧ୍ୟ ଗୁହାଳ, ପାଇଖାନା ଇତ୍ୟାଦିର ମଇଳାପାଣି ଗଡ଼ି ଆସି କୂଅ ପୋଖରୀରେ ପଡ଼ି ସେ ସବୁର ଜଳ ଦୂଷିତ କରେ ।

୯ । କୂଅ ଅଗଭୀର ହୋଇଥିଲେ ଉପରର ମଇଳା ଜଳ ଭୂଗର୍ଭ ଝରି ଦେଇ କୂଅରେ ପଡ଼ି ଜଳକୁ ଦୂଷିତ କରେ । ନଳ କୂଅରେ ଅତି ଗଭୀରରୁ ଜଳ ଉଠୁଥିବାରୁ ତା'ର ଜଳ ସାଧାରଣତଃ ବିଶୁଦ୍ଧ ।

୧୦ । ମାଟି ଦୋଷରୁ ମଧ୍ୟ ପୋଖରୀ ଓ କୂଅର ଜଳ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପକ୍ଷେ ହାନିକର ହୋଇଥାଏ । କେତେକ କୂଅ ପୋଖରୀର ପାଣି

୧—ଅଗଭୀର କୂପ—ଦୂଷିତ ଜଳ କୂପ ଭିତରକୁ ଯାଉଅଛି;
୨—ଗଭୀର କୂପ, ୩—ନଳ କୂପ ।

ଖାରିଆ ଲାଗେ । ସେ ପାଣିରେ ଡାଲି ସିଝେ ନାହିଁ । ମାଟିର ପ୍ରକୃତି ଅନୁସାରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଧାତବ ଲବଣ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ଥାଏ । ଲୁହା, ତମ୍ବା, ସୀସା ପ୍ରଭୃତି ଧାତବ ପଦାର୍ଥ ଅଧିକ ଥିବା ସ୍ଥାନର ଜଳରେ ସେ ସବୁର ପରିମାଣ ଅଧିକ ହୁଏ । ଏଣୁ କୂଅ, ପୋଖରୀ ଖୋଳିଲା ବେଳେ ବୁଝି ବିଚାରି ସ୍ଥାନ ନିରୂପଣ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଦୂଷିତ ଜଳର ଅପକାରିତା—ବନ୍ଧୁଆ ପୋଖରୀରେ ଗାଧୋଇଲେ ଦେହ କୁଣ୍ଡାଇ ହୁଏ ଓ ଚର୍ମରୋଗ ହୁଏ । ନଦୀ, ପୋଖରୀର ଜଳ କଲେରା, ଆମାଶୟ, ଟାଇଫଏଡ୍ ପ୍ରଭୃତି ରୋଗ ବୀଜାଣୁ ଦ୍ୱାରା ଦୂଷିତ ହୋଇଥିଲେ ସେସବୁର ଜଳ ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା ପୂର୍ବୋକ୍ତ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହୁଏ । ଦୂଷିତ ଜଳ ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା କୃମି ଓ ଅଜୀର୍ଣ୍ଣ ରୋଗ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ ।

ଜଳ ଦୂଷିତ ନ ହେବାପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା—ନିମ୍ନଲିଖିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲେ ନଦୀ, ପୋଖରୀ ଓ କୂପ ଜଳ ସାଧାରଣତଃ ଦୂଷିତ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ନଦୀ—

୧ । ନଦୀକୂଳରେ ମଳମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ କରିବ ନାହିଁ । ବର୍ଷାରେ ତାହା ଧୋଇ ହୋଇ ନଦୀରେ ପଡ଼ି ଜଳକୁ ଦୂଷିତ କରେ ।

୨ । ମନୁଷ୍ୟ ବା ପଶୁମାନଙ୍କର ଶବକୁ ନଦୀରେ ଭସାଇ ଦେବ ନାହିଁ ।

୩ । ରୋଗୀର ଲୁଗାପଟା ନଦୀରେ ଧୋଇବ ନାହିଁ ।

୪ । ନଈକୂଳ ବାଲିରେ ମଶାଣି କରିବା ଅନୁଚିତ ।

ପୋଖରୀ—

୧ । ପୋଖରୀ ପ୍ରଶସ୍ତ ଓ ଗଭୀର ହେବ ।

୨ । ହୁଡ଼ା ଉଚ୍ଚ ହେଲେ ବର୍ଷା ଦିନେ ବାହାରର ଗୋଳିଆ ପାଣି ପୋଖରୀରେ ପଶିବ ନାହିଁ ।

୩ । ହୁଡ଼ା ଚାରିପାଖ ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ରହିବ । ସେଠାରେ ମନୁଷ୍ୟ ବା ପଶୁ ମଳମୂତ୍ର ତ୍ୟାଗ କରିବେ ନାହିଁ ।

୪ । ପୋଖରୀ ଚାରିପଟେ ଲୁହାର ପାଚେରୀ ରହିଲେ ଭଲ, ନଚେତ୍ ମଜବୁତ୍ ବାଡ଼ କରିବ । ତାହାହେଲେ ଗାଈଗୋରୁ ପଶି ଜଳକୁ ଦୂଷିତ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

୫ । ପୋଖରୀକୂଳେ ବଡ଼ ଗଛ, ନର୍ଦ୍ଦମା, ମଇଳା ଖାତ, ପାଇଖାନା ଇତ୍ୟାଦି ରହିବ ନାହିଁ ।

୬ । ପୋଖରୀରେ କୌଣସି ଶ୍ରେଣୀର ଲୁଗାପଟା ଧୋଇବେ ନାହିଁ, ଦାନ୍ତ ଘଷିବେ ନାହିଁ ଓ ବାସନ ମାଜିବେ ନାହିଁ । ଛେପ, ଖଙ୍କାର, ଅଇଁଠାପତର ଆଦି ପାଣିକୁ ପକାଇବେ ନାହିଁ । ପୋଖରୀ ଜଳରେ ବୁଡ଼ବୁଡ଼ କରିବା ଓ ଶୌଚ ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

୭ । ମଣିଷ ଗାଧୋଉଥିବା ପୋଖରୀରେ ପଶୁ ଗାଧୋଇବେ ନାହିଁ ।

ପାନୀୟ ଜଳ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପୋଖରୀ

୮ । ଯେଉଁ ପୋଖରୀର ପାଣି ପିଇବା ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହୁଏ ତାହା ଅନ୍ୟ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ଯଥା:—ଗାଧୋଇବା, ଗୋରୁ ଧୋଇବା ଇତ୍ୟାଦି ପାଇଁ ବ୍ୟବହୃତ ହେବ ନାହିଁ । ସେଥିରୁ ଜଳ ସଂଗ୍ରହ କଲାବେଳେ କେବଳ ପରିଷ୍କୃତ ପାତ୍ର ବ୍ୟବହୃତ ହେବ ।

୯ । ବର୍ଷେ ଦୁଇ ବର୍ଷରେ ଥରେ ପୋଖରୀ ଶୁଖାଇ ପଙ୍କ କାଢ଼ିଦେବ ଏବଂ ଲୁଣ ଓ କଲିଚୂନ ପକାଇବ ।

କୂପ—

୧ । ଶୁଖିଲା ଓ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ କୂଅ ଖୋଳା ହେବ । ତାହା ଯଥେଷ୍ଟ ଗଭୀର ହେବା ଉଚିତ ।

୨ । ମାଟିତଳ ପଥରରେ ପକ୍କା ବାନ୍ଧିଲେ ଭଲ । ତହାର ବାହାରର ମଇଳା ପାଣି ମାଟି ଭେଦ କୂଅକୁ ଝରେ ନାହିଁ ।

୩ । କୂଅ ପାଖରେ ଗୁହାଳ, ଖତଗଦା, ପାଇଖାନା, ନର୍ଦ୍ଦମା ଆଦି ରହିବ ନାହିଁ ।

୪ । କୂଅ ମୂଳର ଜଳ ଯେପରି ଦୂରକୁ ଗଡ଼ିଯାଇ ପାରିବ ତାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ହେବ । କୂଅ ଚାରିପାଖରେ ପକ୍କା ଚଟାଣ କରି ସେଠାରୁ ଅନ୍ତତଃ ସାତ ମିଟର ଯାଏ ପକ୍କା ନାଳୁଆ କଲେ ଭଲ ।

୫ । କୂଅର ଅତି ନିକଟରେ ଗଛ ଲଗାଇବ ନାହିଁ ।

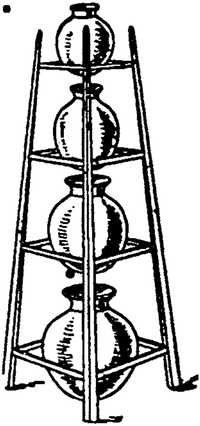
୬ । କୂଅ କୂଳେ କେହି ଗାଧୋଇବେ ନାହିଁ, ଲୁଗା କାଚିବେ ନାହିଁ ଓ ବାସନ ଧୋଇବେ ନାହିଁ ।

୭ । ଯେ କୌଣସି ପାତ୍ର କୂଅରେ ବୁଡ଼ାଇ ପାଣି ଉଠାଇବା ଭଲ ନୁହେଁ । ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପରିଷ୍କୃତ ଦଉଡ଼ି ଓ ପାତ୍ର କୂଅରେ ବୁଡ଼ା ହେବା ଉଚିତ ।

୮ । ପ୍ରତିବର୍ଷ ଖରାଦିନେ କୂଅ ଉଛୁଳା ହେବ ଏବଂ ସେଥିରେ ଲୁଣ ଓ କଳିଚୂନ ପକା ହେବ ।

ପାନୀୟ ଜଳ ବିଶୋଧନ—ପୂର୍ବେ କୁହା ଯାଇଅଛି ଦୂଷିତ ଜଳ ପାନ କଲେ ନାନା ରୋଗ ଜାତ ହୁଏ । ଜଳରୁ ନିମ୍ନ-ଲିଖିତ ପ୍ରଣାଳୀମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ପାନ-ଉପଯୋଗୀ କରାଯାଇପାରେ—

୧ । ଛାଣିବା ଦ୍ୱାରା—ଫିଲ୍‌ଟର ବା ଛାଣିବା ଯନ୍ତ୍ରରେ ଜଳ ଛାଣିଲେ ତାହା ଅନେକ ପରିମାଣରେ ବିଶୋଧିତ ହୁଏ । କାଠ ବା ବାଉଁଶର ଚାରିଟି ଥାକରେ ଚାରିଟି ମାଠିଆ ଥାଏ (ଚିତ୍ର ଦେଖ) । ସବାତଳ ମାଠିଆ ଛଡ଼ା ସବୁ ମାଠିଆର ତଳ କଣା । ଏହି କଣା ବାଟେ ଖଣ୍ଡିଏ କରି ଲୁଗା ଦିଆଯାଇଥାଏ । ଦ୍ୱିତୀୟ ମାଠିଆରେ ଅଙ୍ଗାର ଓ ତୃତୀୟ ମାଠିଆରେ ପରିଷ୍କାର ସରୁ ବାଲି ଥାଏ । କୂପ ପୋଖରୀର ଜଳକୁ ଆଣି ଛାଣି ପ୍ରଥମ ମାଠିଆରେ ରଖ । ସେଥିରୁ ଟୋପା ଟୋପା ହୋଇ ପାଣି ଝରି ଦ୍ୱିତୀୟ ମାଠିଆ, ତା'ପରେ ତୃତୀୟ ମାଠିଆ ଦେଇ ଚତୁର୍ଥ ମାଠିଆରେ ସଂଗୃହୀତ ହେବ । ଶେଷ ମାଠିଆର ଜଳ ପାନ ପାଇଁ ଉପଯୋଗୀ । ଏ ପ୍ରଣାଳୀରେ ଜଳ ବୀଜାଣୁ-ମୁକ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ ଲାଗିଥିବା ବେଳେ, ଜଳକୁ ଫୁଟାଇ ଉପରେ ଲେଖାଥିବା ଉପାୟରେ ଛାଣିବା ଭଲ । ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ଦ୍ୱିତୀୟ ମାଠିଆର କୋଇଲା ଓ ତୃତୀୟ ମାଠିଆର ବାଲି ବଦଳାଇବା ଆବଶ୍ୟକ । ନ ହେଲେ ମଇଳା ଜମି ଯିବାରୁ ପାଣି ଝରେ ନାହିଁ ।

ଫିଲ୍‌ଟର ଯନ୍ତ୍ର

୨ । ଫୁଟା ହେବା ଦ୍ୱାରା—ପାଣିକୁ ଫୁଟାଇ ଦେଲେ ତାହା ବୀଜାଣୁମୁକ୍ତ ହୁଏ । ସେହି ଜଳକୁ ଛାଣି ଏକ ପରିଷ୍କାର ମାଠିଆରେ ରଖି ପାନ କରାଯାଇପାରେ ।

୩ । ରସାୟନିକ ବିଶୋଧନ ବ୍ୟବହାର ଦ୍ୱାରା—ଜଳକୁ ମଝେ ମଝେ ଶୋଧନ କରିବାପାଇଁ, ବିଶେଷ କରି କଲେରା, ଟାଇଫଏଡ଼୍ ଆଦି ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ ଲାଗିଥିଲାବେଳେ, ପଟାସ୍ (ପୋଟାସିୟମ ପାରମାଙ୍ଗାନେଟ୍) ବା ବ୍ଲିଚିଂ ପାଉଡ଼ର କୂଅରେ ପକାଇବ । ଚବିଶ ଘଣ୍ଟା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହିଜଳ ରନ୍ଧାରନ୍ଧି ଓ ପିଆପିଇ ପାଇଁ ବ୍ୟବହାର କରିବ ନାହିଁ ।

ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା—ପାନୀୟ ଜଳକୁ ପରିଷ୍କାର ପାତ୍ରରେ ରଖିବ ଓ ସର୍ବଦା ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବ । ପାନୀୟ ଜଳରେ ହାତ ବୁଡ଼ାଇବା ବା ଅପରିଷ୍କୃତ ଗିଲାସ ବୁଡ଼ାଇ ମାଠିଆରୁ ପାଣି କାଢ଼ିବା ଦ୍ୱାରା ତାହା ଦୂଷିତ ହୁଏ ।

ପ୍ରଶ୍ନ

୧ । କୂଅ ପୋଖରୀର ଜଳ କିପରି ଦୂଷିତ ହୁଏ ? ଦୂଷିତ ଜଳ ପାନ କଲେ କି ଅପକାର ହୁଏ ?

୨ । ଗୋଟିଏ ଆଦର୍ଶ ପୋଖରୀ କିପରି ହେବା ଉଚିତ ? କି କି ଉପାୟରେ ପାନୀୟ ଜଳକୁ ବିଶୁଦ୍ଧ କରାଯାଏ ?

୩ । କୂପଜଳ କିପରି ଦୂଷିତ ହୁଏ ? କୂପଜଳ ଦୂଷିତ ନ ହେବା ପାଇଁ କି କି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ ?

୪ । ପୋଖରୀ ଖୋଳାଇବା ଆଗରୁ କି କି ବିଷୟ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବା ଦରକାର ?

ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ

ଗୃହ ବିଜ୍ଞାନ

ବାସଗୃହ—ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଠାରୁ ବଡ଼ ସମ୍ପଦ ନାହିଁ । ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଭଲ ଥିଲେ ସବୁ ଭଲ; ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଖରାପ ହେଲେ ସବୁ ବୃଥା । ଧନ ଦଉଲତ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ନ ଥିଲେ ସେ ସବୁ ମଣିଷକୁ ଆନନ୍ଦ ଦେଇପାରେ ନାହିଁ । ଅଧିକାଂଶ ସମୟ ଆମର ବାସଗୃହରେ କଟେ । ଏଣୁ ବାସଗୃହ ଯେପରି ବାସର ଉପଯୁକ୍ତ ହେବ ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଘର ତୋଳିବା ପୂର୍ବରୁ ତିନୋଟି ପ୍ରଧାନ ବିଷୟ ପ୍ରତି ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଯଥା— (୧) ସ୍ଥାନ ନିରୂପଣ, ଅର୍ଥାତ୍ କପରି ସ୍ଥାନରେ ଘର ତୋଳିବ, (୨) ଘରର ଗଠନ ଓ (୩) ଘରର ଆବର୍ଜନା ସ୍ଥାନାନ୍ତରୀକରଣ ।

ସ୍ଥାନ ନିରୂପଣ—ଉଚ୍ଚ ଓ ଶୁଷ୍କ ଭୂମିରେ ଘର ତୋଳିବା ଉଚିତ । ଟାଙ୍ଗରା ମାଟି, ଖଡ଼ିମାଟି ଓ ବାଲି-ପଥର ମାଟି ଏଥିପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ । ବାଲିଆ ମାଟିରେ ଘର କଲେ ଖରାଦିନେ ଖୁବ୍ ଗରମ ଓ ଜାଡ଼ ଦିନେ ଖୁବ୍ ଶୀତ ହୁଏ । ମଟାଳ ଜମିରେ ଘର କଲେ ଘର ଓଦାଏ । ମଇଳା ପକା ହୋଇ ପୋତା ହୋଇଥିବା ସ୍ଥାନରେ କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ଭିତରେ ଘର ନ କଲେ ଭଲ । କଳକାରଖାନା, ଇଟାଭାଟି, ଧୂଳିପୂର୍ଣ୍ଣ ରାସ୍ତା, ମଶାଣି, ମଇଳାଖାତ, ଖାଲ ଇତ୍ୟାଦି ନିକଟରେ ଘର ତୋଳିବ ନାହିଁ । ପୋଖରୀ, ନଦୀ ଓ ହ୍ରଦ ବା ସମୁଦ୍ରର ଅତି ନିକଟରେ ଘର କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଘରର ଚାରି ପାଖ ଯେପରି ଖୋଲା ରହେ, ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବ । ଲାଗି ଘର ସହିତ ଲଗାଇ ଘର କରିବ ନାହିଁ ।

ଘରର ଗଠନ—ଘର ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଘରର ଏକ ନକ୍ସା ବା ମଡ଼େଲ ତିଆରି କରିବ । ଏନବେଳେ ଘର ଭିତରକୁ ଯେପରି ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ ଭଲରୂପେ ପଶି ପାରିବ ଓ ସଦାବେଳେ ଉତ୍ତମରୂପେ ବାୟୁ ଚଳାଚଳ ହୋଇପାରିବ ସେଥିପ୍ରତି ନଜର ଦେବ । ଦକ୍ଷିଣକୁ ବା ପୂର୍ବକୁ ମୁହାଁ କଲେ ଘର ଆଲୋକ ଓ ପବନ

ଆଦର୍ଶ ବାସଗୃହ

ଭଲରୂପେ ପାଇପାରେ । ଘରଭିତରକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଆଲୁଅ ଓ ପବନ ଅବାଧରେ ପଶି ପାରିବାପାଇଁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଦ୍ୱାର, ଝରକା ମୁହାଁମୁହିଁ ବସାଇବ । ଘର ପାଖରେ ବଡ଼ ଗଛ ରହିଲେ ଘର ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ଆଲୋକ ଓ ପବନ ପାଇପାରେ ନାହିଁ । ଘରର କାନ୍ଥ ଅନ୍ତତଃ ୩୦୪ ମିଲିମିଟର ମୋଟା ହେବା ଦରକାର । ଛାତ ୩½ ମିଟରରୁ ୪½ ମିଟର ଉଚ୍ଚା ହେଲେ ଖରାଦିନେ ଘର ଥଣ୍ଡା ରହେ । ଚଟାଣ ସିମେଣ୍ଟରେ ହେଲେ ଭଲ । ଘରର ନର୍ଦ୍ଦମା ଜଳକୁ ବାଣ୍ଡ-ପଟକୁ ନ ଛାଡ଼ି ପଛପଟକୁ ଛାଡ଼ିବା ଉଚିତ । ମଇଳା ପାଣି ଯେପରି ଗୃହଠାରୁ ଦୂରରେ ପଡ଼େ ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବ । ପାଇଖାନା,

ରୋଷାଇଘର ଓ ଶୋଇବା ଘରଠାରୁ ଦୂରରେ ହେବ ଏବଂ କଦାପି ଦକ୍ଷିଣ ବା ପୂର୍ବପଟେ ହେବ ନାହିଁ । ଶୋଇବା ଘର ରୋଷାଇ ଘରଠାରୁ ଦୂରରେ ହେବ ।

ବର୍ଷାଜଳ ଘର ଚାରିପଟେ ଯେପରି ଜମି ନ ରହେ ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବ । କଞ୍ଚା ଛଡ଼ାରେ ଘର ଚାରିପଟେ ଗଛ ଲଗାଇଲେ ସେସବୁ ଘରକୁ ଖରାଦିନ ଥଣ୍ଡା ରଖନ୍ତି, ବତାସରୁ ରକ୍ଷା କରନ୍ତି ଓ ସ୍ଥାନ ଶୁଖିଲା ରହେ ।

ଆଦର୍ଶ ମଇଳା ଖାତ

ଗୃହାଳ ବାସଗୃହଠାରୁ ଦୂରରେ ହେବ । ଗୋବର, ଘରର ଅଳିଆ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆବର୍ଜନାକୁ ଘରଠାରୁ ଦୂରରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଖାତରେ ପକାଇ ୭୫ରୁ ୧୦୦ ମିଲିମିଟର ବହଳରେ ମାଟି ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଲେ ଅଳ୍ପ ଦିନ ଭିତରେ ତାହା ଖତ ହୋଇଯାଏ ଓ ମାଛି ଡୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଭଳ ପାଇଖାନା କଲେ ଭଲ । ଗ୍ରାମମାନଙ୍କରେ ବରପାଲି ପାଇଖାନା ନହେଲେ ଗର୍ତ୍ତ ପାଇଖାନା କରାଯାଇପାରେ । ଗର୍ତ୍ତ-ପାଇଖାନାରେ ପ୍ରାୟ ୩½ ମିଟର ଗଭୀର ଗୋଲ ଗାତଟିଏ ଖୋଳି ସେଥିରେ ମଳତ୍ୟାଗ କରାଯାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟବହାର ପରେ କିଛି ମାଟି ପକାଇ ମଳକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ଦିଆଯାଏ । ଗର୍ତ୍ତ ପୂରି ଆସିଲେ ତାକୁ ପୋତି ଦେଇ ଅନ୍ୟ ଏକ ସ୍ଥାନରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗର୍ତ୍ତ କରାଯାଏ ।

୨

ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନତା—ଭଲ ବାସଗୃହଟିଏ ତୋଳି ଯଦି ତାର ଉପଯୁକ୍ତ ଯତ୍ନ ନ ନିଆଯାଏ, ତେବେ ତାହା ବାସର ଅନୁପଯୋଗୀ ହୋଇ ଉଠେ । ଏଣୁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଧ୍ୟାନ ଦେବ ।

୧ । ପ୍ରତିଦିନ ଘରର ଝରକା କବାଟ ଖୋଲିବ । ତାହା ହେଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ ଓ ବାୟୁ ଘର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବ । ଝରକା ସବୁବେଳେ ଖୋଲା ରହି ପାରିଲେ ଉତ୍ତମ ।

୨ । ପ୍ରତିଦିନ ଅନ୍ତତଃ ଦୁଇଥର ଘର ଝାଡ଼ୁ କରିବ ।

୩ । ମାଟିଘର ହୋଇଥିଲେ ପ୍ରତିଦିନ ଥରେ ଲିପାହେବା ଦରକାର । ପକ୍କା ଚଟାଣ ହୋଇଥିଲେ ପ୍ରତିଦିନ ଫିନାଇଲ ପାଣିରେ ପୋଛା ବା ଧୂଆ ହେବ ।

୪ । ଘରେ ବା ବାହାରେ ଏଠି ସେଠି ଛେପ, ଖଙ୍କାର, ସିଙ୍ଘାଣି, ପାନପିକ ଆଦି ପକାଇବ ନାହିଁ ।

୫ । ଘରର ଚାରିପାଖ ପରିଷ୍କାର ରଖିବ ।

୬ । ଘରର ନର୍ଦ୍ଦମା ପ୍ରତିଦିନ ସଫା ହେବ ଓ ଫିନାଇଲ ପାଣି ପଡ଼ିବ ।

୭ । ପକ୍କା ପାଇଖାନା ହୋଇଥିଲେ ତାହା ପ୍ରତିଦିନ ସଫା ହେବ ଓ ଫିନାଇଲ ଛାଣ୍ଟି ପଡ଼ିବ ।

୮ । ଘରେ ପ୍ରତି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଝୁଣାଧୂଆଁ ଦେବା ଭଲ । ତଦ୍ୱାରା ରୋଗ ବୀଜାଣୁ ନଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି ଓ ବାୟୁ ଶୋଧିତ ହୁଏ ।

୯ । ଘରର ଆବର୍ଜନା ଯଥା—ଦାନ୍ତକାଠି, ଅଇଁଠାପତ୍ର, ପତ୍ରବାଖ୍ୟେପା, ମାଛକାଣ୍ଟ, ଧୂଳିମଳି ଆଦିକୁ ନେଇ ଦୂରରେ ଛୋଟ ଛୋଟ ଖାତରେ ପୋତି ପକାଇବ ।

୧୦ । ଶୋଇବା ଓ ପଢ଼ିବା ଘରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଆସବାବ ଓ ଜିନିଷପତ୍ର ରଖିବ ନାହିଁ । ତଦ୍ୱାରା ଧୂଳି ଜମେ ଓ ଭଲରୂପେ ବାୟୁ ଚଳାଚଳ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ ।

୧୧ । ଘରର ଓ ବାରଣ୍ଡାରେ ହେଉଥିବା ବୁଢ଼ିଆଣୀ ଜାଲକୁ ମଝିରେ ମଝିରେ ସଫା କରୁଥିବ । ଘର ଗୁଡ଼ିକରେ ଘରଚଟିଆ ବସାକଲେ ଓଲଟି ପକାଇବ ।

୧୨ । ପ୍ରତି ଦୁଇ ତିନି ମାସରେ ଥରେ ଲେଖାଏଁ ଘରେ ଡି. ଡି. ଟି. ବା ଗାମାକ୍ସିନ୍ ପଡ଼ିପାରିଲେ ଭଲ ।

୧୩ । ବର୍ଷରେ ଅନ୍ତତଃ ଥରେ ଘର ଭିତରେ କାନ୍ଥ ଘଷା ହୋଇ ଚୂନ ଧଉଳା ହେବ । ତଦ୍ୱାରା ଘର ସଫା ହୁଏ ଓ କାନ୍ଥରେ ଲାଗି ରହିଥିବା ରୋଗ ବୀଜାଣୁ ନଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି । ମାଟିର ତଟାଣ ହୋଇଥିଲେ ବର୍ଷରେ ଦୁଇଥର ଖୋଳା ହୋଇ ଲିପା ହେଲେ ଭଲ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ ଓ ବାୟୁ ଚଳାଚଳ

ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ—ପୂର୍ବେ କୁହାଯାଇଅଛି, ଘର ତୋଳିଲାବେଳେ ଘର ଭିତରକୁ ଯେପରି ଯଥେଷ୍ଟ ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ ପଶି ପାରିବ ଓ ଉତ୍ତମ ବାୟୁ ସଞ୍ଚାଳନ ହେବ ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବ । ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ

ବୀଜାଣୁମାନଙ୍କୁ ନାଶକରେ । ସକାଳର କଅଁଳ ଖରା ଓ ଉପର ବେଳାର ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ ଶରୀରପାଇଁ ଉପକାରୀ । ସେଥିପାଇଁ ଶିଶୁମାନଙ୍କ ଦେହ'ର ତେଲ ଲଗାଇ କଅଁଳ ଖରାରେ ଶୁଆନ୍ତୁ । ତଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଭଲ ରହେ ଓ ରୋଗ ପ୍ରତିରୋଧ ଶକ୍ତି ବଢ଼େ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣ ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ନାଶ କରେ । ଏଣୁ ସକାଳେ ଓ ଉପରବେଳା ବାସଗୃହ ଯେପରି ଭଲ ଖରା ପାଇ ପାରିବ ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବ । ସକାଳେ ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ସୂର୍ଯ୍ୟକିରଣରେ ବୁଲିବା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପକ୍ଷେ ହିତକର । ପ୍ରତିଦିନ ଶେଯ, ବିଛଣା ଓ ଲୁଗାପଟା ଖରାରେ ଦେବ ।

ବାୟୁ ଚଳାଚଳ—ବିଶୁଦ୍ଧ ବାୟୁ ଶରୀରର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଉପକାରୀ । ଏହା ସେବନ କଲେ ରକ୍ତ ପରିଷ୍କୃତ ହୁଏ, ମନ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ରହେ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହ ଆସେ । ଯେଉଁ କୋଠରୀରେ ବାୟୁ ଚଳାଚଳ ଭଲ ନୁହେଁ, ସେ ଘରେ ବସି ପଢ଼ିଲେ ବା କାମ କଲେ ଅଳ୍ପ ସମୟ ପରେ କ୍ଳାନ୍ତ ଅନୁଭବ ହୁଏ ଓ ମୁଣ୍ଡ ଧରେ । ଏଣୁ ଘର ଭିତରେ ଯେପରି ବିଶୁଦ୍ଧ ବାୟୁ ଯାତାୟାତ କରିପାରେ ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବ । ଶୀତଦିନେ ଝରକା କବାଟ ବନ୍ଦକରି ବସିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଘରଠାରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ନିମ୍ବଗଛ ଥିଲେ ତାହା ବାୟୁକୁ ବିଶୁଦ୍ଧ କରେ । ଘରର ପ୍ରଧାନ କୋଠରୀଗୁଡ଼ିକର ଦ୍ୱାର ଓ ଝରକା ଦକ୍ଷିଣମୁହାଁ ହେଲେ ବାୟୁ ଚଳାଚଳ ଭଲ ହୁଏ ।

ସଲ୍‌ସଲିଆ ସ୍ଥାନ—ପୂର୍ବେ କୁହାଯାଇଅଛି, ଯେଉଁ ଜମିର ମାଟି ମଟାଳ ସେଠାରେ ଘର କରିବ ନାହିଁ । ଏ ପ୍ରକାର ମାଟିରୁ ସହଜରେ ପାଣି ଶୁଖେ ନାହିଁ । ଘର ସ୍ଥଳରେ ପାଣି ଜମିଲେ ଘର

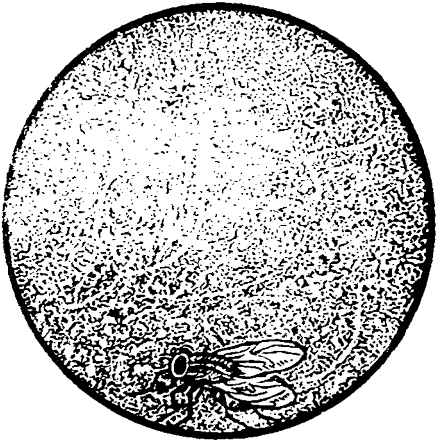
ସନ୍ତାଏ । ସନ୍ତସନ୍ତିଆ ଘରେ ରହିଲେ ଅଣ୍ଡା ଧରେ ଏବଂ ସର୍ଦ୍ଦି, କାଶ, କଫ, ନିମୋନିଆ ପ୍ରଭୃତି ରୋଗ ହୁଏ । ଘର ସୂରପାଖରେ ପାଣି ଜମିଲେ ବାୟୁରେ ଜଳୀୟ ବାଷ୍ପର ପରିମାଣ ବଢ଼ି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ହାନି କରେ । ଘରର ଗୁଡ ଉପରକୁ ଗଡ଼ାଣିଆ କରିବ ଏବଂ ପାଣି ଯେପରି ଗୁଡରେ ନ ଜମେ ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବ । ବର୍ଷାଜଳ ଘର ପାଖରେ ନ ଜମି ଯେପରି ବୋହିଯିବ ତା'ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ ।

ଆବଦ୍ଧ ଜଳ—ଘର ପାଖରେ ବର୍ଷା ପାଣି ଜମିଲେ ବାୟୁ ଆର୍ଦ୍ର ହୁଏ ଓ ସେହି ବାୟୁ ସେବନ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ହାନି ହୁଏ । ଆବଦ୍ଧ ଜଳରେ ମଶା ଅଣ୍ଡା ଦିଅନ୍ତି ଓ ଘର ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟରେ ରହି ହୁଏ ନାହିଁ । ଘର ପାଖରେ ନଳାପାଣି ଓ ବର୍ଷାପାଣି ଯେପରି ଜମି ନ ରହେ ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦିଆଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଘର ପାଖରେ ଥିବା ଖାଲ ଜମିକୁ ପୋତି ପକାଇବ, ନଚେତ୍ ସେଠାରେ ଜମା ହେଉଥିବା ଜଳ ଯେପରି ବୋହି ଚାଲିଯାଏ ତା'ର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ । କର୍ଦ୍ଦମା ଜଳ ଓ ଖାଲ ଜମିରେ ଜମିଥିବା ଜଳରେ କିରାସିନି, ଡି. ଡି. ଟି. ଇତ୍ୟାଦି ପକାଇଲେ ମଶା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପୋକଯୋକ ମରିଯାନ୍ତି ।

ମାଛି—ବାସଗୃହର କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଶତ୍ରୁ ଅଛନ୍ତି, ଯଥା—ମାଛି, ମଶା, ଛାରପୋକ, ଉଈ, ମୂଷା ଇତ୍ୟାଦି । ଏମାନଙ୍କ ଉତ୍ପାତରେ ମଣିଷ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ ହୁଏ ।

ସାଧାରଣତଃ ଏପ୍ରିଲଠାରୁ ଅକ୍ଟୋବର ମାସ ଭିତରେ ମାଛିମାନେ ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟାରେ ଦେଖାଯାନ୍ତି । ଖତଗଦା, କର୍ଦ୍ଦମା ଓ ପଚାସଢ଼ା ପଦାର୍ଥରେ ଏମାନେ ଅଣ୍ଡା ଦିଅନ୍ତି । ମାଛିମାନେ ଅନେକ ରୋଗ ବୀଜାଣୁ ବହନ କରନ୍ତି । ହଇଜା, ଆମାଶୟ, *ଟାଇଫଏଡ୍

ଅନ୍ୟ ରୋଗୀର ମଳ, ମୂତ୍ର, କଫ, ବାନ୍ତି ଆଦିରେ ମାଛି ବସିଲେ ରୋଗ ବୀଜାଣୁ ସେମାନଙ୍କର ଗୋଡ଼, ଡେଣା ଓ ପାଟିରେ ଲାଗିଯାନ୍ତି । ସେହି ମାଛି ଉଡ଼ିଯାଇ ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥରେ ବସିଲେ ଖାଦ୍ୟ ସଂକ୍ରମିତ ହୁଏ । ଅନ୍ୟର ମଧ୍ୟ ମାଛି ପଚା ସଢ଼ା ଓ ରୋଗବୀଜାଣୁ ଥିବା ଖାଦ୍ୟ

ମାଛି ଦ୍ୱାରା ବୀଜାଣୁ ବିସ୍ତାର

ଖାଇ ଆସି ଆମର ଖାଦ୍ୟ ଉପରେ ବାନ୍ତି କରେ ଓ ମଳତ୍ୟାଗ କରେ । ତଦ୍ୱାରା ଖାଦ୍ୟ ଦୂଷିତ ହୁଏ । ଦୂଷିତ ଖାଦ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟଲୋକ ଖାଇ ରୋଗାକ୍ରାନ୍ତ ହୁଅନ୍ତି । ରୋଗ ବୀଜାଣୁ ବହନ କରୁଥିବା ମାଛି ଆମର ଆଖି, ଓଠ ଓ ଘା' ଇତ୍ୟାଦିରେ ବସିଲେ ରୋଗ-ବୀଜାଣୁ ଆମ ଶରୀରରେ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତି ।

ମାଛିଙ୍କୁ ଉପଦ୍ରବ ଦୂର କରିବ —ଆମର ଘରୁ ମାଛିଙ୍କୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଳନ କରିବ—

୧ । ଖାଦ୍ୟ ପଦାର୍ଥକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବ ।

୨ । ଖାଇଲାବେଳେ ମାଛି ଯେପରି ଖାଦ୍ୟରେ ନ ବସନ୍ତି, ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବ । ଏଥିପାଇଁ ପଙ୍ଖା ବ୍ୟବହାର କରିବା ଭଲ ।

୩ । ପ୍ରତିଦିନ ଘରର ଚଟାଣ ଓ ବାରଣ୍ଡାକୁ ଫିନାଇଲ ପାଣିରେ ପୋଛିବ ବା ଧୋଇବ ।

୪ । ନର୍ଦ୍ଦମା, ପାଇଖାନା, ଗୁହାଳ ଆଦି ପ୍ରତିଦିନ ସଫା ହେବ ଓ ଫିନାଇଲ ପାଣି ପଡ଼ିବ ।

୫ । ଘର, ଅଗଣା, ପାଇଖାନା, ମଇଳାଖାତ ଇତ୍ୟାଦିରେ ମଧ୍ୟେ ମଧ୍ୟେ ଡି. ଡି. ଟି. ପକାଇବ ।

୬ । ଯେଉଁଠି ସେଉଠି ଛେପ, ଖଙ୍କାର, ପରିବାସ୍ତୁପ ଇତ୍ୟାଦି ପକାଇବ ନାହିଁ ।

୭ । ଘରେ ପଚ୍ଚା ସଢ଼ା ଜିନିଷ ରଖିବ ନାହିଁ ।

୮ । ଗୋବର ଓ ଅଳିଆକୁ ଘରଠାରୁ ଦୂରରେ ଗ୍ରେଞ୍ଚ ଗ୍ରେଞ୍ଚ ଖାତରେ ପୋତି ପକାଇବ ।

୯ । ରୋଗୀର ମଳ, ମୂତ୍ର, ବାନ୍ତି, ଝାଡ଼ା ଇତ୍ୟାଦିକୁ ପୋତି ଦେବ ବା ପୋଡ଼ି ଦେବ ।

୧୦ । ଦେହର କ୍ଷତ, ଆଖି, ପାଟି ପ୍ରଭୃତିରେ ଯେପରି ମାଛି ନ ବସନ୍ତି ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବ ।

୧୧ । ରୋଷାଇ ଘର ଓ ଖାଇବା ଘରର ଝରକା ଓ କବାଟରେ ସରୁ ତାର ଜାଲି ଦେଲେ ମାଛି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କୀଟ ପଶିପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ମଶା—ମଶା ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଏକ ପ୍ରଧାନ ଶତ୍ରୁ । ଏମାନଙ୍କ ଯୋଗୁ ମେଲେରିଆ, କାଳଜ୍ୱର ଆଦି ରୋଗ ହୋଇଥାଏ । ଆବଦ୍ଧ ଜଳରେ ମଶା ଅଣ୍ଡା ଦିଅନ୍ତି । ବଲ୍ଲଭଦଳ ଭରା ପୋଖରୀ, ନାଳ, ନର୍ଦ୍ଦମା ଏପରିକି ସନ୍ତସନ୍ତଆ ମାଟିରେ ସେମାନେ ଅଣ୍ଡା

କାଳଜ୍ୱର ଓ ମେଲେରିଆ ରୋଗବାହକ ମଶା

ଦେବାର ଦେଖାଯାଏ । ଟିଣ, କୁଣ୍ଡ, ଭଙ୍ଗାକଳସୀ, ବେ'ଭଲ, ସରେଇ, ସୁରେଇ—ଯେଉଁଠି ପାଣି କେଣୀ ଦିନ ରହୁଗଲ ସେଥିରେ ମଶାର ଛୁଆ ପଡ଼ିବାର ଦେଖିବ । ବିଶେଷତଃ, ବର୍ଷାଦିନେ ନାନାସ୍ଥାନରେ ପାଣି ଜମିଯିବାରୁ ମଶାଙ୍କୁ ଅଣ୍ଡା ଦେବାକୁ ସୁବିଧା ହୁଏ । ମଶାମାନେ ଦିନବେଳେ ବୁଦା, ଅନ୍ଧାରୁଆ ଘରକୋଣ, ଗୁହାଳ, ପାଇଖାନା ଆଦିରେ ଲୁଚି ରହନ୍ତି ଓ ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲେ ବାହାରି ଆସି ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । ଘରକୁ ମଶାଙ୍କ କାମୁଡ଼ୁ ରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ ।

୧ । ରାତିରେ ଶୋଇଲାବେଳେ ମଶାରୀ ବ୍ୟବହାର କରିବ ।

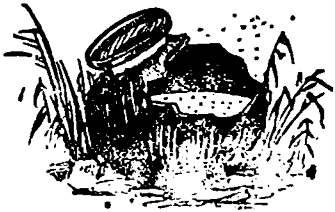
୨ । ପ୍ରତି ଦୁଇ ମାସରେ ଘର, ପାଇଖାନା, ନର୍ଦ୍ଦମା ଗୁହାଳ ଓ ଆଖପାଖର ବୁଦାରେ ଡି. ଡି. ଟି. ବା ଗାମାକ୍ସିନ୍ ବା ଡାଇଏଲଡ୍ରିନ୍ ଆଦି ଛିଞ୍ଚାଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ ।

୩ । ଘର ନିକଟରେ ଥିବା ବୁଦା, ଜଙ୍ଗଲ ଆଦିକୁ କାଟି ସଫା କରିବ ।

୪ । ଘର ନିକଟରେ ଥିବା ଖାଲ ଜମିକୁ ପୋତ ଦେବ ।

୫ । ପୋଖରୀରେ ଦଳ, ଘାସ ଆଦି ହେଲେ ତାକୁ ପରିଷ୍କାର କରିଦେବ ।

୬ । ପୋଖରୀରେ ରେହି, ଏଣ୍ଡୁଳା, ଗୋଡ଼ିଶ, ଖସୁଆ କେତେଣ୍ଡି ମାଛ ଛାଡ଼ିଲେ ସେମାନେ ମଶା ଛୁଆଙ୍କୁ ଖାଇ ଯା'ନ୍ତି ।

ଭଙ୍ଗା ମାଠିଆରେ ବର୍ଷା ଜଳ ରହି
ମେଲେରିଆ ମଶାର ବଂଶବୃଦ୍ଧିରେ ସୁବିଧା କରେ ।

୭ । ବର୍ଷାଦିନେ ଟିଣ, ଫୋପଡ଼ା ହୋଇଥିବା ଜୋତା, ଶିଶି, ଭଙ୍ଗାମାଠିଆ ଇତ୍ୟାଦିରେ ଯେପରି ପାଣି ଜମି ନ ରହେ ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବ ।

ମୂଷା—ଅନେକ ଜାତିର ମୂଷା ଅଛନ୍ତି । ଆମର ବାସ ଗୃହରେ ଯେଉଁ ସବୁ ମୂଷା ଉପଦ୍ରବ କରନ୍ତି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗାଲୁଆ ମୂଷା, ଚୂଟିଆ ମୂଷା ଓ ଘଉଆ ମୂଷା ପ୍ରଧାନ । ଗୃହରେ,

କାନ୍ଥରେ, ଚଟାଣରେ, ଚଢ଼ଆରେ, ବାଡ଼ ମୂଳରେ, ଧାନ ଅମାର, କାଠ ଡାବଲ, ବନ୍ଦ ବାକ୍ସ, ବ୍ୟବହାର ହେଉ ନ ଥିବା ପେଡ଼ି-ପେଟେର ଆଦିରେ ମୂଷା ବସା କରନ୍ତି । ଏମାନେ ବର୍ଷରେ ତିନି ଥରରୁ ପାଞ୍ଚଥର ଯାଏ ଛୁଆ କରନ୍ତି ଓ ଥରକେ ଛଅଟିରୁ ବାରଟି ଯାଏ ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମ ହୁଏ । ଛୁଆ ବଢ଼ି ତିନିମାସର ହେଲେ ସେମାନେ ପୁଣି ସନ୍ତାନ ଜନ୍ମକରନ୍ତି ।

ମୂଷାମାନେ ମାଟିଘରରୁ ଚଟାଣ ଓ କାନ୍ଥ ଖୋଳି ନଷ୍ଟ କରି ପକାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କଯୋଗୁଁ ଅନେକ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ଲୁଗାପଟା ଓ କାଗଜପତ୍ର ନଷ୍ଟ ହୁଏ । ହିସାବ କରାଯାଇଅଛି ଯେ ଭାରତରେ ମୂଷାଙ୍କ ଯୋଗୁ

ଗାଭୁଆ ମୂଷା

ପ୍ରତିବର୍ଷ ଦୁଇକୋଟି ପଚିଶ ଲକ୍ଷ କିଲୋଗ୍ରାମ ଓଜନର ଶସ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୁଏ । ମୂଷା ଖାଆନ୍ତି ଯେତେ ନଷ୍ଟନ୍ତି ତା'ଠୁ ବେଶୀ । ମୂଷାଙ୍କ ଦେହରେ ଏକଜାତି ପୋକ ରହନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ଲେଗ ରୋଗ ହେଲେ ଏହି ପୋକମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ତାହା ମଣିଷଙ୍କୁ ଡିଏଁ । ମୂଷା-ମାନଙ୍କ ଉପଦ୍ରବରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରିବ ।

୧ । ମୂଷା ମାରିବାପାଇଁ ଯନ୍ତା ବସାଇବ ।

୨ । ଭାତ, ବିସ୍କୁଟ, ରୁଟି ଆଦିରେ ମୂଷାମରା ବିଷଦେଇ ମୂଷା ହେଉଥିବା ସ୍ଥାନରେ ରାତିରେ ରଖିବ । ଯେଉଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ମୂଷା ଖାଇ

ନ ଥିବେ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସକାଳେ ଫଗଡ ଜଳି ନଷ୍ଟ କରିଦେବ । ମୂଷା କଷକୁ ସାବଧାନରେ ରଖିବ ଯେପରି ଗ୍ରେଟ ପିଲ ଭୁଲରେ ଖାଇ ନ ପକାନ୍ତି ।

୩ । ଅମାର, ପାଳଗଦା, ଇତ୍ୟାଦିକୁ ବାସଗୃହଠାରୁ ଦୂରରେ କଲେ ବାସଗୃହରେ ମୂଷାଙ୍କ ଉପଦ୍ରବ ଅନେକ ପରିମାଣରେ କମେ ।

୪ । ବିରାଡ଼ି ପୋଷିଲେ ମୂଷାଙ୍କ ଉତ୍ପାତ କମେ ।

ଛାରପୋକ—ଘ୍ରାରପୋକ ବା ଉଡ଼ଣ ଗୋଟିଏ କୀଟ । ଏମାନଙ୍କ ମୁହଁ ଛୁଞ୍ଚପରି ଗୋଜିଆ । ତାକୁ ଆମ ଦେହରେ ଫୁଟାଇ ଦେଇ ସେମାନେ ଆମର ରକ୍ତ ଶୋଷି ଖା'ନ୍ତି । ଖଟ, ଚୌକି, ବେଞ୍ଚ ଆଦିର ଫାଟ ଜାଗା, ଝରକା କବାଟର ଫାଙ୍କ, ଖିପ, ତକିଆ, ଗଦି, ମଶାରି କୋଣ ଇତ୍ୟାଦିରେ ଏମାନେ ଦିନବେଳେ ଲୁଚି ରହନ୍ତି ଓ ରାତି ହେଲେ କାମୁଡ଼ନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ମାଈ ଘ୍ରାରପୋକ ଥରକେ ଦୁଇ ଶହରୁ ପାଞ୍ଚଶ ଯାଏ ଅଣ୍ଡା ଦିଏ । ପ୍ରାୟ ସାତଦିନ ପରେ ଛୁଆ ଫୁଟନ୍ତି । ମନୁଷ୍ୟର ରକ୍ତ ଏମାନଙ୍କର ଆହାର । ଅନ୍ୟୁନ ଦେଢ଼ମାସ ପରେ ବଡ଼ ହୋଇ

ଉଡ଼ଣ

ଏମାନେ ପୁଣି ଅଣ୍ଡା ଦେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରନ୍ତି । କେତେଚୌକି ଫାଟରେ ତୁମେ ଘ୍ରାରପୋକର ଅଣ୍ଡା ଓ ଛୁଆ ଦେଖି ପାରିବ ।

ଉଡ଼ଣ କାମୁଡ଼ାରେ ଘାଟରେ ଭଲ ନିଦ ହୁଏ ନାହିଁ, ରକ୍ତ କ୍ଷୟ ଓ ରକ୍ତ ଦୂଷିତ ହୁଏ । ଏହାଫଳରେ ନାନାରୋଗ ଦେଖାଦିଏ ।

ଦଂଶିତ ସ୍ଥାନ ଫୁଲିଯାଏ ଓ ଚର୍ମରୋଗ ହୁଏ । ସେମାନଙ୍କର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାପାଇଁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ପାଳନ କରିବ ।

୧ । ଯେଉଁ ଖଟ, ଚୌକି ଆଦିରେ ଓଡ଼ଶ ହୋଇଥିବେ ତା'ଉପରେ ବିଶେଷ କରି, ଗଣ୍ଠିମାନଙ୍କରେ ଥରକୁ ଥର ଗରମ ପାଣି ଢାଳିବ ।

୨ । ଡି. ଡି. ଟି. ବା ଗାମାକ୍ସିନ୍‌କୁ କିରୋସିନ ତେଲରେ ମିଶାଇ ଗୁରପୋକ ଥିବା ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ପକାଇବ ।

୩ । ବସ୍, ରେଲ ଆଦିରେ ଯାତାୟାତ କରି ଆସିବା ପରେ ବିଛଣା ଓ ଲୁଗାପଟାକୁ ଟାଣ ଖରାରେ ଦେଲାପରେ ବା କାଚିଲା ପରେ ବ୍ୟବହାର କରିବ ।

ଉଇ—ଉଇ ଆମର ଏକ ବଡ଼ ଶତ୍ରୁ । ଏମାନେ ଆମର ଫସଲ ଗଛମାନଙ୍କର ବହୁତ କ୍ଷତି କରନ୍ତି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଘରର ଚଉ, କରଗା, କବାଟ, ଝରକା, ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାଠ ଜିନିଷ, ଲୁଗାପଟା ବହିପତ୍ର ଆଦି ଖାଇ ନଷ୍ଟ କରି ଦିଅନ୍ତି । ଘର ଓ ଜିନିଷପତ୍ରକୁ ଉଇଙ୍କ ଦାଉରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ନିମ୍ନଲିଖିତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରିବ ।

୧ । ଚଉ, କରଗା, ଖୁଣ୍ଟ, କବାଟ, ଝରକା ଇତ୍ୟାଦି ମାଟି ସହିତ ଲାଗିଥିବାରୁ ସେଥିରେ ସହଜରେ ଉଇ ଧରନ୍ତି । ସେସବୁରେ ଆଲକାତରା ବୋଳିଲେ ଉଇ ହେବେ ନାହିଁ ।

୨ । ଘର ଭିତରେ ବା ଘର ପାଖରେ ଉଇ ହୁଙ୍କା ହେଲେ ଭାଙ୍ଗିଦେବ ଓ ସେଥିରେ ଡି. ଡି. ଟି. ସହିତ କିରୋସିନ ମିଶାଇ ପକାଇବ ।

୩ । ଘର ଭିତରେ ଆଲମାରି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆସବାବ ସବୁକୁ କାନ୍ଥକୁ ଲଗାଇ ରଖିଲେ ସହଜରେ ଉଇ ଲାଗନ୍ତି । ତେଣୁ ସେସବୁ କାନ୍ଥଠାରୁ ଅନ୍ତତଃ ୧୦/୨ ସିଣ୍ଟିମିଟର ଦୂରରେ ରଖିବ । ପ୍ରତି ଛ' ମାସରେ ସେସବୁର ଗୋଡ଼ରେ ଅଲକାତରା ବା କ୍ରିଓଜୋଟ ଲଗାଇବ । ବିଶେଷତଃ ବର୍ଷା ଆଗରୁ ଥରେ ଏପରି କରିବ । ଟିଣ ବା ପଥୁରରେ ଅଲକାତରା ବା କ୍ରିଓଜୋଟ ଦେଇ ସେଥିରେ ଖଟ, ପଲଙ୍କ, ଆଲମାରି ଇତ୍ୟାଦିର ଗୋଡ଼ ଥୋଇଲେ ଉଇ ଧରନ୍ତି ନାହିଁ ।

୪ । କାନ୍ଥ ଭିତରେ ହୋଇଥିବା ଆଲମାରିରେ ବେଶୀ ଉଇ ଲାଗନ୍ତି । ଏଣୁ କାନ୍ଥ ଆଲମାରିକୁ ମଝେ ମଝେ ପରୀକ୍ଷା କରୁଥିବ ।

ପ୍ରଶ୍ନ

୧ । କିପରି ସ୍ଥାନରେ ବାସଗୃହ ତୋଳିବ ଲେଖ ।

୨ । କି କି ନିୟମ ପାଳନ କଲେ ବାସଗୃହ ପରିଷ୍କାର ପରିଚ୍ଛନ୍ନ ରହେ ?

୩ । ବାସଗୃହରେ ସୂର୍ଯ୍ୟାଲୋକ ଓ ବାୟୁ ଚଳାଚଳ କାହିଁକି ଆବଶ୍ୟକ ? ସେଥିପାଇଁ କି କି ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ ?

୪ । ଘରେ ମଶା ଓ ମାଛି ହେଉଥିଲେ କ'ଣ କରିବ ?

୫ । ଘରେ ମୂଷା ଓ ଉଇଙ୍କ ଦାଉରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ କି କି ବ୍ୟବସ୍ଥା ଅବଲମ୍ବନ କରିବ ?

୬ । ଛାରପୋକ କେଉଁଠି ରହେ ଓ କଅଣ ଖାଏ ? ସେମାନଙ୍କୁ କିପରି ଦୂର କରିବ ?

ମୁଦ୍ରାକର—ଶ୍ରୀ କେଶବ ଚରଣ ରଥ, ପ୍ରକାଶ ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ, କଟକ-୧